Temmuz - Ağustos 2005

SAYI: ~~103~~ 104

3 YTL

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

Klitoris:
Başkaları bakmadan siz bakın

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

104 Temmuz- Ağustos 2005

Adres Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu - İstanbul
Tel-Faks 0212 249 5959 / 0212 245 8358
GSM 0532 510 0965
E-Posta pazartesi@pazartesi.org
pazartesidergi@mynet.com

Sahibi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Kadın Kültür ve İletişim Vakfı adına
Beyhan Demir

ayşe düzkan, Ayşegül Oguz, Canan Şenol, Çiğdem Güler, Deniz Demir, Devrim Gökçek, Dursaliye Şahan, Emine Çelebi, Fatoş Hacıvelioğlu, Feride Sakar, Gülfer Akkaya, Handan Koç, Hande Öğüt, Hatice Tekdal, Haziran, Kumru Başer Kafaoğlu, Mürüvvet Yılmaz, Nazan Askeran, Necla Akgökçe, Nermin Yıldırım, Nilgün Yurdalan, Nur Gönül, Selma Altun, Yelda Yücel

Görsel Yönetmen Barış Oylum
Kapak illüstrasyon Gül Pamuk
Teknik Hazırlık Madduwata(0212) 221 25 00
Baskı Şan Ofset
Basım Yeri ve Tarihi Ağustos 2005 istanbul
Yayın Türü Aylık, süreli, ulusal
Dağıtım Yay-Sat

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var.
10 abone bulana bir kitap veriyoruz.
Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı:
Adres:
Telefon:
E-Posta:
Abone Süresi 1 yıl ( ) 6 ay ( )
Başlangıç Tarihi:

Türkiye İçi
Yıllık 36 Milyon TL / 36 YTL
Altı aylık 18 Milyon TL / 18 YTL
Aboneler için posta çek numarası: 662965
Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi
Hesap No: 1052 30000 758921 Beyhan Demir

Yurtdışı
Yıllık 60 Euro 6 aylık 40 Euro

Döviz Hesabı
T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No
1052 301000 3330429
Beyhan Demir

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunu bize gönderin, biz de her ay PAZARTESİ'nizi gönderelim.

Merhaba,

Bu sayımızı Temmuz-Ağustos sayısını birleştirerek çıkardık. Tatile gidebilme fırsatı ve imkânı olanlar için de yazı, çalışarak ve evişiyle geçirenler için de doyurucu bir dergi olduğunu umut ediyoruz. Geçtiğimiz sayıda Klitorisin Sırrı isimli kitapla ilgili bir tanıtım yapmış ve konuyu bu sayı işlemek üzere tartışmaya açmıştık. Bu sayımızda kapağa taşıdığımız, dosya konumuz, kadın cinselliği ve cinsel haz alma konusunda klitorisin yeri. Bu konuyla ilgili bir araya gelen altı kadının tartışmasını orta sayfalarımızda okuyabilirsiniz. Altı kadın klitorisi keşfetme süreçlerini ve ne hayrını gördüklerini paylaştılar. İstanbul Tıp Fakültesi'nden Arşaluys Kayır'la bu konuda yapılan röportajın açıklayıcı olacağını düşünüyoruz. Ayşegül Oğuz konu dolayısıyla Klitoris Nedir isimli filmin yapımcılarından Melek Özman'la görüştü. Bu yıl ilk kez Nobel Barış Ödülü'nün dünyada bin kadına verilecek. Türkiye'den de dört kadın bu ödüle aday gösterildiler. Ödüle aday gösterilen yazarlarımızdan ayşe düzkan'ın bu konuyla ilgili düşüncelerini ilk sayfalarımızda okuyabilirsiniz. Pervin Buldan ödüle aday olmasıyla ilgili sürecini Pazartesi'ye anlattı. Geçtiğimiz ay Londra'daki patlamalar bütün dünyanın gündemini oluşturdu. Londra'da yaşayan iki arkadaşımız, Kumru Başer Kafaoğlu ve Selma Altun, patlamalar sonrası Londra'yı ve hissettiklerini Pazartesi için kaleme aldılar. Geçtiğimiz ay İstanbul'da yapılan Irak Dünya Mahkemesi birçok ilginç konuğuyla dikkatleri üzerine topladı. Necla Akgökçe mahkemeyi Pazartesi için izledi, yazdı. Son yıllarda Kürt kadınlarının kadın meselesi üzerine yoğunlaşmaları, Batman'da yapılan Demokratik Özgür Kadın Hareketi Konferansıyla taçlandı. Konferansa katılan kadınların değerlendirmelerini ilginç bulacağınızı düşünüyoruz. Haziran bu sayımızda erkek dergilerini mercek altına aldı. İncelediği ilk dergi de Boxer adlı erkek dergisi. Bakın görün neler var... Handan Koç, bir dönem İngiltere'de dır dıR isimli dergiyi çıkaran kadınlarla dergi deneyimlerini konuştu. Mamografi konusundaki tartışmaya bu sayımızda Gazi Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ayşegül Özdemir açıklamalarıyla katılıyor. Fatoş Hacıvelioğlu kadınların soyadına sahip olmasının önemini ve bunun için gerekli yasal düzenlemelerin neler olması gerektiğini Pazartesi için yazdı. Hande Öğüt'ten yaz için feminist okumaları sunuyor bizlere. Bu sayıda Dürsaliye Şahan, Antakya'dan bir ressamı konuk ediyor dergimize. Pazartesi'ye yazı gönderen tüm kadınlara teşekkür ediyor, yazılarınızı beklediğimizi bir kez daha duyuruyoruz. Nermin Yıldırım, Lambdalsanbul'un Eşcinsel Onur Haftası bünyesinde yaptığı Hormonlu Domates Ödülleri'ni kimlerin aldığını açıklıyor. Arka kapağımızda TRT'nin Aylin Aslım'ın Güldünya Tören için yazdığı şarkının yasaklanmasına inat bir kez daha şarkının sözlerini yazıyoruz. Bir kez daha söylüyoruz ki, Güldünya Tören namus gerekçesiyle öldürülen tüm kadınların simgesi oldu. Unutturulmasına izin vermeyeceğiz.

Özür:
*Geçtiğimiz sayımızda arka kapağımızda yer alan 111 kadın fotoğrafçının fotoğraflarını satarak Mersin Bağımsız Kadın Derneği'nin sığınmaevi çalışmasına bağışladıklarını ve satışların sürdüğünü duyurmuştuk. Teknik bir hata sonucu duyuruda web sitesi adresi yer almamıştır. Adres: www.kadinlaricin.org
*Geçtiğimiz sayıda Aylin Asıl'la yapılan röportajın ve İlerici Kadınlar Derneği haberinin sonunda cümle düşüklüğü var. Düzeltir özür dileriz.
Sayfa 21; Aylin Aslım, "bu yüzden de insan, feministim, solcuyum diyemiyor."
Sayfa 10; Nefise'nin de söylediği gibi, "Biz İKD'yi çok sevmiştik."

Önümüzdeki sayı görüşmek üzere...

Nobel bu yıl 1000 kadına

Nobel Barış Ödülü bu yıl dünyada 1000 kadına verilecek. 1901'den beri verilen Nobel Barış Ödülüne şu ana dek sadece 12 kadın "layık" görüldü. Ödüle aday gösterilen 1000 kadın içinde Türkiye'den hepimizin tanıdığı dört isim var. Kapatılan DEP milletvekili Leyla Zana, Barış Anneleri İnisiyatifi'nden Müyesser Güneş, Pazartesi'nin kurucularından Ayşe Düzkan ve Yakınlarını Kaybedenlerle Yardımlaşma Derneği kurucularından Pervin Buldan. Dünyanın her yerinde savaşlara karar verenlerin erkekler olduğunu da düşünürsek, barış mücadelesi veren 1000 kadına verilecek ödül oldukça önemli. Kadınlar savaş ganimeti olarak görülüyor, savaşlarda erkekleri aşağılamak ve onların "mülküne" zarar vermek adına sistematik tecavüzlere uğruyor... Nobel Barış Ödülü'ne aday olan 1000 kadın barış mücadelesi içerisinde yar alan, savaşlarda mağdur

olan, tecavüze uğrayan, çocuklarını kaybeden bütün kadınları temsil edecekler aslında. Ayşe, Pazartesi'ye duygularını yazdı. Pervin Buldan'la da küçük bir röportaj yaptık. Leyla Zana, şu anda basına açıklama yapmak istemediğini söylediği için görüşlerine yer veremiyoruz. Müyesser Güneş'le görüşme imkânımız oldu. Ancak, memleketten akrabaları geldiği için söyleşimizi gerçekleştiremedik kendisiyle. Ne diyebiliriz ki, Nobel Barış Ödülü'ne aday, iki oğlunu savaşta kaybetmiş bir barış annesi, akrabaları evde ve misafirlerini ağırlamak istiyor.

Pervin Buldan'la Yakay-Der'de görüştük.

Nasıl hissediyorsunuz bu durum karşısında?

Tabii önemli bir şey. Özellikle bir kadın olarak böyle bir ödülü almak bence çok onurlandırıcı ve güzel bir duygu. İnşallah alacağız...

Feride Sakar

haber

barış istiyoruz, herkes partide çalışabilsin diye...

ayşe düzkan

barış istiyoruz, herkes partide çalışabilsin diye...
barış mücadelesine bulaşmam tesadüfi diyebileceğim gelişmeler sonucudur. türkiyeli feministler olarak 1990'lı yılların başından itibaren savaşın kadınlar üzerindeki etkisi ve barış mücadelesi üzerine düşünmüştük. ama 1995 benim açımdan bu anlamda belirleyici bir yıl oldu.

bu nobel işini duyunca, ne yalan söyleyeyim, kendimi tuhaf hissettim. o bin kadın kimdir, ne yapar, nelerle uğraşır? bu isimleri öneren o kuruluş kimdir?
benim için hepsi bir muamma. bir yandan da, kendimi barış için mücadele eden biri olarak tanımlamam. derdim daha çok dünya üzerinde adaletin sağlanması.
bunun çok çeşitli anlamları, aşamaları var. varolan siyaset zaten adil olmayan bir süreç. ama siyasetin silahlar aracılığıyla yapılması daha da kötü. öte yandan savaş çok çeşitli haksızlıkların, zulmün makul görüldüğü bir süreç oluyor. kadınlar açısından nasıl sonuçları olduğunu siz pazartesi okurlarına anlatacak değilim. sadece, derdimizin silahların susması değil adil barış olduğunu söylemek isterim.
barış mücadelesine bulaşmam tesadüfi diyebileceğim gelişmeler sonucudur. türkiyeli feministler olarak 1990'lı yılların başından itibaren savaşın kadınlar üzerindeki etkisi ve barış mücadelesi üzerine düşünmüştük. ama 1995 benim açımdan bu anlamda belirleyici bir yıl oldu. üç sebeple; o yaz, handan, halide (velioğlu), ayşegül (soyadını hatırlamıyorum, beni bağışlasın) ve o yıllarda henüz 8 yaşında olan kızım haziran'la birlikte slovenya'da bir kadın ve çocuk kampına katıldık. o kampta, eski yugoslavya'nın her parçasından feministler vardı; kahraman siyahlı kadınlar da dahil olmak üzere... birkaç yüz kilometre ötede, çatışma, yani tecavüzler, cinayetler sürüyordu, bosnalı kadınlar gizli yollarla katılmışlardı toplantıya. halide bosna kökenli, ayşegül kürt... dinledik, konuştuk, etkilendik.
yine o yaz, international women's league for peace and freedom; yani barış ve özgürlük için uluslararası kadın ligası'nın örgütlediği barış treni'yle pekin'deki ünlü kadın konferansı'na gittim. bu kuruluş, 1985'den beri bm kadın konferanslarına paralel olarak düzenlenen "ngo" forumlarında barış çadırı'nı kuruyordu, 1985'te israil ve filistinli kadınların biraraya gelip tartıştıkları çadırdı bu. 1995 yılındaki konferans da, hükümetdışı örgütler forumu da ilginçti ama benim için esas öğretici olan süreç o barış treni oldu. orada, wilpf'li kadınlardan, kadınların barış mücadelesi üzerine birçok şey öğrendim, bunları döndüğümde pazartesi'den arkadaşlarla da tartıştık, konuştuk, pazartesi'de de yazdık. aynı yıl, hayatımda ilk defa diyarbakır'a gittim.
oraya gittiğimde de bu konunun yabancısı değildim, hatta görüşlerimde herhangi bir değişiklik olduğu bile söylenemez. kürtler biz türklerin kardeşlerimizdir, inanıyorum ki, bunu her birimiz hayatımızın bir anında hissederiz, hissedeceğiz. benim için o an, o ilk ziyarette oldu. daha sonra defalarca gittim "bölge"ye. beni ağlatan, güldüren onlarca şey duydum, gördüm, yaşadım. içlerinde en unutulmazını sizlerle paylaşmak istiyorum. diyarbakır'da, sanırım bir 8 mart'ta, bir panelde konuşurken, "bu kızlar" dedim, "dağdan indiklerinde onlara bulaşık mı yıkatmak istiyorsunuz?" önden orta yaşlı bir adam, "insin, sırtımda taşıyacağım ben onu," dedi. hikâyemiz burada bitmiyor. aradan yıllar geçti, istanbul'a yakın bir şehirde tekrar gördüm o adamı. selamlaştık, hal hatır sorduk. dilimin ucunda ama soramıyorum bir türlü. çünkü giden çok zor geliyor geri... o da alışık bu hale belli ki, sesini biraz alçaltıp, "biliyor musunuz, döndü," dedi. "çok iyi, partide çalışıyor."

Hiç aklınıza gelir miydi Nobel Barış Ödülü'ne aday olacağınız?

Hayır, insan hayal bile edemiyor tabii ki. Yıllardır hep takip ediyoruz. Ülkemize Nobel Barış Ödülü'nü getirebilecek biri olabilir mi diye. Benim bir gün aday olacağım hiç aklıma gelmezdi doğrusu. Avrupa'daki Barış Bürosu beni arayıp, böyle bir öneri getirdiğinde gerçekten heyecanlandım. Bu sene ödülün 1000 kadına verilecek olması çok güzel bir şey. Bu kadınlar dünyada ezilen, mağdur olan, şiddet gören, savaşlardan etkilenen tüm kadınları temsil edecek çünkü.

Barış mücadelesi nasıl yürütülmeli sizce?

Barış mücadelesi yürütürken çok zor şartlar altında yürütüyoruz mücadelemizi. Birçok zorluk ve baskıyla karşılaşıyoruz. Bizim önümüz çok tıkandı bu konuda. Türkiye'de muhalif kesimlere yönelik baskılar var. Biz de mücadelemizi sürdürürken zorluklarla karşılaşıyoruz. Ama böyle bir ödülü almamızın bizim önümüzü açacağına inanıyorum ben. Bu ödülün Türkiye'ye gelmesi savaşta mağdur olmuş kesimler olarak bir nebze önümüz açılacak, rahat adım atacağız belki ve birçok diyalogun önü açılabilir diye düşünüyorum. Özellikle toplumsal barışın sağlanması açısından önemli bir adım atılacağını düşünüyorum.

Sizin barış mücadeleniz ne zaman başladı?

Ben eşimin 1994 yılında öldürülmesinden sonra başladım. Ondan önce de yaşanan faili meçhul cinayetler vardı ama ben bunun farkında değildim. Ben eşimin öldürülmesiyle birlikte Türkiye'de kirli bir savaşın olduğuna inandım. Çünkü ben eşimi kaybettim. Eşimi kaybettiğim gün bir kız çocuğu dünyaya getirdim. Eşimin öldürülmesinden önce siyasetle hiçbir şekilde ilgilenmiyordum. Sıradan bir ev kadınıydım. Eşimin öldürülmesinden sonra önümde iki yol olduğunu gördüm. Ya içime kapanacak, evde oturacaktım ya da sesimi yükseltip insanların ölmemesi için mücadele edecektim. Ben ikinci yolu seçtim. O dönem Türkiye'de faili meçhul cinayetler yaşanıyordu. İnsanlar öldürülüyordu. O dönemde Cumartesi anneleriyle birlikte Galatasaray'da oturmaya başlayarak bu mücadelenin içine girdim. Eşimin katilleri yakalanmadı, yargılanmadı. Onun katillerini bulamadık ama kayıpların sesi olmaya çalıştık o dönemde. Hem iç hem dış kamuoyundan çok destek aldık. Ama devlet bunun da önünü kapatmaya çalıştı. Dört yıla yakın süren oturma eylemimizi engelledi. Cumartesi annelerinin eyleminin engellenmesi üzerine biz kayıp yakınları olarak bir dernek kurma fikri oluştu bizde. Yakay-Der bu fikrin sonucunda ortaya çıktı.

Neler yaptınız bu süre içinde?

Cumartesi anneleriyle birlikte sürdürdüğüm mücadelenin dışında Hadep'te çalışmalar yürüttüm. Dernek faaliyetleriyle birlikte hem siyasi hem de hukuki bir mücadele sürdürdük. Siyasi olarak kayıpların bulunması, faili meçhul cinayetlerin aydınlatılması ve yargısız infazlara son verilmesi için mücadele ettik. Kayıpların ve yargısız infazların

davalarını Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine götürdük. Eşimin davası da bu davalardan biriydi. Türkiye Devleti mahkûm oldu bu davadan. Ben bu davanın Türkiye'de çözülmesini isterdim. Çünkü bu dava Türkiye'de çözülseydi Savaş Buldan'ın katilleri yargılanacaktı. Ama bu mümkün olmadı. Mümkün de olmazdı. Çünkü katiller devlet içinde odaklanmış durumda. Katiller aramızda ellerini kollarını sallayarak dolaşıyorlar.

Bu süreçte sizi çok etkileyen bir olay var mı?

Ben, geçen sene Avrupa Parlamentosu'nda yapılan Kürt Konferansı'na katıldım. Orada, faili meçhul cinayetleri ya da Türkiye'de öldürülen insanlarla ilgili bilgi verdiğim zaman orada Avrupa parlamentosundaki insanların beni hayretle izlemeleri beni çok etkiledi. Onların bu olayları bilmeyişi beni çok etkiledi. Yani insanların Türkiye'de neler olup bittiğinden haberleri yok. Mesela, Türkiye'de bu kadar insan öldürülüyor. Türkiye'de birçok kadın bu kadar şiddet ve baskıyla karşılaşıyor, eşi öldürülüyor, çocuklarıyla kalakalıyor, ama bundan dünyada hiç kimsenin haberinin olmayışı beni çok etkiledi.

İzmir Barosu'ndan şiddete karşı çalışma

İstanbul Barosu'nun Kadın Hakları Uygulama Merkezi'ni kapatma çabalarını duyurmaya çalışmıştık. Neyse ki kazanımlarımızı korumaya çalışırken, yeni kazanımların haberlerini alıyoruz. İzmir Barosu'nda kurulan aile içi şiddete karşı çalışma grubunun haberini aldık yenilerde. İzmirli kadınları tebrik ediyor, çalışmalarında kolaylıklar diliyoruz.

İzmir Barosu Aile İçi Şiddete Karşı Çalışma Grubu, İzmir Barosu Kadın Hakları Komisyonu ile İnsan Hakları Hukuku ve Hukuk Araştırmaları Merkezinin ortak çalışmasıyla, 4320 sayılı kanunun uygulanmasına işlerlik kazandırma amacıyla bir yıllık bir pilot çalışma kapsamında oluşturulan bir grup. Amaç ise, bu Grubu Kadın Hakları Merkezi haline getirmek. Gönüllü avukatlar yaklaşık iki aydır İnsan Hakları Merkezi'nin bürosunda ayrılan bir odada saat 13:00 ile 17:00 arasında nöbet tutuyor, şimdilik 4320 sayılı kanun ile sınırlı olmak kaydıyla telefonla ya da şahsen yapılan başvuruları kabul ediyor. Kadınlara destek olmaya çalışıyor.

İzmir Barosu
İnsan Hakları Hukuku ve Hukuk Araştırmaları Merkezi
1456 Sokak No:16 Barohan Kat5/505
Alsancak/İZMİR
Tel: 465 34 25
kadin4320@gmail.com

Londra'dan bomba günlüğü ve Bağdat'a selam

Londra'da metrodaki patlamalardan sonra orada yaşayan arkadaşlarımızı aradık, nasıllar diye. Şükür ki hepsi iyiydi. Sonra merak ettik, neler hissediyorlar, nasıl yorumluyorlar olanları diye. Uzun süredir Londra'da yaşayan iki arkadaşımız bizim için yazdılar

Geçen hafta İngiltere merkezli bağımsız bir araştırma grubu açıkladı: Irak'ta işgalin başladığı 2003 Mart'ından bu yana her gün ortalama otuz dört sivil ölüyormuş.
Öldürülen her dört sivilden üçünü Amerikalılar öldürüyormuş. Amerikan ve İngiliz askeri makamları Irak'ta ölen sivillerin hesabını tutmuyormuş. Irak makamları da sadece direnişçilerin öldürdüğü sivilleri sayıyormuş.
Ama ateş düştüğü yeri yakıyor işte. Londra'daki bombalarla canlarını kaybeden herkesi bir bir resimlerinden, annelerinin, babalarının, arkadaşlarının anlattıklarından tanıyoruz artık. Hangi okula gideceklerdi, ne zaman evleneceklerdi, nasıl ailenin gözbebeğiydiler, iş yerinde nasıl sevilip sayılıyorlardı. Aileden biri gibi oldular artık. Bazı gazeteler hâlâ her gün ilk bomba serisinde ölenleri tek tek tanıtan yazılar yayımlıyor.
Bakıyorum resimlere tek tek. Benim gibi, bu şehirdeki birçok can dostum gibi öylesine Londralı yüzler. Hepimiz olabilirdik diye tüylerim ürperiyor. Telaşla birbirimizi aramıştık o gün. Neyse ki herkes tamamdı. Ama birileri eve dönmemiş telefonlara cevap vermemişti. Televizyonda en büyük ve en sevgili oğlunun manasız ölümüne isyan eden Karayip asıllı İngiliz anneyle beraber ben de ağlıyorum, sönen umutlara, ziyan olan hayatlara.
Burada kayıplar isim isim, resim resim, öykü öykü sayılıyor.
Geçen gün savaş karşıtı gruplar bir eylem yapıp, Londra'daki saldırılarda ölenlerle beraber, Irak'ta ölenlerin isimlerini de okudular bir meydanda. Küçük bir kısmını tabii.
Her ne kadar ateş düştüğü yeri yakarsa da, Londra ile beraber hep Bağdat'ı hatırlayan, bu kentin iki yılı aşkın zamandır her gün bir 7 Temmuz yaşadığını ve bunun kıyaslanamaz korkunçluğunu fark edenler de var.

Uzun bekleyiş

Ve Allah'tan Londralılar kendilerine neyin çarptığını biliyor. İngiltere'de insanlar, Başbakan Tony Blair'in, George Bush ve onun dünyayı fethetme politikalarının peşine takılmasından bu yana hedef olacaklarını biliyorlar ve bekliyorlardı. Onun için kimse 11 Eylül 2001'de birçok Amerikalının yaptığı gibi "niçin bize saldırılıyor, ne oluyor" gibi sorular sormadı o gün.
Bir tek niçin bu kadar gecikti diye sorulabilirdi. Belki de İngiliz kamuoyunun çoğunluğunun Irak savaşına karşı oluşu ve bunu gayet yüksek sesle ifade etmesiydi bunca zamandır beklenen bu saldırıların bu kadar gecikmesinin nedeni kim bilir...
Onun için Başbakan "bu saldırıların Irak'la hiç bir ilgisi yok" dediğinde, onu fazla ciddiye alan olmadı.

Korku

İki hafta arayla ikinci tur bombalar. Çok korkuyorum. Yok, bombalardan değil o kadar.
Biraz ürkünç tabii. İnsan trene ya da otobüse binince ister istemez etrafındakilerin tipini inceleyip az sonra bizlerle birlikte havaya uçmaya hazırlanan biri var mı diye kolaçan ediyor.
Tehlike ortamına, hatta tesadüfen yaşıyor olma duygusuna hiç yabancı sayılmam geldiğim ülke itibariyle. Ama çok korkutucu başka şeyler oluyor.
Kabul gören değerler, davranışlar, ortak akıl ve sağduyu ölçütleri değişiyor ve tıpkı bir kâbusta olduğu gibi sanki kimse farkında değil. Çığlık atmaya çalışıyorsunuz, sesiniz çıkmıyor.
Milliyetçiliği sevmem oldum olası. Dünyanın bu taraflarında milliyetçiliğin epeydir en popüler nefret objesi "Müslüman göçmen"ler. Hem bu ülkeye dışardan geldiği için hem de görünüş, dil, din, kültür, her bakımdan çok farklı olduğu için harika bir düşman malzemesi oluşturuyor. Bu eğilim 11 Eylül sonrası ortamda iyice tırmanış kaydetti ve İngiltere'deki Müslümanların önemli bir kısmını son yıllarda İngiliz sol muhalefetiyle ittifaka ve hatta ortak eylemliliğe zorladı.

Mecburi hareketler

Londra saldırılarının ilk doğrudan sonucu medyanın ve siyasetçilerin önemli bir kısmının şöyle bir durup Müslümanlara kuşkuyla bakması oldu. Suçlayıcı sessizlikten paniğe kapılan adamcağızlar hemen telaşla, sağa sola bakıp, daha saldırının failleri belli olmadan kınamalar yayınlamaya başladı. Ama kurtulamadılar.
Bütün televizyonlar, radyolar, İngiltere'de yaşayan Müslümanların örgütlerini, liderlerini aramaya ve "bakın Müslüman ama kınıyor" , ya da "bakın Müslüman ama o da yakınını kaybetti" türünden, Müslümanları anlaşılmaz bir

yaratık türü gibi yabancılaştıran haberler yapmaya girişti.
Murat Belge bir zamanlar Kürt sorunu ile ilgili bir söz söylemek isteyen herkesin, söyleyeceği şey ne olursa olsun, söze, "teröre ben herkesten çok karşıyım ama" gibisinden bir girizgahla başlamak zorunda olduğunu yazmış, bunu bazı spor yarışmalarındaki 'mecburi hareketler'e benzetmişti.
Bu da onun gibi. Sokaklarda fikri sorulan Müslüman vatandaşlar bile "Müslümanım ama bu hainçe saldırıları kınıyorum" diye başlıyor söze. Çünkü öyle başlamazsa, söyleyeceği söze güvenilmeyecek, yanlış anlaşılacak. Ama böyle yapmakla da ne kadar doğru anlaşılıyor o da belli değil. Geçende Tony Blair işi iyice ileri götürüp, Müslümanlara, "içinizdeki El Kaide canavarını tutup çıkarın" türünden söylevler vererek, "bütün bu olanlar sizin hatanız" demeye getirdi.
İngiltere'deki Müslüman liderleri, gençleri yola getirmekle, dışarıdaki Müslüman liderleri ise, radikallere karşı gereğini yapmakla görevlendirdi.

Kumru Başer Kafaoğlu

Müşerref'ten hayat dersleri

Çoğu, Asya'daki eski İngiliz sömürgelerinden gelmiş, iki üç kuşaktır bu ülkede yaşayan İngiltereli Müslümanlar ne yapsınlar, fazla bir şey diyemiyorlar. Irkçı hareketlerin ve polis operasyonlarının hedefi haline gelme, işini, gücünü, itibarını, her şeyini kaybetme korkusu içinde bu nefret ve suçlama dalgasının geçmesini bekliyorlar. Ve mecburi hareketleri sabırla sürdürüyorlar.
Fakat son günlerde, "ülkendeki medreseleri kapat", "onu bunu tutukla", "ne yap yap bul bize onları" türünden taleplerden bunalmış olmalı ki, "batı koalisyonunun İslam dünyasındaki değerli müttefiki" Pervez Müşerref sonunda kendini tutamadı.
O da kendi durduğu yerden Tony Blair'e

bazı hayat dersleri verdi. "İnsan hakları, özgürlük filan diyerek yıllarca kimseye dokunmadılar. Şimdi ektiklerini biçiyorlar. Önce kendi evlerini düzene soksunlar."

Kâbus

İkinci tur patlamayan bombalı saldırılardan bir gün sonra televizyona yapışmış gelişmeleri izliyorum. Sivil polislerin bir metro istasyonunda birini vurup öldürdüğü söylendi.
Bir görgü tanığı çıkardılar. Adam anlatıyor: "Tren istasyonda duruyordu. Birden bir bağrış çağrış duydum. Sonra Asyalıya benzeyen bir adam vagona daldı. Dalarken sendeledi, ya da itildi. Yere düştü. Silahlı adamlardan biri beş el ateş ederek yerdeki adamı öldürdü. Hayır, vurulan adamın elinde silah falan yoktu." Kaygıyla izliyorum. Adam silahsızken, yere düşmüşken niye vuruluyor? Bir kelepçe geçirilip tutuklasalardı ya, o kadar tehlikeliyse. Bundan sonra işler böyle mi yani? Polisler sivilmiş. Adam ya anlamayıp kendini bazı katiller kovalıyor sanan ilgisiz biriyse?
Kameralar tekrar sunucuya dönüyor. Gülümseyerek yanındaki 'terör

30 Numaralı Otobüs ve Masumiyeti Paylaşmak

Selma Altun

Londra'daki patlamalarda hayatını kaybeden bir kadın, "metrodaki patlamadan kurtuldum şimdi 30 numaralı otobüse binip geliyorum," diye telefon etmiş 30 numaradaki bombadan habersiz. Bir başkası otobüste sevgilisiyle konuşurken bomba patlamış. Bu patlamalarda ölenlerden geriye kalan en acı ve kıymetli şey, onların o günün sabahına uyanırken başına gelecek olandan habersizliklerindeki masumiyettir.
Beni en çok üzen bu oldu. Ve telefon networklarının çökmesi ya da kapatılması yüzünden haber alamamak, iyiyim diye haber verememek... Sonraki üzüntüm bu şehir halkı ölenlerin yasını ortak duygularla tutamıyor. Herkesin üzüntüsü ve korkusunun çeşidi var. Ne çeşitte üzüldüğümüz ve korktuğumuzun kim olduğumuzla ilgisi var. Bu bombalar metroların derinliklerinde ve bir otobüste gidenlerin başına patladı öncelikle, sonra da Müslüman toplulukların ve giderek bütün göçmenlerin. Irkçılık her formuyla biraz meşrulaşır şimdi. Havada bir "evinize dönün" mesajı dolanmaya başlar yeniden.
Geçen seçim kampanyaları sırasında halktan biri Tony Blair'e, "ellerinde kan var," demişti. O da, "böyle düşünüyorsan söyle, konuşma özgürlüğü var," diye cevap verdi. Buna şükret der gibiydi... Şimdi hükümetin kredisi arttı deniyor. İnsan haklarının bir bir gerileyeceği konuşuluyor...
Patlamaların olduğu gün BBC'de haberleri okuyanlar, Polis şefi, herkes, "önceden haber verilmedi, uyarılmadık," deyip durdu. Buranın IRA'sı alıştırmıştı önceden haber vermeye, haber veremediği eylemler için de özür dilemeye...
Amerika'dakinden sonra bu bombalamalarla genel olarak verilen ve alınan mesaj şudur: "İslam teröristleri en acımasız ve alçak teröristlerdir" ,"Hiç haber vermeden masum insanları yedi kat yerin altında ve yedi kat yerin üstünde kurtulma şanslarını da tamamen ortadan kaldırarak parça parça eder, öldürür", "Çok üstün teknolojilere ve kendini 'dava' uğruna patlatacak militanlara sahiptir", "Ne yapıyor bu "İslam teröristleri?" "İngiltere ve her yerdeki Müslüman topluluklarını da suça bulaştırıyor."
Müslüman liderler çıkıp çıkıp, "İslam bu değil," açıklamaları yapıyor. Bu konuşma böyle başladığında Irak, Filistin, Bush, Blair ve İsrail ve her türlü savaşı konuşarak devam etmeli elbette, ama hiçbir açıklama ve hatta anlama sabah kalkıp ekmek parası için yola düşmüş insanların parça parça öldürülmelerini anlaşılır kılmayacak...
Ben bu yazıyı dün gece yazmaya başladım bugün size göndermek için... Bu saate kadar da, bugünkü yine üç metro istasyonunda ve yine 30 numara gibi yoksul mahallelerin otobüsü 26 numarada patlayan bombaların ne yaptığını öğrenmeye çalıştık... Bu sefer ölen ve yaralanan yok deniyor... Yine telefonlar kitlendi yine yürüyerek geldik evlerimize...
Neredeyse yatışmıştı ortalık, uyuşmuştu demek daha doğru olur. Metrolarda herkes Harry Potter'ın son sayısını okumaya başlamıştı kapıdan giren çıkana ve ellerindeki çantalara bakmadan... Polis arabası sirenleri ve helikopter gürültüleri sardı yeniden ortalığı... Dark Lord karşısında küçücük Harry Potter'ın iyiler adına onu yok etme savaşına kaçacaktık hep beraber. Kimimiz için Dark Lord Bush'u, kimimiz için Osama Bin Laden'i temsil edecekti... Bizim sokakta bir kadın da penceresine Osama Bin Laden'e benzetilmiş Bush resmi asacaktı...
Asıl yazmak istediğim bunlar mıydı çok emin değilim ama bütün bunları yazarken "metrodaki patlamadan kurtuldum şimdi 30 numaraya binip geliyorum," diyen kadının ve hayatını kaybeden herkesin geriye bıraktığı masumiyeti paylaşmaktı hep aklımda tuttuğum...
Pazartesi'deki herkese sevgilerimle...

uzmanı'na dönüyor kadın.
"Kamuoyunun polisten beklediği türden kararlı bir operasyona mı tanık oluyoruz sizce?" diyor, inanabiliyor musunuz? Bu bir kâbus!

Katil kim?

Benim gibi polisiye öykü meraklıları bilir. Bir cinayet işlendiğinde usta bir dedektif, sigara izmaritlerindeki ruj izlerini falan bir kenara bırakıp önce şu soruyu sorar: Bundan kim çıkar sağlıyor? Ama bunun yanıtı basit değil bu olayda. Eylemi yapanlar artık aramızda olmadıklarından, en azından bu dünyada bir fayda edinemeyeceklerini söyleyebiliriz rahatça. Radikal bir örgüt

> Londra'da patlayan bombalar sonucu ölen insanların çoğu işine, okuluna giden insanlardı. Tıpkı bombalamalardan sonra İngiliz polisinin öldürdüğü Brezilyalı Jean Charles de Menezes gibi. İngiliz Emniyet teşkilatının Brezilyalı gencin ölümünden sonra yaptığı açıklama tüyler ürpertici. "Bundan sonra böyle," kıvamında çünkü.

üstlenmiş saldırıyı internette. Eh belki sınırlı bir fayda elde ederler.
"Ne biçim vurduk kalbinden işgalcileri ve haçlıları" filan diyerek prestij kazanıp taraftar toplayabilirler. Gene de işgali, milyonlarla sokağa dökülerek protesto etmiş bir şehrin insanını vurmakla moral bir üstünlük kazanabileceklerini ve kitlesel destek sağlayabileceklerini düşünmek zor. Ama saldırıların mesela İngiltere'deki yabancı ve göçmen düşmanlarına, ırkçılara güzel siyasi malzeme verdiğine hiç kuşku yok. Irkçı Britanya Milliyetçi Partisi şimdiden, bombalanan otobüsünün resmiyle ırkçı propaganda bildirileri dağıtmaya başladı mesela. Bu partiye verilen destek son yıllarda büyük hızla artıyor. İngiltere'nin çeşitli yerlerinde camiler, hatta bir Hindu tapınağı saldırıya uğradı. Leeds'de ırkçı gruplar Müslüman mahallelerinin yakınlarında gövde gösterileri yapmaya başladı.
Saldırılardan güzel siyasi malzeme elde eden bir başkası da Başbakan Tony Blair.

Biri sizi gözetliyor

Blair, saldırılardan önce, mecliste kendi partisi ve bir kısım muhalefet milletvekillerinin itirazları yüzünden takılabileceği düşünülen birçok anti demokratik yasayı şimdi geçirebilecek. Vatandaşlara, tüm bilgilerini içeren elektronik kimlik kartları taşıma zorunluluğu getirilmesi mesela. Ya da, 'terörü dolaylı teşvik' etmek gibi her yere çekilebilecek bir suç icat edilmesi. Belki de İngiltere dış politikasını eleştirip, "Irak'ın işgali yanlıştır" ya da "Filistinlilere haksızlık ediliyor" derseniz, terörü dolaylı olarak teşvik etmiş olacaksınız. Hâkimin iki dudağı arasında. Sonra tehlikeli olduğu sanılan kişiler, ülkelerinde can güvenlikleri olmasa bile artık iade edilebilecekler. Polis ve istihbarat örgütleri de kendilerine verilen yetkilerin artırılmasını istiyormuş gazetelere göre. Mesela polis, Londra olaylarından sonra, şüphelileri, yargıç önüne çıkarmadan üç ay sorgulayabilmek istiyor. İnsaf! Üç ay nerede görülmüş. "Birinin bunlara Kopenhag Kriterlerini hatırlatması gerekiyor," diyeceksiniz belki ama, "tehditle karşı karşıyayım," diyerek uluslararası anlaşmalardan muafiyet isterler o zaman da...
Kısacası bindik bir alamete gidiyoruz kıyamete denebilir...

Kenya'da Kadınlar Köyü

Kırk sekiz kadın erkeklerden "çektikleri" artık dayanılmaz olunca terk etmişler evlerini. Kurmuşlar kendi köylerini. Ancak beklenildiği üzere Umoja Köyü'nde erkek tacizi eksik olmamış. 1990 yılında eşlerinden kaçarak köyü kuran on beş kadın Afrika'daki ataerkilliğe karşı isyan bayrağını açıyor böylece. 1990 yılından bu yana köye gelen kadınlarla birlikte sayıları kırk sekizi bulmuş durumda. Kadınlar geçimlerini, kabileleri Samburu'ya has olan parlak boncuklardan yaptıkları kolyeleri turistlere satarak sağlıyor. Ancak yaptıkları 'devrim', kendilerine en yakın kasaba olan Archer's Post ahalisinin erkek olanlarının nefretini uyandırmış. Ceplerinde paraları olmayan kızgın erkekler, minibüslerle bölgeye gelip turistleri yakınlardaki Samburu'ya götürüyor ve Umoja'ya uğramamaları konusunda uyarıyorlar. Köyün çevresindeki çiti atlayan erkekler, kadınları çalılıklara kaçırıp sopalarla dövüyor ve evlerini ateşe vermekle tehdit ediyorlar. Köyün kurucularından Rebecca Lolosoli, artık köyde huzurlarının kalmadığını, parasız erkeklere kazançlarını vermedikleri için erkeklerin kızgın olduğunu söylüyor. Lolosoli, "Dayak yediğimiz için kaçtık. Şimdi hayatımızı değiştirmeye çalışıyoruz. Başarılı olduğumuz için tekrar şiddete maruz kalıyoruz." diyor.
Erkekler Umoja'nın elindekilere de göz dikerek, son aylarda defalarca köydeki on ineği çalmaya çalışmış... (The Telegraph)

ortak vicdanın cinsiyeti

Necla Akgökçe

haber

24 Haziran Cuma sabahı, Irak Dünya Mahkemesi nihai oturumuna katılmak üzere Gülhane Parkı'ndan Darphane-i Amire binasına doğru ağaçlıklı yolda aheste, beste giderken birkaç taksi geçti yanımızdan, içimden "tabii kapısına kadar gitmeniz gerekiyor incileriniz dökülür" diye söylenirken, zınk diye durdu taksilerden biri önümüzde ve içinden Arundhati Roy çıktı...

İç itirazımızı, "yabancı bir ülkeye gelmiş kadın, ne yapsın tabii ki taksicilere emanet edecek kendini" şekline büründürdük hemen... Yüzümde güller açarak elin ve de kolun yardımıyla "Hoş geldiniz" diye selamladık, "Küçük Şeylerin Tanrısı'nın yazarını... Olanca zarafetiyle karşılık verdi... İyi bir başlangıçtı neme lazım... Kapıda "kayıtlı katılımcı" belgemi aldım, taktım boynuma... Temsili de olsa bu, bir mahkemeydi... Her mahkemede olduğu gibi yargılananlar, yargılayanlar, jüri ve de dinleyiciler vardı...

Dünya'nın çeşitli ülkelerinden gelen kadın erkek pek çok kişi üç gün boyunca ABD işgali altında Irak'ta hak ihlallerini, BM'nin tutumunu, hukuksal alanda ve eylem planında yapılabilecek olanları konuştu, asker sivil işgale maruz kalanlar dinlendi... ABD ve onun işbirlikçileri yargılandı... Simgesel koltuklar, Bush'a, Blair'e, Berlusconi'ye ayrılmıştı...

Bu bireysel yargılama üzerinden kurulan mahkeme mizanseni, bizi işkillendirdi demesem yalan söylemiş olurum... Fakat mahkeme boyunca çeşitli oturumlarda başta Samir Amin olmak konuşmacılar yargılananın ABD emperyalizmi, uluslararası tekeller olduğunu anlattılar ayrıntıları da vererek...

"Savaşın Özelleştirmesi" üzerine konuşan Niloufer Bhagwat işgalle kârlarını katlayan şirketleri anlattı... Bunlardan Halliburton 2004 yılında Irak savaşından 8 milyar dolar kazanç sağlarken Lockeed Martin'in 2003 ihalelerden ve savaşla ilgili projelerden elde ettiği kazanç, 21.9 milyar dolardı. Apaçi helikopterleri ve "akıllı" bombalar, bombalar da üreten Boeing, 2004 yılında savaşla ilgili hizmet ve destekleri için 17.1 milyar dolar kazanmış... Savaşın kimin savaşı olduğu açıktı.

Bu şartlar altında mahkemenin taraflı olmasından daha doğal bir şey olamazdı. Roy'un deyimiyle, salondakiler işte tarihin bu en haksız savaşlarından birini bel-

> 24-26 Haziran arasında İstanbul'da yapılan Irak Dünya Mahkemesi'nin toplumsal cinsiyet bölümünde, kadınların işgali nasıl yaşadıklarına tanıklık ettik... Yaygın olup da söylenilmeyen tecavüzler, ne yazık ki "savaş suçu" olarak mahkemenin jüri kararlarına da yansımadı...

gelemek, onu insanlığın ortak vicdanında yargılamak için mahkemeye katılmışlardı. Savaş ve işgal genel bir yıkım... Fakat tüm savaşlarda olduğu gibi Irakta da kadınlar ve erkekler bu yıkımı farklı bir biçimde yaşıyorlar... Dolayısıyla mahkemedeki toplumsal cinsiyetle ilgili oturumlarda yapılan konuşmalar, tanıklıklar, ya da çoğu kez kadınları etkisi altına alan suskunluk, işgal altındaki Müslüman bir ülkede kadın olmanın ne tür bir farklılık olduğunu, savaşın erkeklik halleri üzerinde ne tür değişimlere yol açtığını görmek açısından önemliydi.

Toplumsal cinsiyetle ilgili oturumlardan ilki, ikinci gün yapıldı... Gazeteci kadın hakları savunucusu şu anda "Kadınların İradesi Örgütü'nün başkanı Hana İbrahim, " Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet " başlıklı konuşmasında işgal altındaki Irak'ta 72 kadının başlarına sıkılan tek kurşunla öldürüldüklerine tanık olduğunu

anlattı . "Kadınlara tecavüz ediliyor" dedi. Felluce'deki kadınlar askerlere çıplak yakalanmamak için geceleri evlerinde giysileriyle yatıyorlarmış... Tecavüze uğramamak için buldukları çözüm ise tüm ailenin kız, erkek aynı odaya doluşmasıymış.

Tecavüz, asker veya görevlilerin özel olarak eğitildiği, özel bir savaş yöntemi olarak kullanılıyor. Tüm savaşlarda olduğu gibi Irak'ta da muzaffer erkeğin yenilen erkeği cezalandırma aracı ayrıca. Erkekler kadın bedeni üzerinden birbirlerini cezalandırıyorlar... Patriyarka böyle bir şey işte...

Yenen de vuruyor yenilen de

Tecavüzün travmasını yaşayan, sonuçlarına katlanan ise kadınlar.

" Kadınlar başörtüsünü korku içgüdüsüyle takmak zorunda hissediyorlar. Aileler kızlarının başına bir şey gelmesin diye onları okullardan aldılar. Eskiden biz geceleri dolaşırdık, şimdi güneş batar batmaz bütün kadınlar endişe içinde evlerimize dönüyoruz. Kadınlar eskiden araba kullanırdı, bugün araba kullanan kadına çok az rastlarsınız..." diye anlatıyor Hana İbrahim...

Yani, Irak'ta tecavüz, taciz korkusuyla kadınların günlük yaşamı bir kâbusa dönüşmüş... Kendini tecavüze uğratmama görevi de kadınların üzerine yüklenmiş...Bunun için işgal edilen ulusun erkeklerinin de her türlü baskısına boyun eğmek zorundalar. Kadınların erkeklere olan bağımlılıkları da çok artmış bu süreçte. Hana İbrahim, "Kadınlar insan hakları örgütlerine gitmiyorlar. Kocalarının ve aşiretlerinin arkasına sığınmayı tercih ediyorlar..." diye özetliyor durumu. Görünen o ki işgal sadece uluslararası tekellere değil, patriyarkaya da yaramış...

Aynı gün Irak hapishanelerindeki durumun tanıklığını yapan Amal Sadawi ise Amerikalı işgalcilerin kadın mahpusları istedikleri yere götürdüklerini söyledikten sonra tecavüzlere dikkat çekiyor, Irak'ta pek çok kadının tecavüze uğradığını fakat bunların dünya kamuoyuna duyurulmadığını vurguluyordu...

Üçüncü gün Nadje Al- Ali'nin Toplumsal Cinsiyet ve Savaş: Iraklı Kadınların Zor Durumu isimli bir sunum yaptı. Irak kökenli sosyal antropolog Al-Ali, İngiltere'deki Exeter Üniversitesi Arap-İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde ders veriyor. Ortadoğu'da kadın ve toplumsal

cinsiyet konusunda uzmanlaşmış olan Nadje Al-Ali savaş ve ambargonun Irak'taki kadınlar üzerindeki etkisini araştırıyor.
Nadje Al Ali, Iraklı kadınlara özgürlük söylemiyle gelen Bush ve Blair'in kadınları özgürleştirmek adına geldiklerini ama özgürlükten anladıklarının da onların başörtüsünü çıkarmak olduğunu vurguladıktan sonra, kadınların 70'lerde seküler yönetimlerde toplumsal hayat içinde yer aldıklarını ve ön planda olduklarını, 80'lerde İran-Irak savaşı yüzünden muhafazakar bir durum oluştuğunu Bush ve Blair'inde özgürlük söylemi içinden kadınları kıskaç altına aldığını vurguladı... Her dönemde kadınlara kendi üzerinden değil de mevcut rejimler üzerinden bir rol biçiliyordu. Irak savaşı öncesinde de kökten dinci gelişmeler nedeniyle kadınların pek de iyi durumda olmadığını da sözlerine ekleyerek, savaşın kadınları kendi aralarında farklılaştırdığını, savaştan sonra Iraklı kadınların yeniden bir araya gelmek için çaba sarfetmelerinin de gerekli olduğunu söyledi.

Patriyarkal şiddetin taşıyıcıları
Aynı gün "Irkçılık ve Hoşgörüsüzlük Ortamının Yaratılışı" başlıklı konuşmayı yapan Liz Fekete ise daha ziyade feministlere karşı hoşgörüsüzdü. "Batı'nın özgürleşmiş kadını Irak işgali sırasında işkence yaptı" derken işkencenin değil, kadın özgürleşmesinin kötü olduğunu vurguluyordu adeta... Özgürleşmiş kadının işkence yaptığı meselesi maço basının da çok rağbet ettiği konu oldu... Daha sonra Arundathi Roy' un kinayeli bir biçimde söylediği Amerikan ordusunun feminist bir ordu olduğu ve kadınların erkekler gibi tarih boyunca soykırımlara, savaşlara katıldığı, az faşist olmadıkları cümleleri, bağlamından kopuk ve cımbızlanarak, başlıklara taşındı...
Patriyarka erkek iktidarıdır derken, kadın sömürüsü üzerinde şekillenen bir maddi yapıdan bahsediyoruz çoğu kez... Ama bu

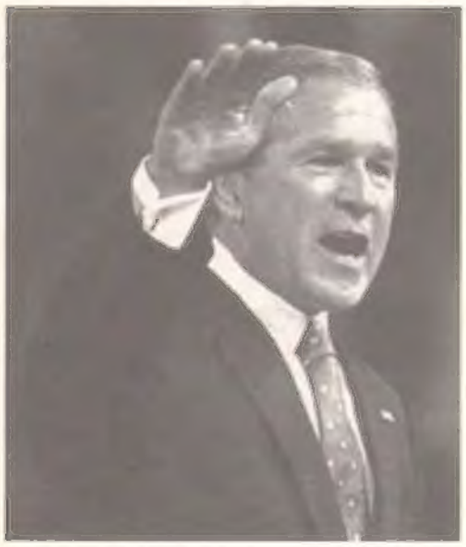

Arundathi Roy
Foto: Ayşegül Oğuz

Halliburton 2004 yılında Irak savaşından 8 milyar dolar kazanç sağlarken Lockeed Martin'in 2003 ihalelerden ve savaşla ilgili projelerden elde ettiği kazanç, 21.9 milyar dolardı. Apaçi helikopterleri ve "akıllı" bombalar, bombalar da üreten Boeing, 2004 yılında savaşla ilgili hizmet ve destekleri için 17.1 milyar dolar kazanmış...

iktidar savaş koşullarında iyice gemi azıya alan erkekler arası bir hiyerarşiye de işaret eder. Bu şartlarda yenilen ulusun erkeği kadın konumuna rahatlıkla düşerken, ezen ulusun kadınları patriyarkanın veya patriyarkal şiddetin taşıyıcısı olabilirler. Feminizm de onun için gereklidir zaten... İşgal sırasında Irak'ta kadınların neler yaşadıkları konusunda tanıklıklar ve toplumsal cinsiyet oturumlarından önemli bilgiler edindik... Bu oturumlarda ve tanıklıklarda anlatılanların genel bakışa ve tavsiye kararlarına yansımaması mahkemede feminizmin eksikliğini gösteriyordu. Toplumsal cinsiyet analizi savaş ve işgal gibi kadın ve erkeklerin birlikte maruz kaldığı durumları anlamada kullanışlı olabilir, sonuç çıkarmak ve anlamlandırmak fakat başka bir şey... Bu noktada analizi yapanın feminist olup olmaması önem kazanıyor.
Yani Vicdan Jürisi'nin özet kararında genel bakış ve tavsiyeler bölümünde kadınlara ilişkin herhangi bir saptamanın yer almaması, eleştiriyi hak ediyor... Jürinin ABD ve İngiltere hükümetlerine yönelttiği suçlamalar arasında "Iraklı kadınların yaşama koşullarının kötüleşmesine doğrudan neden olmak" gibi bir madde var.
Oysa tecavüzün bir kadının yaşamının kötüleşmesinin ötesinde anlamı var. Kadınlar tecavüzün şiddetini yaşamakla kalmıyorlar, bedenleri de ulusun namusunun bir göstergesi haline getiriliyor... Düşman da, kaybeden de zaferini ve yenilgisini kadın bedeni üzerinden yaşıyor...Yani hesaplaşılan bedenler kadın bedenleri...
Tecavüzün "savaş suçu" olarak net ve açık bir biçimde suçlamalar arasında yer almaması büyük bir eksiklik...
Feministlerin biraz daha etkin olması durumu değiştirir miydi bilemiyorum... Ortak vicdan diye bir şeyin olamayacağı, vicdanın da bir cinsiyeti olduğu şeklinde bir düşünce geçti aklımdan nihai oturumun nihai metinlerini okurken, çok mu haksızlık ediyorum acaba?

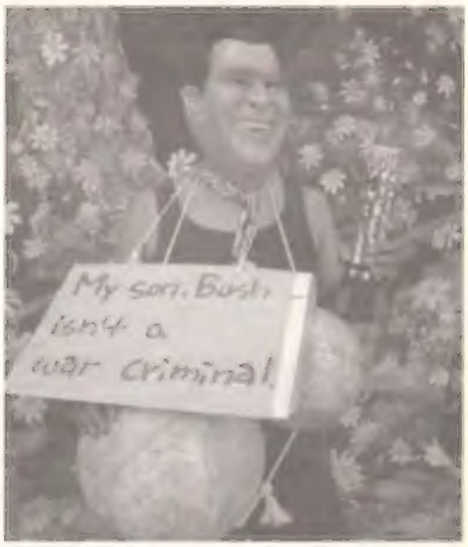

Gemiler yakılmış bir kere

DEHAP'ın Diyarbakır'dan sonra en yüksek oy oranını alarak belediye başkanlığını kazandığı Batman'a daha önce hiç gitmemiştim. Kadın intiharlarının yaygın olduğu doksanlı yıllarda sürekli Batman'la ilgili tahliller duyardık. Kadınların neden ardı ardına intihar ettiklerini açıklamaya çalışırdı herkes. Gencecik kadınlar, ya kendini asıyor, ya babasının tüfeğiyle kendini vuruyordu. Ardındakileri görmeye çalıştık hep. Kadınlar umut arıyorlardı. Varolan hayatlarından daha özgür bir hayat umudunu. Batman gibi Hizbullah'ın önemli örgütlenme sahalarından birinde kadınların durumunu tahmin etmek zor değil. Aileleri tarafından namus gerekçesiyle öldürülmeyen, kadınlara namusunu kendi kendine temizle denilen bir kentte, kadınların annelerinin kaderini yaşamamak için bir seçenekleri de dağa gitmekti. Ancak o dönemlerde Batmanlı kadınların gerillaya katılma özgürlüğü bile yoktu.
O günlerden bugünlere, Kürt kadınları evlerinden çıktılar, mücadele alanlarını genişlettiler. Konferansa Siirt'ten katılan genç bir kadının dediği gibi, "eskiden olsa değil bu kürsüde konuşma yapmak, evden dışarı çıkacağımı düşünemezdim." Bu cümle Kürt kadınlarının geldiği noktayı anlatıyor aslında. Mitinglerde, basın açıklamalarında yöresel giysileriyle alanları dolduran, Kürt kimliğinin tanınmasına dönük sloganlar atan kadınlar, artık, "biz kadınız ve kendimizi ezdirmeyeceğiz" de diyorlar. Batman'da yapılan konferans Kürt kadınlarının bu sloganları tartıştığı, kadın kimliklerine dair tanım yapmaya çalıştıkları bir konferans oldu. Genel havasında ulusal mesele ile kadın meselesi arasında tercih yapma gerilimi hissedilse de bu kadar geniş bir topluluğun, hep birlikte erkek egemenliğine karşı duruş çabası kadın kurtuluş mücadelesi açısından çok önemli. Kavramsal tartışmalar düzeyinde Kürt kadınlarının feminist literatürle ve kendileri dışındaki kadın gruplarıyla henüz yeterince ortaklaşmamış olan dili var. Bu dil, konferansı izleyenleri zorlasa da, feminist teori etrafında bilgilenme konusundaki samimiyetleri ortadaydı. Kadınların azmini ise söylemeye gerek bile duymuyorum. Bir barış annesinin, "benim oğlum serseriydi, beni evden dışarı bırakmazdı. Kocam öldükten sonra on altı yıl çocuk baktım, oğlumla uğraştım. Kim geldiyse oğlumu adam edemedi. Ama bu partinin kadın kollarından geldiler, şimdi ismini vermeyeyim, koltukları kabarmasın o hevalin, oğlumu adam ettiler valla. Şimdi beni eylemlere oğlum götürüyor. Konferansa da o uğurladı beni," cümleleriyle anlattığı hikâye, kadınların azmi konusunda yeterince fikir veriyor. Konferansa katılan kadınlar arasında, dergimize daha önce hikâyesiyle kapak olmuş olan Hediye Aksoy da vardı. Hediye, gerillaya Batman'dan katılmış. Mayına bastığı için ve sonrasında da cezaevinde tedavi görmesi engellendiği için şu anda gözleri görmeyen bir kadın. Konferanstan ümitli olduğunu söyleyen Hediye, Kürt kadınlarının artık sessiz bir topluluk olarak görülemeyeceğini anlatırken, Pazartesi Dergisi'ne selam söylemeyi de ihmal etmedi.
Konferansta feminizm bir gündem olamadı. Demokratik Özgür Kadın Hareketi'nin program tartışmalarının uzaması feminizmin de içinde olduğu bazı gündem başlıklarının daha sonra tartışılmak üzere konferans gündeminden düşürülmesine neden oldu. Görünen o ki, Kürt kadınları için asıl zorlu süreç bundan sonra başlıyor. Çünkü bir yandan çıktıkları evlerine geri dönmek istemeyen bu kadınlar artık eve geri dönmemenin siyasetini yapmaya başlıyorlar. Diğer yandan siyaseti erkeklerin belirlemesine karşı çıkıyorlar. Daha önemlisi şu ana dek günlük pratik eylemlerle yan yana geldikleri kadın hareketinin diğer bileşenleriyle birlikte politika yapmanın yollarını arıyorlar. Bundan sonrasında, Kürt kadınlarıyla diğer kadın çevrelerinin dayanışmaya daha çok ihtiyacı olacak. Çünkü, kadınların sömürülmesine karşı ortak politika belirlemek en önemli vazife. Batman'ın adının intiharlarla değil, kadın konferanslarıyla, açılan kadın danışma merkezleriyle, kadınların özgürlük mücadelelerine dair kararlar aldığı konferanslarla anılmaya başlaması yolunda bir adım daha atıldı. Bundan sonrası için patriarkayla derdi olan bütün kadınların kolları sıvaması gerekiyor.

24-25-26 Haziran tarihleri arasında Batman'da düzenlenen Demokratik Özgür Kadın Hareketi Konferansı Kürt kadınları açısından oldukça hararetli tartışmalara ve önemli kararlara sahne oldu.

Hediye Aksoy

Beyhan Demir

haber

Fatma Nevin Vargün- Demokratik Özgür Kadın Hareketi

Kürt kadınlarının konferansta ulusal mesele ile kadın meselesi arasında bir sıkışma yaşadığını düşünüyor musunuz?
Kürt kadınlarının ulusal mesele ve kadın meselesi arasında kalma gibi bir kaygıları olduğunu düşünmüyorum. Daha doğrusu bunu nasıl algıladığımızla ilgili farklı bir bakışın özellikle Kürt kadın hareketi dışında yer alan kadınlar arasında olduğunu gözlemliyorum. Kürt hareketi içinde olan kadınların hepsinde ulusal meselenin çözümüne yönelik çok samimi ve içten bir inanç var. Ancak tamamının Kürt meselesi çözüldüğünde kadın meselesi hâlâ sürecektir şeklinde düşündüğünü sanmıyorum. Ulusal duygularla başlayan ama özgün bir kadın mücadelesine evrilen harekette temel sorunlardan birisi cins bakış açısının kazanılamamış olmasıdır. Kürt sorunun yakıcılığını sürdürdüğü, Amerikanın Irak müdahalesi ile birlikte genel Kürt hareketinin içine girdiği sorunlar ve ayrışmaların hızlanması kadınları da olumsuz etkiliyor. Gelinen aşamada Kürt hareketi bir bütün olarak eril yapısını koruyor ve gelişen kadın hareketi bu eril yapıya müdahale etmekte zorlanıyor. Bağımsızlaşma, kendi ayaklarının üzerinde durma, erkek yapısının ulusal meseleyi gerekçe yaparak kadınların özgünlüklerine müdahalelerine karşı bağımsızlaşma çabası verilmekte.

Konferansı nasıl değerlendiriyorsunuz?
Demokratik Özgür Kadın Hareketinin Batman'da gerçekleştirdiği konferansı yeni bir açılım olarak değerlendirmek gerekir. Geçen yıllar kadınlara önemli bir deneyim ve öz güven kazandırmıştır. Ancak uzun yıllar siyasi partiye bağlı bir kadın hareketi olarak kalmak zorlayıcı ve yanlış olmuştur. Kadınların özgün gelişimleri niyetten bağımsız engellenmiştir. Siyasi partilerin

hiyerarşik yapılanmaları kadın hareketine de bulaşmıştır. Geçen yıllarla birlikte parti dışında pek çok alanda ve bağımsız kadın örgütlenmeleri içinde yer alan kadınlarla ortaklaşmada sıkıntılar yaşanmıştır. Esasen son iki yıldır kendimizi hareket olarak tanımlamamız ve yaptığımız bu konferansla kendini bu hareket içinde gören ama herhangi bir siyasi partinin üyesi veya çalışanı olmayan kadınlarında dışlanmalarını veya gidip evlerinde oturmalarının önünü kesecektir. Partı dışında güçlenen bir kadın hareketinin Türkiye kadın hareketi ile de birleşerek, dayanışarak hem Türkiye'nin demokratikleşmesine hem de Kürt siyasetinin demokratikleşmesine daha hızlı ve daha büyük bir katkısı olacağını düşünmekteyim.

Çatışmaların yeniden başlamasının kadınların tanımlamaya çalıştığı yeni süreci nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

Açıkçası çatışmaların artması, tekrar bir savaş hali içine girilmesi kadınları çok olumsuz etkileyecektir. Genel olarak Kürt hareketinin bütünluklü duruşunda önemli sıkıntılar var ve bu kadınları etkiliyor. Benim temel kaygım, göreceli olsa da tam istediğimiz gibi gelişmemiş olsa da son altı yıllık barış ortamı en çok kadınların gelişimine faydası dokundu. Kürt kadınları ezilmişliklerini daha gerçekçi bir şekilde fark ettiler. Kendilerini kuşatan feodal değerlere karşı daha cesur adımlar attılar. Özgün kurumlarını hızla arttırdılar. Bireysel gelişimleri eskiye oranla daha hızlı oldu. Namus cinayetlerine, çok eşliliklere cepheden ve yürekli karşı çıktılar. Seçilme haklarını kullandılar. Çabaları barış ortamında Türkiye kadın hareketi tarafından da daha görünür oldu. Tüm bu olumluluklar yaşanabilecek bir çatışma ortamında duraklayacak hatta bazı umutsuzluklara, geriye düşüşlere yol açabilecektir. Kadınlar açısından böylesi bir çatışma ortamı çok tehlikelidir.

Ayşe Gökkan
Konferansı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ankara'dan katılıyorum. Bugüne kadar hep kadın çalışması yürüttüm. Uzun zamandır ulusal sorun içerisinden çıkmış Kürt kadınının, cins mücadelesindeki gücünü açığa çıkartabilecek bir moralle bu konferanstan çıkmasını umuyorum. Bu konuda koşulların uygun olduğunu, uzun yıllardan beri gelen bir deneyimimiz olduğunu, bu deneyimle Türkiye'deki kadın sorunuyla ciddi bir bütünleşmeyi yaşayabileceğimize inanıyorum. Dünya tarihinde de kadın hareketleri ya demokratikleşme mucadelesiyle ya ulusal ya da sınıfsal mücadelelerle ortaya çıkmışlar. Ama vardıkları nokta şu olmuş: tüm sorunlar çözülür, ulusal sorunlar çözülür ama bunlar kadın sorununun çözülmesini getirmez. Kürt kadını bunu fark etti. Kürt kadınının ciddi bir çıkış yakaladığını, bu çıkışla Türkiye'deki kadınlarla birlikte güçlü bir birlikteliği yakalayabileceğini düşünüyorum. Kadın kurtuluş ideolojisi tüm kadın hareketlerinin ortak noktası olduğunda ben bu birlikteliğin başarılabileceğini duşünüyorum.

Türkiyeli kadın kurtuluş hareketinin tümünün dayanışmasından bahsettin? Buna dair öneri var mı?

Araçlar çok önemli tabii. Şimdi bizim kullandığımız araçlar ne? Kürt kadınıyla Türk kadınının ittifakı dendiğinde ben rahatsız oluyorum. İttifak dendiğinde, erkeğin erkekle bir araya geldiği bir kavram. Biz dayanışma içinde olmalıyız. Biz bir gücü yaratıp iktidara taşımak istemiyoruz. Biz şimdi farklılıkların kabul edilerek bir dayanışma yaratmaya çalışmalıyız. Çok kolay olmayacak, uzun tartışmalar alacak ama mutlaka olacağına inanıyorum. Kadınların erkeklere ait önyargılardan arındığı erkek egemenlikli zihniyetten uzaklaştığı oranda dayanışma halinde olabileceğini düşünüyorum.

Hümeyra Tusun
Konferansı nasıl değerlendiriyorsun?

Kürt kadınları olarak yeni örgütlenmiyoruz. Yılların getirdiği bir deneyim var. Özgürlük mücadelesinde aktif yer aldık bu süre içinde. Özgün kurumsallaşmalarla ciddi kazanımlar elde ettik. Hem nitel hem de nicel anlamda gelişme sağladık. Ancak gelinen aşamada kadınlar olarak fazlasına ihtiyacımız var. Kendi kadın kimliğimizle var olmayı oldukça önemsiyoruz. Zaten hareket de bu noktada ortaya çıktı. Tüm eşitsizliklerin temelinde kadın erkek arasındaki eşitsizliği görmekteyiz. Diğer bir konu feminizm. Uzun zamandır gündemimizde bize en çok sorulan sorulardan biri. Bız hiçbir zaman feminizmi kimi eleştirilerimiz olsa da reddetmedik. Sadece tartışmaya biraz geç başladık, bu konuda uzun uzadıya tartışmak istiyoruz. Sorun "feminist miyiz'den ziyade kendimizi dunya kadın hareketinin neresine koyuyoruz sorunu. Bunu tartışıyoruz biz.

Demokratik Özgür Kadın Hareketi ne zamandır örgütlenmeye çalışılıyor?

Ilk konferansımızı Eylül 2003'te gerçekleştirmiştik. Ve hareket olarak örgütlenme kararı
almıştık. Hareket bizim için üst kimlik olacaktı. Hangi kurumda olursak olalım öncelikli kimliğimiz Demokratik Özgür Kadın Hareketidir. Bağımsız örgütlenme kararını zaten birinci konferansta almıştık. Bu konferansta birçok tartışma yaptık. Özeleştiri verdik, çünkü daha iyisini yapmak istiyoruz. Oldukça geniş bir bileşenimiz var. Kürt hareketi içinde de kadını hazmetmeyen, gelişsin ama beni aşmasın, zaten mücadelede olduğunuz için özgursünüz diyen kişiler var tabii. Biz bu anlayışlara karşı da mucadele etmede kararlıyız. Bağımsız bir örgütlenmeyiz. Kararları sadece kadınların iradesiyle alırız.

Eğitim-Sen'in anadilsiz birlikteliği

ez duxazım dayike zımanıme*

12 Eylül sonrası kamusal alanda çalışanların örgütlenmesinde eğitim emekçilerinin rolü büyük olmuştu. Kamu alanının sendikalaşması süreci ilk önce beyinlerdeki korku duvarlarını yıkmıştı. Bu çok kolay olmamıştı. Binlerce sürgün, binlerce ceza ve gözaltılar yaşandı. Ama akıllardan hiçbir zaman silinmemesi gereken bu uğurda yaşamlarını ortaya koymuş olan emekçilerdi. 1993 yılında (Diyarbakır) Amed'deydim. O zamanlar sendikaya gitmek kelleyi koltuğa almak ile eşdeğerdi. Bir sürü kadın emekçi ya sürgün olmuş ya istifa etmek zorunda kalmıştı. Ve demokratik kurumlardan görevli komiserin sendika girişiminin başına bela olduğunu hatırlıyorum. Ama tüm bu baskılara rağmen sendika açık kaldı. İlkeleri de değişmedi. Bugün ise sendikanın birlik ve beraberlik içinde kalması için anadilden vazgeçildiği söyleniyor. "Kim ve kimlerle hangi ilkeler doğrultusunda birlik?" sorusunu sormak gerekiyor.

Eğer harfi harfine uygulanan ekonomi politikalarını ve IMF reçetelerini göz önüne alırsak yakın gelecekte, sendikanın örgütlenme alanlarının kalmayacağını düşünebiliriz. Uygulamalar uzun vadeye yayılarak yapılmaktadır. Ve kamu alanı tasfiye ile yüzyüzedir. Böyle bir durumda sendikanın gelen ve gelecek olan saldırılara mücadeleyi büyüterek karşılık vermesi gerekirdi. Ama sendika, ipin ucunun devletin elinde olduğu sendika yasasının içinde boğulmuştur. Bu süreçte sendikanın, sınıf, emek, cins bilincinden uzaklaştığını, tabanın iradesini yansıtmaktan ne kadar uzak olduğunu görmüş olduk. Yaşadığımız toprakların yumuşak karnı anadili sahiplenmemek. Anadili sahiplenenlere karşı bir saldırı söz konusu. Bu saldırı kadınların sendikadaki emeğine de yapılmaktadır. Bu hem Kürt kadınlarına sizi, anadilinizi yok sayıyoruz, hem de tüm kadın emekçilerin emeklerini de yok sayıyoruz anlamına gelmektedir. Sözü en zor dönemlerde sendikaya emek vermiş kadınlara bırakıyorum.

Eğitim-Sen'in kapatılma davası uzun bir dönem kamuoyunu meşgul etti. Eğitimciler hemen her gün kapatılmaya karşı eylemler yaptılar. Eğitim-Sen tüzüğündeki anadil maddesiyle ilgili yapılan tüzük değişikliği, maddenin tüzükten çıkarılmasıyla son buldu. Bu durumda sendikanın kapatılma gerekçesi de ortadan kalktı. Biz de sendikaya emeği geçen kadınlara bu konudaki düşüncelerini sorduk.

Şükran, Eğitim-Sen üyesi (Mardin)

Sendikanın tüzüğünden anadilde eğitim ve öğretimin çıkarılmasını nasıl değerlendiriyorsun?

Geri bir adım olarak değerlendiriyorum. Herkesin de bildiği gibi Türkiye çok kültürlü bir devlettir. İnsanların kendi kültürlerini yaşama ve anadillerini yaşatıp geliştirme hakkı tartışılmaz bir gerçekliktir. Tabi ki, bu hakkı savunma görevi en çok eğitim alanında örgütlenen Eğitim-Sen'e düşmektedir. Bazı insanların dediği gibi bu geri adımın iki ileri adımı getireceğine çok da inanmıyorum.

1992'de Eğit-Sen'le tanıştım. Oradaki insanlardan çok etkilendim. Çünkü onlar demokratikleşmeyi ve insan hakları için mücadeleyi önlerine koymuşlardı. Ayrıca, sadece benim değil tüm insanların ana dilde eğitim hakkı için istemleri ve çabaları vardı. Bu benim için özel bir anlam taşıyordu: İlkokula başladığımda Türkçe bilmiyordum. "tokat" kelimesinin anlamını, arkadaşıma tokat atmamı isteyen bayan bir öğretmenden yediğim bir Osmanlı tokadı ve "işte tokat budur," sözleri arasında öğrendim.

Aynı yılın şubatında Eğit-Sen'de gönüllü olarak çalışmaya başladım. Orda çalıştığım süre içerisinde birlikteliğin gücüne inancım, güvenim ve geleceğe umudum daha da arttı. Şimdi öğretmenim. Ne acıdır ki ana dilim için bir tokat da sendikamdan yedim. Üstelik yöneticilerimin "bu tokat değildir," uğultuları arasında. Güvenimin de umudumun da kırıldığını söyleyebilirim.

Tam da Kamu Personel Yasası'ndan dolayı sendikanın örgütlenme alanı kısmen ortadan kalmak üzereyken bu değişikliklerin arkasındaki nedenler neler olabilir?

Tüzük değişikliğinin arkasında sistemden kaynaklı ve demokrasi güçlerinden kaynaklı nedenler vardır. Herkesin de bildiği gibi bir yerden düğmeye basıldı. Ve alarmın gereği yerine getiriliyor. Sistemin demokratikleşmeye karşı tavrı, Kürt sorunu karşısındaki çözümsüzlüğü nedenler arasındadır. Tüzük değişikliğinin tam da demokrasi güçlerinin zayıf, parçalanmış ve kendilerini toparlayamadıkları bir sürece denk düşmesi de dikkatlerden kaçmamalıdır. Demokrasi güçlerinin toplumsal sorunlar karşısındaki duyarsızlığı yıllarca olagelmiştir. İnsani temel haklar karşısında bile kendilerine düşen rolü oynayamamışlardır. En önemli nedenlerden biri de sendika yönetimlerinin tabanıyla olan kopukluğudur. Bence bu konuda netleşip görevlerini yerine getirebilselerdi sisteme karşı daha güçlü durulabilirdi. Daha birçok neden sayabilirim. Ama bence hiçbir neden tüzük değişikliğinin gerekçesi olmamalıydı.

Kürt ve Türkiyeli aydın, demokratların siyasal irade karşısındaki durumunu nasıl değerlendiriyorsun?

Tarih boyunca, ne Kürt aydınları ne de Türk aydınları toplumsal sorunlar

karşısındaki rollerini yeterli düzeyde oynayamamışlardır. Bunun da teorilerini pratiğe dokme konusunda netleşememelerinden kaynaklandığını düşünüyorum. Devamlı muğlâk bir duruş sergiliyorlar. Sonuçta siyasi iradeye mahkûm bir aydın kesim ortaya çıkmıştır. "Ne şiş yansın ne kebap" mantığı mevcuttur. Bence ya şişi ya kebabı yakmadan netlik sağlanmaz.

Bu gelişmeler Eğitim-Sen'deki dengeleri ve politikaları nasıl etkiler?

Sozde birlikteliği sağlamak amacıyla yapılan tüzük değişikliğinin dengeleri bozacağına inanıyorum. Bu gelişmeler tüm anlayışlar tarafından tartışma konusu olacaktır. Politika yerine politikasızlık hâkim olacaktır. Hani bir sloganımız vardı: "Anadil bölmez bütünleştirir" diye. Ne yazık ki; böylesi insanî bir maddenın tüzüğümüzden çıkarılması kendi birlikteliğimizi sağlamak gerekçesiyle yapılmıştır. Bu nasıl bir birlikteliktir anlamış değilim. Evet, tabanın iradesi karar alma sürecine yansımamıştır. Yapılan toplantılarda anadilın önemi vurgulanmıştır. Öte yandan katılımcılar bu maddenin tüzükten çıkarılması gerektiğine ikna edilmeye çalışılmıştır. Farklı bakış açılarını dile getiren insanlar (onlar buna çatlak sesler diyor) "Donkişotlukla" suçlanmış ve susturulmuşlardır.

Kazanan kim oldu? Bundan sonra nasıl bir yol izlemek gerekir?

Kazanan ben olmadım, kazanan demokrasi olmadı, kazanan sendikamız olmadı. Yani kazanan biz olmadık. Kazananın kim olduğu da ortadadır. Bundan sonra sendika yönetimleri daha net ve samimi duruşlar sergilemelidir. Tabanlarıyla aralarındaki uçurumu gidermelidirler. Sendikayı oluşturan kesimlerin kısır döngüden kurtulup temel konularda birlikte hareket etmelidirler. Demokrasi güçleri; demokrasinin en önemli mevzisi olduğunu unutmamalıdırlar. Kendi kurtuluşlarını toplumun kurtuluşunda görmelidirler. Öneriler çoğaltılabilir. Bence bundan sonra nasıl bir sendikacılık yapılması gerektiği tabanla tartışılmalı ve çıkan sonuçlar doğrultusunda bir yol izlenmelidir.

Sendikada kadınların çok yoğun emeği var. Ama bu kritik karar aşamasında kadınların olmayışını nasıl değerlendiriyorsun?

Toplumumuzda kadının her zaman ikinci derecede olduğu söyleniyorsa da; ben, daha da geri derecelerde olduğunu düşünüyorum. Bu bakış açısının emek alanında da kırılmadığını görüyorum. Kadın emeği burada da sömürülmektedir. Çok yoğun emek harcayan kadınlar önemli karar süreçlerine katılamıyorlar. Kadın bakış açısını geliştiremiyorlar. Bunun temel sebebi erkek egemenliğinin kırılamayışıdır. Kadınların kendi örgutlenmelerini kuramamaları ve bireysel özgürlüklerini kazanamamaları da önemli etkenlerden biridir. Ama atalarımızın bir sözü var: "Şer şere, çi jine çimere." (Aslan aslandır, ister kadın ister erkek)

Nazdar: Eğitim - Sen üyesi (Diyarbakır)

"Yeryüzündeki tüm canlı çeşitlerinin varlığı ve bu çeşitliliğin devamı önemlidir. Bir türün yok olması veya azalması doğal dengenin bozulmasına neden olur. Bu bilimsel gerçekliğin bilincinde olanlar yeryüzündeki tükenmekte olan türlerin devamı konusunda duyarlı davranırlar. Yeryüzündeki kültürler de sosyal dengeler açısından bu olgudan daha önemli olmalı. Kültürel çeşitlilik sosyal anlamda bir zenginliktir. Bir türün tükenmesi dengeleri nasıl bozuyorsa, dil ve kültürel konuları sınırlama ve yasaklamalar da sosyal anlamda sorunlara neden olur. Kendi diliyle konuşma, ninniler dinleme, hikâyelerle büyüme, kişinin yaşamasına anlam katar. İşte ilkokula başlayan küçücük bir çocuğun kendi dilini konuştuğu için okulunda yasaklarla karşılaşması onun psikolojisini olumsuz etkileyecektir. Dili yasaklama en büyük dışlamadır. "Sen bizden değilsin, dılını önemsemiyorum. Benim dilimi konuşmalı, kullanmak zorundasın," diretmeleri olumsuz duygular yaşatır. Asıl bolücülük budur. İnsanları bolucülüğe iten bir dili, kültürü saygıyla kucaklamayanlardır. Ayrıca öğrenilen bir dili çok ıyi bir şekilde öğrenmeden yeni bir dili öğrenmek sağlıklı olmaz. Ana dilini eğitim ve öğretim dılı olarak kullanacak düzeyde öğrenemeyen bir çocuk yeni dılı de zor öğrenir. İkinci dili iyi öğrenebilmek için de kendi dilini iyi bilmesi gerekir. Ana dil ile öğretım hakkını savunmanın bile yasaklanması başkalarında tahammülsüzlüğün düzeyini göstermektedir. Bu insanlar birlik ve beraberlikten bahsediyor. Birlik ve beraberlik koşullarını oluşturamayanlar birlik ve beraberlik için şart olan gerekliliği yerine getirmeden birlik ve beraberlıkten bahsediyorlar.
Birliği "milli birlik" diye ifade etmekle tüm yasakçı, sınırlandırıcı zihniyet ortaya konmaktadır. Birlığı "milli" olarak nitelendirmek birilerini dışlamak demektir. Dil, kültür ve haklara saygı ve yaşama olanağı sağlanmadan birlikler sağlanamaz. Zorlamayla sağlama çabası da sosyal patlamalara neden olur. "

Mülkiye, Eğitim-Sen üyesi (Amed)

Anadil konusunda Eğitim-Sen'in attığı geri adımın akla neyi getirir?

Sendika içindeki grupların bu konudaki uzlaşması diğer taraftan da sistem ile bir uzlaşmadır. Sendika ağalığına doğru bir gidiş var. Her şey bir tarafa sistemin istediği tarafa gidildi. Tüzük kurultayına gidilecekti, daha iyi bir gelecek ile ilgili şeyler düşünüyorduk. Bu konuda tabanın değil yönetimin yaklaşımları, kararları etkili oldu. Örneğin ben sürgün gittiğim bir okulda otuz kişiyi anadilden dolayı üye yapmıştım. Şimdi ayrılmak istiyorlar. Sorun Kürt sorunu, Kürtçe oldu mu insanlar bir noktaya gelip geri duruyor. Cesaret falan kalmıyor.
Bu durumdan Eğitim-Sen'in dengeli birlik ve beraberlik ruhu olumsuz yönde etkilenmiştir. Sürekli uzlaşı tarzı gelişebilir. Geri adım atma tarzı ise bize çok şey kaybettirir. Bunun önune geçebilmek için demokrasi kültürü gereklidir. Devamlı tek taraflı tavizde bulunursan olmaz. Sendika kapatıldı, ardından tüzükteki anadıl maddesi çıkarıldı. Sendika içinde anadıl maddesinin çıkmasından yana olan grupların Kürtlerin yaşadıkları ile empati kurmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Bundan sonra mücadeleden kopmalar yaşanabılır, guvensizlik, inançsızlık ortaya çıkabilir. Bizim düşüncemizin, görüşümüzün alınmaması guvensizliğe yal açan bir etkendir. Sendikadaki kadınlara gelince; kadınlar sendikadaki emeklerine sahip çıkmadı. Görüntüde kadınlar var. Dıyarbakır'da da sayısal olarak kadınlar var. Bu kadınlardan yönetimde olanlar da var. Ama ne yönetimlerde sayısal olarak yeterli bir duruş var ne de kadının özünü yansıtma açısından bir yeterlilik söz konusu. Kadınlar açısından sendika içinde de geri duruş ve emeğine sahip çıkamama yaşanıyor. Kadın o kadar çalışıyor ama gidıp de emeğime sahip çıkayım demiyor. Kadının emeğine sahip çıkması ve ozünu yansıtması gerekir.

**Anadilimi istiyorum*

cinsel hazzın önemli bir parçası: klitoris

Prof. Dr. Arşaluys Kayır, yaklaşık otuz senedir İstanbul Tıp Fakültesi Ana Bilim Dalı'nda gorev yapıyor. İlk vaginusmus tedavisini 1976'da yapmış. Kadınların buraya gelmediğine dair bir kanının olduğunu ama bunun gerçeği yansıtmadığını söylüyor. Kadınlar çok fazla hatta erkeklerden daha fazla geliyorlarmış cinsel tedavi için. Uyguladıkları tedavinin içeriği, bilgilendirme, çatışma ve gerilimleri azaltmaya yönelik terapilerden oluşuyor. Klitoris meselesi konuşmak istediğimizi öğrenince klitorisin tek başına konuşulmamasını, masturbasyon, cinsel haz ve orgazm meselesiyle birlikte konuşmamız gerektiğini söyleyen Arşaluys Kayır bu konulardaki sorularımızı cevapladı.

Mastürbasyon kötü bir şey olarak anlatılıyor...

Evet. Cinsel organına dokunmayacaksın. Orada kıymetli bir şey var. Bekâret bizim gibi toplumlarda önemli ama birçok yerde de kutsal sayılmış. Buraya dokunmayacaksın çünkü bozulmasın, saklansın. Bekâretin orda olması baruta basar gibi olma halı yaratıyor. E, klitoris ve haz da orda. İkisinin aynı yerde dar bir alanda olması mastürbasyonu azaltıyor. En önemli mesele, masturbasyon yapılmamış olması. Bir de haz söz konusu olunca bir karanlığın ve sessizliğin yaşanıyor olması, acı, korku, bunlar kafaya bir şekilde yerleşince tabii haz mümkün olmuyor.

> Sohbetimiz esnasında, tedaviye gelen bir hanımın söylediklerini anlatıyor. "Bu erkekler klitorisi bir öğreniyorlar. Ondan sonra da fırçala babam, fırçala..." "Öyle de olmaz ki," diyor Arşaluys Kayır. "Tek başına klitoris değildir cinsel hazzın konusu." Ardından da yılların deneyimi, bilgisi ve şahane anlatımıyla bize pek çok şey anlatıyor...

Çünkü hazla ilgili müthiş bir cimrilik var. Daha dün bir hanım geldi buraya. Üç çocuğu olan otuz üç yaşında bir kadın. "Boşalamıyorum," diye geldi buraya. Depresyon belirtileri gösteriyor. Üzgün, kederli, hayattan aldığı zevk azalmış, eşinin kendisine dokunmasını istemiyor. Ama, "eşimi seviyorum," diyor ve kesiyor soruların önünü. Eşi de dışarıda onu bekliyor. Üç çocuğumuz var diyor kadın, konuşma sırasında hiç mastürbasyon yapmadığını söyledi. "Çocukların yapıyor mu?" dedim. Önce "hayır" dedi. Sonra, "bazen elini pıpısine götürüyor ama o sanırım kaşıntıdan," dedi. Yani kadın aileden ne görüyorsa çocuğuna onu veriyor. Bunu yapan kadın bir yandan da gayet ileri bir davranış göstererek buraya boşalamıyorum diyerek geliyor. Ama sadece boşalamıyor olsa, ona yol gösteririz, tedavisini yaparız. Görüşme sürerken demesin mi, "biz beş dakika sevişiyoruz." Zaten beş dakikada ısınması bile mümkün değil ki insanın. Sonra eşinin de erken boşalma sorunu olduğunu anlattı. Yani orgazm sorununa sadece klitoris meselesi olarak bakmamak lazım. Klitoris dediğin, birisi sana söyleyecek, sen de bakıp bulacaksın gibi bir şey değil. Birçok kadın tesadüfen, hatta çoğunlukla çocukken sürtünerek bulur orayı. Tanımlı değildir ama bilinir. Ama varolan tutucu bakış, kendine dokunma, kendini sakla... Büyük bir kesim, erkeğin kadını mutlu edeceği fıkriyle yetişiyor. Oysa ki, mastürbasyon yapmış kadınların ileriki tarihlerde birisiyle beraber olduklarında daha iyi orgazm olduklarını gösteriyor araştırmalar. Verilen terbiye, erkek seni her bakımdan mutlu edecek, sevişmede de, orgazmda da her açıdan her şeyi erkeğe bırakma üzerine kurulu bu fikir. Bu bir efsane. Öğrenmediğin bir şeyi erkeğe yüklüyorsun. Deminki örnek üzerinden devam edersem, erken boşalan bir erkek, eğer karşısında orgazmı tanıyan, karşılığını iyi veren bir kadınla sevişse, sevişmeyi uzatmak konusunda yol arar. Karşılıklılık barındıran bir ilişkide bunlar konuşulur ve o zaman çözmek daha kolaydır. Tempo, pozisyon gibi şeyleri birlikte deneyebilir ve bu sorunu çözmeye başlayabilirlerdi o zaman. Karşılıksız olduğunda, erkekler de, kadının zevk almadığını görünce bir an önce boşalıp bitirmek istiyor.

Cinsel Haz Hakkı Çeyiz Gibi

Bizde cinsel haz hakkı, evlenmeyle beraber kadına çeyiz gibi veriliyor. O güne kadar kadın için en yasaklanmış şey nedir? Cinsel birleşme. O zaman da veryansın herkes sevişmede cinsel birleşmeye takılıyor. Erkek için de aynı şey geçerli. Çünkü o da o vakte kadar sevdiğiyle bir cinsel ilişki yaşamamış ki. Evlenmeyle birlikte tecrübesi varmış gibi bir şeyler bekleniyor. Öyle olunca ne oluyor? Bütün dikkat birleşmeye odaklanıyor. O zaman da klitoris gözden kaçıyor. Mesela bazı kadınlar, nişanlıyken orgazm olduklarını ama evlendikten sonra orgazm olmadıklarını söylüyor. Bunu da evliliğin monotonluğuna bağlıyor. Hiç ilgisi yok. Başlayan monotonluk değil, cinsel birleşme. Birleşme kötü bir şey değil. Ama bu birleşmeden çok şey beklendiği için orgazm olunmayınca durum tanımlanamıyor. Hâlbuki klitorisi tanısa, cinsel birleşmeyle klitorisi birleştirmeyi başarsa, durum farklı olacak. Cinsel birleşmeyle orgazm daha zordur. Araştırmalar da gösteriyor ki vajinal ilişkideki duyarlılıkla, klitorisin duyarlılığı orgazma götürmek için farklılıklara sahip. Ama yoğunlukla hissedilen yer vajinanın içi. Vajinanın içi kıpırtılı bir yer. Dolayısıyla birçok kadın içeride bir şey varken orgazm olduğunda daha yoğun

hissediyor. Ancak sadece klitorisi bilmek yeterli değil. Beceri ve tecrübe de çok önemli. Cinsel konuları öğrenmek baştan çıkmayla olabilecek bir durum. Baştan çıkmazsan, merak etmezsen olmaz.

Kadınların çoğu vajinal orgazm olmadıklarını söylüyor...

Olabilir. Üzülmesinler. O bilimsel olarak kanıtlanmış bir şey zaten. Bazı söylemler var ortada, g noktası orada filan gibi. Onları geçin bir kere. Ama cinsel birleşmeyle de hiç olunmaz diye bir şey yok. Yeter ki bu kadın kendi kendine şunu iyi ayarlasın. Bazı pozisyonlar vardır. O pozisyonlarda kadınlar daha iyi orgazm olur. Kadının üstte, erkeğe paralel durduğu bir temponun olduğu pozisyon mesela bunlardan biridir. Erkeğin içeride gıdıp geldiği esnada, vajinanın dışı daha duyarlıdır. Kadın o zaman kendi temposuyla daha rahat orgazm olur. Bu durumda klitoris de erkeğin bir yerine dokunur ve sürtünme gerçekleşir. Ama önemli bir diğer nokta kadının kendini hoş bir ilişki içinde hissediyor olup olmadığıdır. Kadın kendini iyi ve mutlu hissediyorsa, bu tempo sürerken kadının kafasındaki tempo da sürer. Orgazm olur. Birleşmeyle orgazm oldu zannedilir. Hakikaten birleşmeyle oluyor. Ama tek başına o değil. Mesela dikkatin dağılmasından çok söz eder kadınlar. Erkekse dikkatinin dağıldığını söylemez. Çünkü kadın için olması, olmaması o kadar önemli ki, bütün dikkatini oraya yöneltiyor. Erkekte de erken boşalma endişesi oluyor. Endişe cinsel aksaklıkların başını çeker. "Ay inşallah olur, olur mu acaba..." O zaman zaten dikkatin oraya gidiyor. Dolayısıyla tedavi yaklaşımı olarak biz, dikkatin, konsantrasyonun artmasını, gözlerin kapatılıp tempolu hareket edilmesi gibi egzersizler veririz. Birleşerek orgazm olmayan üzülmesin. Ama hiç olmaz diye de bir şey yok. Olanlar nasıl olur diye de düşünülmesin. Rekabet duygusu var çünkü. O oluyorsa ben niye olmuyorum. O zaman da bunu bir hırs haline getiriyor. Düşünün, Her şey perişan, çocuğunu bile bırakamıyor, buraya geliyor ben boşalamıyorum diye. Ama kocası istediği için ya da kendisi çok istediği için diye değil. Bir yerden geri kaldığı için. Aynı örnekten devam edersek, kadın yaşadığı muhiti sevmiyor. O muhitten taşınmak istiyor. Mutsuz. Evlenmiş Üç tane çocuk. Onların bakımı yetiştirilmesi... Hâlâ nerede benim mutluluğum diye ararken belki de boşalma sorununun çözümünde arıyor mutluluğunu. Çünkü birçok kadın, o olursa daha mutlu olacağını düşünüyor. Tamam güzel bir şey bu. Ama her zaman mutluluk getirecek diye bir şey yok. Öyle olsa bütün iyi sevişenler çok mutlu olur, ayrılmaz. Kadınlar cinsellik söz konusu olduğunda erkekten eksik görüyor kendisini. Başta orgazm konusunda eksik hissediyor. Çünkü yayınlar da bunu besliyor. Başlıklar atılıyor. Kadın orgazmı zordur diye. Üç sevişmenin birinde kadın orgazm olursa normaldir deniliyor. Böyle olunca da kadınlar demek ki ben ne yapsam erkeğe yetişemem, bari kadınlara yetişeyim derdine düşüyor. Erkekler hırslı olmuyor bu konuda. Erkeklerin orgazm biçimi kadınlardan farklı oluyor. Dışarı çıkan bir şey var. Uyarılmaları kadından daha hızlı olduğu için daha hızlı boşalma isteği duyuyorlar. Bir şeyden keyif almak bir yolculuk, serüven gibidir. Yolda keyif alırsınız. Sevişmenin her basamağı güzeldir. Kime sorsanız, o baştan çıkarılma anı, o heyecan çok daha güzel diye anlatır. O buluşma anı, heyecan anı, bunlar az şey mi yani. Bunlar orgazmdan beter orgazmlardır. Ama insanlar onu unutuyorlar. Çünkü bu çok abartılıyor. Fizyolojik olarak baktığımızda da bir döngü var. Orgazm ruhsal bir rahatlama, gevşeme yaratıyor. Bunun da kadında yarattığı bir psikoloji var. Erkek bunları yaşadığında her seferinde kadın bunlara şahit oluyor. Bunun nasıl bütün gerginliğini aldığını görüyor. Kendisi de bunu görerek öğrenmiş oluyor ve arzu ediyor. Bir hanım, boşalamamanın kendisinde gerginlik yarattığını söyluyor. Ama gergınlık bütün aşamalarında var aslında. Ama sonunda da rahatlamak diye bir şeyi yaşamamış oluyor. Birleşme dışında da kadınların zor orgazm olduğuna dair bilgileri genellememek ve net bilgiler olarak sunmamak gerekir. Orgazm tek sorun olarak yaşanmıyor ki. Yani klinikte kadını görüyorsun orgazm sorunum var diye geliyor. Ama burada başka bir sürü sorunu olduğu ortaya çıkıyor. Hatta eşinin tedavi edilmesinin öncelikli olduğu ortaya çıkabiliyor. Dolayısıyla burada sorulan sorular ve alınan cevaplar genellenmemelidir.

Diyelim ki bu kadın bana ben hiç masturbasyon yapmadım diyor. Ama olabılır ki, üçüncü görüşmede, bir kere ben şöyle şöyle yaparken orgazm olmuştum diyebilir. Her bilgi en başında doğru olamayabilir.

Orgazm nasıl olur peki?

Şöyle şeyler yaparsan orgazm olur denemez ama şu özellikleri takip edersen günün birinde olur diyebiliriz. Hiç olmadım diyene masturbasyon öneririz. Ama şimdi gelmiş bilmem kaç yaşına, bu önerimiz ona mantıklı gelemeyebiliyor. Ben eşimle orgazm olmak istiyorum diyebiliyor. Ben yaptım olmadı diyorlar mesela. Ama daha düzenli yapmak gerekiyor. Ama bazı hiç olmadım diyen kadına da masturbasyon öneriyorsun, ikinci görüşmede oldu diyor. Arada vibratör önerebiliyoruz. Bazen de kadın şöyle bir şey söyleyebiliyor. Her şey çok iyi gidiyor, eşimi seviyorum, sevişmeyi ve birleşmeyi seviyorum. Ama gelip takılıp kalıyor olmuyor diyor. Bunda eşinin de tedavi olması gerekiyor.

Pornografi, çıplaklık ve bu tip yayın artık çok yaygın. Ama bunların varlığının artması sevişmede mutluluğa ulaşmayı getirmiyor...

Mesele kafada bitiyor. Ne kadar açarsan aç, akıl, bilinç açık değilse hiçbir şey para etmiyor. Kafanın fanteziyi takip edıp etmemesi, aklına yatması önemli olan. Kadınlarda herşeye karşı önyargılar var. Sevişmeyi erkek başlatır, erkek götürür, erkek mutluluğa ulaştırır, porno zararlıdır, fantezi erkekler içindir gibi... Bız erkeği tedavi ederken bunları değiştirmeye çalışırız. Şimdi erkeğe kolaydır diye yapıştırılan yafta kadına da zordur olmaz diyerek yapıştırılıyor. Kadın için bir önyargı da kadın pornografi sevmez. Pornografi erkekler içindir önyargısı. Yaptığımız bir çalışmada kadınların büyük bir kısmının pornografiden hoşlandığı ortaya çıktı. Kadınların da erkekler gıbı çocukluktan itibaren gelişen bır iç dünyası ve gelişen fantezileri vardır. Baskılanma kadında daha fazla olduğu için bu ortaya çıkmıyor. Ama buna rağmen kadınların da sonuçta gözü kulağı açık. O kadar çok kadın pornografiden hoşlanmadığını soylüyor ki, kadınlar bunu dile getiremiyor. Kadın sevişiği kişiye bile bunu sevdiğini söyleyemiyor çünkü o zaman da başka türlü bir kadın olma korkusu taşıyor. Kadın cinsellığe korkularla hazırlanıyor. Tecrübeli bilinmeyecek, cahil bilinecek, hazzını sınırlayacak... Yani var olanın altında bir göruntu çizecek.

klitorisimi tanımak istiyorum!

Geçen sayı okuyucularımıza sorular yöneltmiştik. Klitorisi ne zaman duydun? Ne olduğunu nasıl öğrendin? Hayrını gördün mü? İşte altı kadın bir araya geldi ve soruları cevapladı.

A Solcuydum ve örgütlüydüm. Aşıktım da. Seviştikten sonra cinsel bilgilerim olsun diye kitabevine gittim. İldeniz Kurtulan'ın Gebelikten Korunma kitabını bulabildim Üstünde çıplak bir kadın vücudundan aşağı beyaz bir sıvı akıyor, süt gibi, meni gibi. Yanı nasıl rahatsız edici bir kapak. O kıtaptan bir şey öğrenmedim, zaten hemen sonra yakalandım. Ve acı bir şekilde Emniyete giderken yanımda bu kitap vardı. Daha sonra feminizme ilgi duymaya başladığımda da hâlâ klitorisi bilmiyordum. Bir grup feministle tanıştıktan sonra tam olarak ne olduğunu öğrendim. Aramızda üç dört kadın konuşuyorduk. Ve tam olarak kaç deliğimiz olduğu konusunda aynı şeyleri söylemediğimizi fark ettik. Ben tuvalete gidip bakıp, geri geldiğimi hatırlıyorum. Gözle değil, parmakla birçok şeyi anlamak daha kolay tabii.

Nesrin-34
Ben tam olarak hatırlamıyorum, klitorisi ne zaman öğrendiğimi. Sevgilim vardı ama tam anlamıyla bir sevişme yaşamıyordum. Genellikle, bir aşamada durduruyordum ımle ilgili durumlarımı. Yakın bir arkadaşımla konuşuyorduk. Boşalma tam olarak ne? Orgazm oluyor muyuz? Sonra birleşme olmadığı halde de orgazm olduğumuzu fark ettiğimizde, bir bilene danışalım dedik. Onun bir doktor arkadaşı vardı mahalleden, ona gittik. İlk kez doğru ve birbiriyle bağlantılı bilgilerimizi öyle aldık diyebilirim. Kafamızda muhtemelen kulaktan dolma olan birçok bilgi doktor arkadaşımız sayesinde derlenip toplanmıştı. Biz bedenimizle ilgili bir suru şeyi, ıslanma, orgazm, klitoris vs öğrendik öyle. Bizır kelimesini çok sonra duydum.

Gül- 31
Lise döneminde filan duydum klitorisi. Ama işte kızlarla konuşuyoruz. Bazı kızlar var ki aşmış artık böyle konuları. Cinsel deneyimleri var. Bir sürü şey biliyorlar. Onlarla biraraya gelince duymuştum. Ama benim için özel bir alan olduğu için detayına inemiyordum. Nedir bu klitoris, nasıl bir şeydir tam bilmiyordum. Üstelik mastürbasyon yapmış biriydim. Ben de gidip ansiklopedilerden baktım. Ama Utanç Bitti kitabının büyük bir yararı dokundu.. Ben kitabı okuduktan sonra, aynayı karşıma koyup baktım orda kadınlar beraber dizilip bakarlar ya! Neyse ne olduğunu, ne işe yaradığını daha sonra araştırmacı gazetecilik yaparak(güluşmeler) iyice öğrendik. Ama tabii hayrını görmek zamanla mümkün oldu.

Meltem-30
Ben çok cahilmişim meğer. Ben klitorisi duyalı Üç beş sene oldu. O zaman duyduğumda da vajina zannediyordum. Daha sonra klitorisin vajinanın ayrı bir bölümü olduğunu, orgazmla bir alakası olduğunu öğrendim.

Pakize-24
Ben klitorisi birinci Filmmor Film Festivaline kadar duymamıştım. Melek

Birleşme olmadan da orgazm olunduğunu fark ettiğimizde bir bilene danıştık.

Klitorisi Filmmor Film Festivaline dek duymamıştım.

Çok uzun süre "o"nun çirkin bir yerimiz olduğunu düşündüm.

Özman'ın yaptığı çalışma vesilesiyle klitoris sözcüğünün ne olduğunu öğrendim. Filmi izledim, ama tam da algılayamadım. Filmi izlediğimde cinsel hayatım yoktu o yüzden tam anlamadım. Feministtim ama önceliğim her zaman daha sokağa dairdi, özgürleşmek, erkeklerle eşit olmak anlamına geliyordu benim için. İlk cinselliği keşfetmeye başladığımda da klitorisi merak etmedim. Mastürbasyon yapmayı çok geç keşfettim. Ben hâlâ Utanç Bitti'yi okumadım. Şimdi bunun bir eksiklik olduğunu düşünüyorum. Klitorisin Sırrı benim için çok yararlı oldu. Kitap sonuçta formel bir bilgiyle birlikte tanıklıklarla da desteklenmiş. "Özel olan politiktir" şiarının doğruluğunu bir kez daha ispatlıyor. Kitabı okuduktan sonra aynayla klitorisime baktım. Vücudumuzu tanımalıyız ve bu da önemli bir uygulama diye düşünüyorum. Çünkü cinselliğimizi, klitorisimizin bize verdiği hazzı bile erkekler belirliyor.

Özge-19

Ben aslında bu tip konuların rahatlıkla konuşulabileceği bir ailede büyüdüm. Ama orada öyle bir şeyin olduğunu bilmiyordum. Annem de öyle durup dururken beni karşısına alıp, orada şu var burada da bu var demiyordu haliyle. Ben sorduğumda anlatıyordu. Yani cinsel birleşme, sperm, doğum vs. bunların hepsini biliyordum ama bunları bir tür şematik bilgiyle biliyordum. Bir gun çok tesadufen on on bir yaşlarındayken ayna durumu olmadı ama, aşağı doğru merakla ve inceleyerek bakarken, anladım ki orası, onu anladım. Ama klitorisin ne olduğunu yine bilmiyordum. Lolita'yı okudum mesela o ara. Ama klitorisin ne olduğunu bilmiyordum. Ve bu bana şimdi çok şaşırtıcı geliyor. Çünkü her şeyin ne olduğunu biliyorum ve bunu bilmiyorum. İsmini bilmiyorum. Ama mesela Koku romanında klitorisin orada olduğunu, zevk almaya yaradığını anladım. Benimki daha çok edebiyatla alakalı olarak, kazandırdıklarını öğrenme şeklinde oldu. Feminist kitaplar da okudum. Kadının Gizli Bahçesi diye bir kitap okudum mesela. Orada da bir sürü farklı kadın yazarın kronolojik bir sırayla bu konudaki görüşlerini toparlanmıştı. O zaman herhalde o kelimenin ne olduğunu anlamış olmam gerekiyor. Ama çok uzun süre onun çirkin bir yerimiz olduğunu düşündüm. Marta Veneranda'nın Yasak Hikâyeleri'ni okuduğumda bir hikâyeden aklımda kalan bir şey olmuştu. Kadın lezbiyen, Küba'da yaşıyor. Çok çapkın bir kadın. Evli ve çok yaşlı bir erkekle arasında geçen bir diyalogu anlatıyor. Adam orada kadına, "aç çiçeğini bana goster," gibi acayip şiirsel bir şey gibi söylüyordu. O zaman onun kadınlar için kıymetli bir şey olduğu kafama dank etti.

Aşk

Ben masturbasyon yapana kadar klitorisimin hayrını görmediğimi söyleyebilirim. Çok âşık olmuş, sevişmiş mutlu olmuştum. Ama neyin mutluluğuydu bu. Kadınlara has bir durum galiba. Âşık olduğun biriyle seviştiğinde aldığın haz sadece maneviyatınla ilgili olabiliyor. Yirmi üç yaşında evde yalnız bir film seyrederken ilk defa mastürbasyon yaptım. Bir erkeğin bir kadını mutlu etmeye çalıştığı sahneleri olan bir filmdi. Oldukça sinemasal ama açık bir anlatımı vardı. Videotek'ten almıştım. Gerçekten çok kuvvetli ve bildiğim hiçbir şeye benzemeyen bir boşalma yaşadım. Ondan sonra klitorisin katkısını ve ne olduğunu anladım. Bu basit haz noktasını birlikte olup nasıl harekete geçiremiyoruz. Bu tamamen erkek egemen düzenle bağlantılı bir sorun bence.

Pakize

Benim evde ayrı bir odam yok. Bu cinsel hayatımı zorlaştıran bir şey. Çok fazla kendimle baş başa kalamıyorum. Klitorisin Sırrı'nda en önemli bulduğum şey: "Erkek merkezli cinsellik" diye yapılan tanımlama. Bu çok doğru bir tanım. Kitapla beraber kadınların cinselliğinin bir kez daha ne kadar da erkeklerin kontrolünde olduğunu anlıyoruz. Orgazm denen şeyin kadınlara nasıl unutturulduğunu, kadınların bal gibi de kendi kendilerine yetebileceğinin de unutturulduğunun altını çiziyor yazar. Bence, kadınların bugün mastürbasyon yapmasının en önemli sebebi de erkeklerin bu alttan alta yaptıkları sinsi planlar. Bu yüzden mastürbasyon konusunu çok önemsiyorum. Çünkü erkek merkezli cinsellik bizim hayatımızı çok fazla belirliyor. Kaçındığım bir şeydi masturbasyon yapmak. Ama artık daha düzenli yapıyorum. Cinsellik dediğim şey de benim için iki yıllık bir hadise. Aslında vücudumu yeni yeni tanıyorum

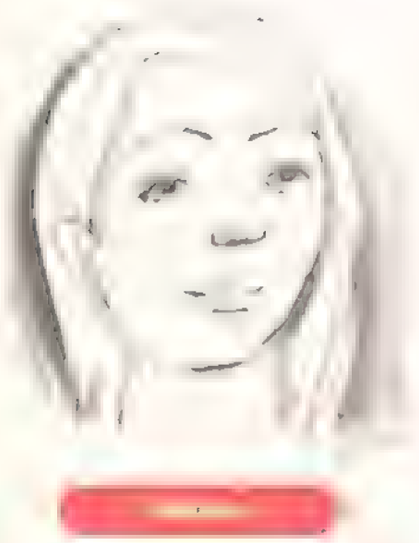

Klitorisi vajina zannediyordum.

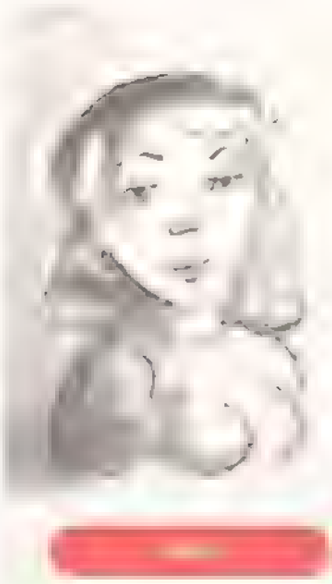

Feminizme yöneldiğimde hala klitorisi bilmiyordum.

Klitorisi öğrenmemde Utanç Bitti kitabının çok faydası oldu

[illegible]

Ben mastürbasyonu çok geç yaptım. İlk sevgilimle sevişiyor ama tam olarak birleşme yaşayamıyordum. Bir süre sonra birleşme olmadan da orgazm olduğumu keşfettik. Bir süre böyle devam etti. Ben zevk alıyordum. Klitorisin hayrını orada görmeye başlamışım demek ki. Vajinal orgazm olmadım uzun süre. Asıl yaşadığım zevk hep klitoral bir orgazmla oluyormuş. Biraz yaşım ilerleyince kendi bedenini tanımaya, zevke aldığın şeyleri utanmadan yaşamaya başlayınca, karşındakini bir şekilde yönlendirmeye başlıyorsun aslında. Her sevgilide başka bir şey öğreniyorsun. Ama yaşadığım şeyleri tanımlamam, tamamen feminist olmam ve kadınlarla bunları utanmadan paylaşmaya başlamamla oldu diyebilirim. Hiçbir sevgilimle nasıl orgazm olduğumu konuşmadım. Ama birkaç kadınla bunları konuşabildim. Bu konuşmalar dertleşme gibi yaşanıyordu. Ama feminist olduğumda bunu seviştiğim kişiye söylemeliyim, benim utanmam zevk almamı engelliyor, hâlbuki o zevk alabiliyor diye düşünmeye başladım. Bu bazen insanı geriyor da. Bu konuda oral seksin de önemli olduğunu düşünüyorum. Ben sevişmeye başladıktan çok sonra oral seks yaptım. Bana tiksinti verici gelirdi. Sevgililerimle de bunu çok tartıştım. Oral seksten zevk alınabileceğini düşünmüyordum. Klitorisin hayrı asıl orada görülüyormuş meğer(kahkahalar). Mastürbasyon konusunda Pakize'ye katılıyorum. Çok önemli bir konu. Ben denemek için yaptığımı ve kendi kendime zevk alabiliyor olmaktan çok mutlu olduğumu hissettiğimi hatırlıyorum.

[illegible]

Kendini keşfetmenle çok alakalı yaşanıyor bu süreç. Erkekler gerçekten bu konuda o kadar kabalar ki, asla karşısındaki kadını önemsemiyorlar. Bir noktada hiçbir şeyi önemsemiyor ve kendini önemsiyor. Senin mutluluğunun hiçbir önemi olmuyor erkekler için.

[illegible]

Erkeklerde bu skor durumu çok belirleyici bir şey. Fakat aynı zamanda çok geriliyorlar. Biz beğenilme onlar gol telaşında oluyor. Kültürel olarak ya taassup var ya da skor var. İkisinin arasında kalan alanın bu klitorisin nimetleri içerisinde gelişmesi lazım. Çünkü o biraz tatlılık isteyen, maharet isteyen bir şey. Yani çok maharetli bir sevgilin olabilir ama onunla aşk yaşamayabilirsin. Ben bunu yaşadım ve hayret ettim. Yani seni oral yoldan mutlu edebilen biri. Ama sen yine de ona aşık olmuyorsun. Aşkın kriteri seni orgazm etmiş olması olmuyor. O da daha karışık bir duygu. Ama aşığın, kocan seni mutlu etmiyorsa niye var?

[illegible]

Klitoris vajina gibi bir şey değil. Klitoris nedir? Kadın bedeninde bütün işlevi zevk vermek olan organ. Şu anda klitorisi konuşurken ön sevişmeyi, mastürbasyonu, oral seksi birçok şeyi konuşuyor olduk. Biz bunu hissettiklerimizle birlikte konuşuyoruz. Ama erkekler, penisi konuşurken asla duygulardan/duygularından bahsetmiyorlar. 31 çekmek, bir kadının üzerinde ne kadar kaldığından başka dertleri olmuyor çoğu kez. Penis vajinaya girdi mi? Oo, tamam o zaman! Mükemmel bir iş başarmış kabul ediyorlar kendilerini.

Özge

Ben ergenlik ve erkeklere ilgi duymaya başlamamla birlikte, mastürbasyon yapmak gerektiğini düşünmeye başlamıştım. Ama hiç buna meraklı olmadığıma karar verdim. Benim hayatımda çok bir cinsel deneyimim yok. Ama benim bir şeyler yaşadığım erkekler de en az benim kadar deneyimsizlerdi. Onlar da bilmiyorlardı. Daha sonra kızlarla konuşurdum. Onların kendilerinden büyük sevgilileri oluyordu. Ve anlattıklarından durumun, vercen mi vermiycen mi gibi bir duruma dönüştüğünü gördüm. Aşıksam vercem. Yeni moda aşıksam vercem olmuş. Erkeklerde de kızları uçurma gibi bir hava olmuş. Genç kadınların klitorisi düşünmemelerinin sebebi bence biraz da kadın vücuduna yakıştırılamayan bir şey gibi görülmesinden bence. Kadınlar kendi sadece beğendiği yeriyle mesela göğüsleri gibi yerleriyle ilgilenilmesinden hoşlanıyorlar.

[illegible]

Şimdi erkekler için cinsel organ adı olan, telaffuzundan çekinilmeyen bir şey. Penis, sik vs. adı var. Sünnet var. Boyuyla ilgili konuşmak çok doğal. Erkeklerin bu konuda konuşmaları ve öğrenmeleri çok kolay.

Özge

Kadınlar tahrik olduklarını çok zor anlıyorlar. Ben mesela uzun süre ıslanıyordum ve neden olduğunu anlamıyordum. Bilgisi yetmiyor bu durumların. Yaşadığında bağını kuramıyorsun. Erkekler için fiziki olarak böyle bir durum var. Kalkıyor. Anlıyorlar o zaman tahrik olduklarını. Masturbasyon yapıyorlar. Kadınlar için böyle olmuyor.

[illegible]

Porno dergilerde, porno sitelerde klitoris çok geçen bir şey. Kadınların klitoristen çok zevk aldığına dair bin çeşit hikâye ve görüntü var. Ama erkekler bunları okuyup, izliyorlarsa da öğrenmiyorlar. Çünkü uygulamıyorlar. Yeterince önemsemiyorlar bu konuyu kadınlarla sevişirken. Bu şekilde dolaşan bilgi kadınlara hayırlı bir bilgi haline gelmemiş durumda.

[illegible]

Sevişmeye karar verirken, kadınların en büyük derdi "penis korkusu" oluyor. Ve onu tanımakla başlıyor cinsel hayatlarımız çoğu kez. Kendi bedenimizi tanımak aklımıza bile gelmiyor. İlk birlikteliğimde çok korkmuştum ve önce penisi tanımak aklıma gelmişti. Çünkü onu tanırsam içime girdiğinde canımın daha az yanacağını düşünüyordum. Ama yine de canımın acımasından kurtulamamıştım. Ama klitorisimi keşfetmiş, mastürbasyon yapıyor olsaydım daha farklı olurdu herhalde. Daha zevkli olabilirdi. Bir erkeğin vücudunu tanımaktansa kendi vücudumuzu tanımaya öncelik vermemiz gerekiyor diye düşünüyorum.

[illegible]

Ben ilk masturbasyon yaptığımda ortaokul dönemindeydim. Fakat şöyle yaşıyordum; bir gece rüyamda uykuyla uyanıklık arasında böyle bir şey yaptığımı fark ettim. Sonra bunun üzerine düşündüm. Öyle keşfettim. O bölgeye sürtünerek zevk aldığımı keşfettim daha doğrusu. Bu genelde rüyalarımda oluyordu. Hâlâ da rüyamda yaşıyorum bunları. Ben sevişme sırasında da o sürtünmeden zevk alıyorum. Vajinal bir zevk almıyorum.

Gül

Ortaokulda başladım ben masturbasyon yapmaya. Ama benimki ilginç biraz, teyzem öğretti bana masturbasyon yapmayı. Böyle bir şey var, zevk alıyorsun, yap dedi. Yaptım. Hakikaten de zevk aldığımı hatırlıyorum. Eliyle gösterdi. Şurayı sürtüyorsun dedi. Yanımda yapıyordu. Şimdi düşününce çok garip geliyor. Ama o zaman hiç garipsememiştim. Teyzem bir şey öğretti diye düşünmüştüm.

Özge

Birleşme, ilk cinsellikle ilgili anlatılan hikâyelerde hep acı var. Klitorisi bence genç kadınlara daha çok anlatmak lazım, bu bilgi belki genç kadınların ilk birliktelikleri açısından da önemli. Anlatılanlar hep acı ve korkutucu şeyler oluyor. Belki kızlar da böyle anlatmayı tercih ediyorlar.

[illegible]

Ama kafada bir sürü kırılmamış önyargı var. Birçok genç kadın, birileriyle sevişseler bile annelerinden utanıyor, etkileniyor, babalarının yüzüne bakamıyor filan. İkinci bir şey kadınlarda yaşanan, s...ilmek duygusu, giren çıkan durumu yani. Seksi iki tarafın yaşadığı bir şey, birlikte zevk alınan bir şey olarak bilsen bile, duygu olarak düzülme duygusunun varlığı ve bu duygunun sönümlenmesi zaman alıyor. O da kadınların kendilerini sekste özne olarak görmelerinden sonra mümkün oluyor.

"ora"mızın filmini çekti

2002 yapımı, 1. Filmmor Film Festivali'nde gösterilen Klitoris Nedir filminin yapımcılarından Melek Ozman'la geçtiğimiz günlerde çıkan Klitorisin Sırrı isimli kitap vesilesiyle görüştük

"Klitoris Nedir?" diye film yapmak nereden aklınıza geldi?
Tam o sıralar Filmmor grubu yeni bir araya geliyordu ve gruptaki kadınlarla bir sinema atölyesi yapmak daha doğrusu birlikte bir film yapmak istiyorduk. Ben aklımda böyle bir şey var deyince herkes 'hadi çekelim' dedi. Biz bu filmi birlikte bir film çekmek niyetiyle, elimizdeki olanaklarla, bir tur deneme filmi gibi çektik. Nerden aklıma geldiğini bu soruyla düşünüyorum aslında... Sanırım, kadınların bedeni -cinsellığiyle ilgili, üniversite kantininde ya da salaş bir kafede (yan masada) genellikle erkekler tarafından konuşulagelenler, bu konuşulagelenlerle kadınlarla konuştuklarımız, deneyimlerimiz arasındaki büyük mesafe... Feminist olunca aklımıza gelenler de bu tür mevzular oluyor sanırım.

Bu filmi yaparken ekibin karşılaştığı en büyük sorun ne oldu? Erkeklere de "klitoris nedir?" sorusunu sormak cesaret isteyen bir şey...
Çekimlerde özellikle 'ciddiyetle' sorduk soruyu? O 'ciddiyetle' roportaja hazırlanan erkeklerin soruyu duyduklarında yüzlerinde birkaç saniyelik bir şaşkınlık kalıyordu. Kamera şakası zannedenler de oldu ama biz itinayla 'ciddiyetimizi' sürdürdükçe 'cevaplayalım mı?' diye sorup cevaplıyorlardı. Sorun diye söz edebileceğim bir şey olmadı röportajlar sırasında. Öyle sert tepkiler de olmadı. Ekip olarak aslında çok tartışmadık. Bir tür birlikte bir film çekme deneyimiydi, fikir herkese iyi gelmişti ve birlikte öğrendiğimiz bir süreçti de. Film ekibi de filmin içindeydi zaten. Jenerikte biz vardık, zaten konuyu hep beraber tartıştığımız tek toplantıydı onu da jenerik yaptık. Ekip de orda kendi görüşlerini de söyledi...

Türkiye'de kadınların ilgilendiği bir konu değil aslında "klitoris". Biz feministler de toplumsal rollerimizi sokaktaki hayatımıza göre yeniden örmeye çalışırken sanki cinselliğimizi, bedenimizi ikinci plana atıyoruz...
Klitoris'in başlı başına ilgilenilecek bir konu olmadığını düşünüyorum aslında. Hakkında nasıl konuştuğumuz ya da konuşmadığımız, deneyimlediğimiz ya da deneyimlemediğimiz üzerine düşünmek için bir sembol. Ama erkeklerin güçlerinin sembolü sandıklarını da yerle bir edebilecek bir sembol. O zaman bütün o ataerkil fantezi ve güç (skor, boy, zevk verme) hikâyeleri yalan olmuş oluyor. Ama aynı ataerkil senaryonun içinde. Çünkü neticede kadınlar ve erkekler arasında yaşanacak heteroseksüel ilişkideki tatmin sadece penise ya da klitorise bağlı değil. Tüm bu ataerkil senaryonun yalan olması/edilmesi de gerek yanı. Çünkü klitorisin kesilmesi suretiyle gerçekleştirilen 'kadın sünneti (klitoris sünneti)' nde kabul edelım bir ataerkil aklıevvellik söz konusu. Kadınların kendi kendilerine de haz alabileceğini ya da cinsel hazzı fark etmesinin yaratacağı tehlikeyi bertaraf etmek istemekteler. Ki zaten klitoris sünneti söz konusu olmadan da bunu fark etmemizin önünü kesebilecek güçte bir ataerkıllıkte yaşıyoruz. Feminist olan bızler de burada yaşıyoruz. Mesela ergenlık donemlerımde fark ettirmişlerdi bana kadın oluyor olmanın getireceğı yasakları, ayıpları, sınırları bir şekilde iyi bir şey olmadığını ki goğüslerimin büyüduğunü gizleyebilmek için eğik yürümeye başladım, fızığım değıştı zamanla, kamburlaştım. Hâlâ dik duramam. Ve biraz da bir tanıdığı arar gibi aradığımdan sanırım benim gibi omuzları öne göçmüş, kamburu çıkmış o kadar çok kadın görüyorum ki. Ama bunları cinselliğimizi arka plana attığımızın gerekçeleri olarak anlatmıyorum. Çünkü ben feministlerin tüm bunlardan kurtulmuş olmasını beklememekle birlikte cinselliğinin, bedeninin çok daha farkında olduğunu düşünüyorum. Ama mesela cinsel politıkaya dair batıdaki feministlerden daha az sözümüz olduğu söylenebilir ki bunun sırtımızdaki kamburlarla ilgisi var sanırım!

Cinsel politikaya dair batıdaki feministlerden daha az sözümüz olduğu söylenebilir ki bunun sırtımızdaki kamburlarla ilgisi var sanırım!

Kadınların bedenine her daim bir gizem atfediliyor. Penis hep ortada oysa...
Bir kız çocuğunun etek ortme ve oturma dersleri sanırım erkeklerin eline oyuncak silahlar verıldığı yaşlara denk gelıyor. 'Ağaç yaşken eğiliyor', erkence kurutuluyoruz ya da. Aslında başka bir dünya, başka bir cinsel politıka ütopyalarımızdan soz ediyor olsaydık böyle net cümleler kuramazdım ama bugünden söz ediyorsak bedenimize ve cinselliğimize atfedılen gizem çok tehlikeli. Bedelleri kadınlar için çok ağır. Amerika'nın Afganıstan'a ve dahi Irak'a atfettığı gizeme benzer bir politiklikten söz ediyorum. Ataerkil ya da paraerkil gizem atıfları keşfedılecek, işgal edilecek, 'elde edilecek' bir nesne/beden/toprak demek olabiliyor. Neticede khtorisin sırları değil önemli olan bunun sır halıne getirılmiş olması. Bu yüzden, klitorisi ya da sırlarını fark etmek benim için 'hazdan ' öte bize hak görülmeyenlerin tümünü fark etmek demek.

Klitorisimizi bilmezken ve keşfederken kendi kendimize yetebileceğimizde ortaya çıkıyor...
Cinsel anlamda evet ama daha çoğunu fark etmesini diliyorum kadınların: her konuda kendi kendimize yetebileceğimizin.

dır diR yaparak güçlenmiştik

Handan Koç

Dır diR'la ilişkiniz nasıl başladı?

İlknur: Ben dergiyi önce satın aldım. Sonra tanıştık. Zaten bağımsız kadın grupları arıyordum Londra'da.

Feride: Dergi Kasım 95'te çıkmıştı. Biz, ***Üç Nokta*** diye muhalif bir dergi çıkarıyorduk. Erkekler de vardı. Erkekler hep politika tartışıyorlar ama iş yazıya gelince ortaya bir şey koyamıyorlardı. "Madem yazmak istiyoruz, bu derginin işlerini de yapıyoruz. Bunları atalım aramızdan ve kendimiz bir kadın dergisi çıkaralım," dedik. 9-90 dönemi çok sıkı feminist tartışmalar vardı Londra'da. Benim ilk geldiğim seneydi. Bir tane toplantılarına gitmiştim. Hatta Halkevinde mahsur kalmıştık. Çünkü Devrimci Solcu bir kadın dayak yemişti kendi grubundan olan bir erkekten. Kadınlar kampanya başlatmışlardı. Halkevinde bir kadın toplantısı yapılmıştı. Ve dayak yiyen kız da gelmişti. İçeride işte bu konuyla ilgili konuşulurken grubun erkekleri orayı bastılar mikrofonu ele geçirdiler, kapıları kapattılar. Pencerelerden kaçmıştık hatırlıyorum.

Zuhal: Ben de dergiye sonradan katıldım. Feminist bir geçmişim yoktu. Londra'ya gelişim 92, bu çevrelerle tanışmam ise 94 falandır. Arkadaş olduktan sonra içine girdim.

Şule: Benim katılmam aslında en başından oldu. Aynı çevrelerdeydik. Ben ***Üç Nokta*** ya katılmadım. Bunun sebebi erkeklerle birlikte yapılan bir iş olmasıydı. Ama oradan çıkan kadınlarla bir iş yapmak fikri bana çok olumlu geldi. Ben eski Londra Kadın Grubu'nun toplantı ve kampanyalarına katılmıştım. Sonra herkes farklı alanlara kaymıştı. Biraz da gerilimler vardı. Boyle bir çalışmaya başlanması çok olumlu bir şeydi.

Dilek: Ben de başından beri dır diR'da vardım. İki sene kadar düzenli toplandık. Aradaki büyük bazı etkinlikler dışında her hafta toplanıyorduk.

Feride: Dergiyi belki biz beş altı kişi çıkarıyorduk ama toplantılar açık oluyordu. Salı günleri alternatif bir kahvede oluyorduk.

Şule: Bir de şöyle bir şey oluyordu. Biz gündemi bir sayı önce söylemişiz. Ama birisi gelip neden erkekleri davet etmiyorsunuz diyordu ve bunu konuşmak zorunda kalıyorduk.

Niye davet etmiyordunuz erkekleri peki? Yani ne diyordunuz bunu sorana?

Şule: Herkes kendi gerekçesini söylüyordu. Biz feministtik ama feminist bir yapılanma değildik. Gelenlerin de feminist olması gerekmiyordu. Ama işte öyle tartışırken kendi feminizmimizi yarattık sanki. Neden erkekleri almıyorsunuz diye soran kadınlarla birlikte bir süreçten geçtik. Biz göçmenlerle çok ilgiliydik. Türkçe konuşan bir feminist derginin varlığı çok önemliydi.

Peki İngiliz kadınlarla ya da başka ülkeden kadınlarla hiç bağınız oldu mu?

Dilek: Iranlı kadınlarla olmuştu. Mesela 8 Mart'ta zina üzerine bir eylem yaptılar. O zaman biz de orada başından sonuna kadar onlara destek verdik. Sonra bir dönem **dır diR** bittikten sonra Cumartesi Anneleri üzerine yapılan eyleme de onlardan çok büyük bir grup geldi.

Feride: Salı toplantılarımıza bir defa iki İranlı kadın geldi. Başörtülü İranlılar. Sizle tanışmak istiyoruz dediler. Derken grupta bir bölünme yaşandı. Bir grup onlarla konuşalım, bir grup onlarla konuşup tartışacak bir şeyimiz yok diyordu. Biz dır diR'ı çıkarmadan önce bazı noktalar belirlemiştik Birisi şuydu İslamcılarla çalışmamak. Ama ne zamanki İslamcı kadınlar böyle geldiler. Onlarla tartışmanın ne zararı var, nasıl olsa derginin bir parçası olmayacaklar diye düşündüm şahsen.

Şule: Çok net olunan iki konu vardı. Bu dergi erkeklere kapalıydı ikinci olarak da ırkçılara kapalıydı.

Irkçılık nasıl etkiliyor sizi? Türkiye'de Kürtlerle ilintili olarak ele alınan bir kavram oldu daha çok...

Şule: Bizim için çok farklı tabii. Irkçılık bizlerin buraya gelince tanıştığı bir kavram, karşılaştığı bir durum. Burada Türk ve Türkiyeli olduğunuzun hep farkında olarak yaşıyor oluyorsunuz. Türkiye'de konumlanışınızla buradaki konumlanışınız farklı. Burada kadınlarla cins olarak ortaklık dışında göçmen kadın olmanın ortaklığını da yaşıyorsunuz. Dolayısıyla o anlamda birleşmiştik. Ama tartışmalar gerekliydi bizim için. Bizim feminizmimiz böyle oluşacak, baştan konulan bir şey olmaktan çok diye düşünüyor hatta hissediyorduk. Şimdi daha güncel olan İslam korkusu meselesi de önemliydi. O yuzden konu Türkiye'deki gibi gelmiyordu bize. 11 Eylül'den sonra daha da farklı bir boyut aldı bu konu.

Dilek: ***dır diR***'ın bence en güzel yanlarından birisi şuydu: iddiali değildi. Dışarıdan gelen herkese çok açıktı ve onları güvenli hissettirirdi. Yani feminizme uzak olan bir kadın hiç çekinmeden sorular sorabiliyordu. "Aaalsen bunu bilmiyor musun?" diye bir şey yoktu. "Çözelim öğretelim"den çok, rahatlatan bir havası vardı.

İlknur: Mesela çocuk bakımı sorunum vardı

Soldan sağa Dilek, Şule, İlknur, Feride, Zuhal

benim. Bir gün biri baksın çocuklara bir gün öbürü ve zaman yaratalım böylece diye çözum bulmaya çalışmıştık. Böyle böyle öğrenme surecimizi beraberce tamamlayabildik. Sonra tartışmalar kopmalar oldu dergi bitti

Feride: Dergi satışı bir sorundu. Kendi içimizde sorunlar yaşadık bu da önemliydi. Bir tür feminist ideolojinin etrafında toplanmamıştık. Öyle olsaydı politik tartışmalarımızdan yola çıkarak ayrılmalarımız olurdu. Kişisel duruşlarımızı o politikaya nasıl oturtacağımızla ilgili noktalarda kaybettik birbirimizi.

Sizden önce feminist politikayla uğraşmış olan Türkiyeli kadınlarla mı aranızda problemler oldu? Engel mi oluyorlardı dergiye ne oluyordu?

Dilek: Engel olacak bir şey yok. Pratikte destek olur gibi görünüyorlardı. Her partimize geldiler. Dergimizi aldılar. Ama bunu dışında bir şey vardı orada, bir kontrol etme. Doğru mu yapıyorlar, biliyorlar mı, öğrendiler mi havası vardı hep. Tanımsız bir gerilim bir hiyerarşi oluyordu. Dedikodular oluyordu.

Şu anda kadın hareketiyle ilginiz ne? İngiliz kadın hareketiyle herhangi bir irtibatınız var mı?

Feride: Ben 1998'den bu yıla kadar mülteci kadınlarla ilgili bir kadın organizasyonunda çalıştım. Bu vasıtayla gözlemlediğim şu. Buradaki beyaz kadın hareketi şu anda beş tane gruptan ibaret. Kampanya grupları bunlar. Tecavüze karşı grup, ev içi emeğini ücretlendirmek için çalışanlar, yurtdışından buraya kaçak getirilen kadınların hakları için çalışan köleliğe karşı grup ve lezbiyen kadınların grubu var. Bir de seks işçileriyle ilgili bir grup var. Bu gruplar küçük ölçekli çalışıyorlar. Böyle büyük bir kadın hareketinden bahsetmek mümkün değil. Bunlar beyaz daha doğrusu Britiş(1), buradaki rezident (2)ların grupları.

Siz de buranın vatandaşı ve beyaz değil misiniz?

İlknur: Öyle olmuyor işte.

Dilek: Yani renk olarak beyazız belki ama biz beyaz politik hareketlerin içinde değiliz. Çifte vatandaşlık hakkımız var ama Britiş değiliz. Biz siyahların tarafında kalıyoruz yani.

Mesela bir kampanyada yanlarına yaklaştığın zaman böyle geride kalırsın. Onlardan kapsayıcı bir yaklaşım gelmez. Mesela siyahlı kadınların savaşa karşı hareketlerine katılmıştık. Bize yönelik ya siz ne yapıyorsunuz gelsenize görüşelim diye bir yaklaşım gelmedi. Bızı yabancı bıraktılar. Kendi küçük grupları olmaktan çok memnundular. Kapsayıcı olmak yolunda bir çabaları hiç yok.

> On sene önce Londra'da yaşayan Türkiyeli bir grup kadın tarafından çıkarılan feminist bir dergi vardı. Adı dır dıR'dı. Geçen ay onlarla bir aradaydık. Henüz bombalar patlamamıştı. Biraz dünden biraz bugünden konuştuk.

Feride: Ama burada mülteci kadınlar arasında güçlü bir kadın hareketi var. Her multeci grubun kendi kadınlarının çıkardığı dergisi var. Yakınlarda çok büyük bir kampanya vardı töre cinayetlerine karşı. Kürt kadınları ön ayak oldu sonra Asyalı kadınların da katıldığı bir kampanya haline geldi. Iraklı bir kız Kürt, babası tarafından öldürüldü. Ona karşı güçlü bir kampanya yapıldı. Ben bu çalışmanın içinde yer aldım. Burada böyle kampanyalar göçmen kadınları bir yerlere göturuyor. Kadın grupları soruşturmayı yapan polislerle birlikte çalışıp onlara öğretti, bir cinayetin namus cinayeti olup olmadığını nasıl anlarlar, nelere dikkat etmeleri gerekir diye. Komunitiden (3)bilgiyi nasıl alması gerektiğini öğretti kadınlar onlara. O ara ev içi şiddet kanunu çıkıyordu. Namus cinayeti de kanunda tanımlandı ve bunun normal bir cinayet gibi ele alınması gerektiği kabul ettirildi. Çünkü daha önceleri bizim buranın hukuk sistemine soktuğumuz bir şey vardı. Namus cinayeti işleyen erkekler, bu bizim kulturümüzün içinde var diye, buranın sisteminden ırkçı olmamak adına indirim almaya başladı Bu kampanyanın sonucunda o indirimin kaldırılmasına karar verildi ve de hatta arttırıcı sebep olsun dendi.

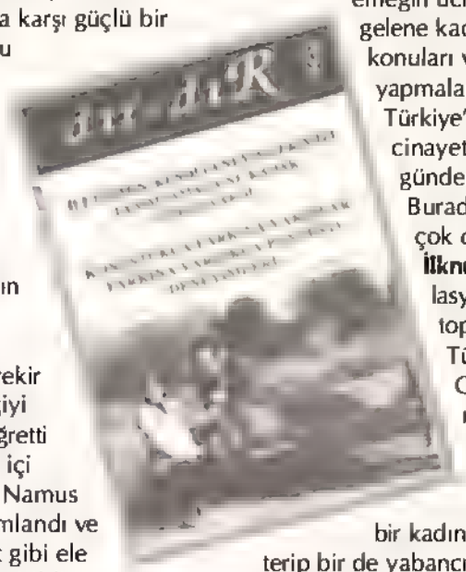

İlknur: Burada şu çok önemli, kendi kültürünü her yönüyle savunacaksın diye bir şey yok. Ama kulturler arası geçiş de neredeyse yok. Bu bir sorun bence

Feride: Bir olay olduğunda polise bilgi vermek istemiyorsun çünkü sen burada mültecisin. Polisle birlikte çalışmak istemiyorsun. Ama o arada komüniti içinde bir yanlışlık var. Yanlışlığı bilsen bile öteki tarafa yani polise geçirmek istemiyorsun çünkü bu sana ırkçılık olarak geri dönüyor. Hindistan, Pakistan ve Bangladeşli kadınlar bu kampanyanın sonucunda, "biz her cinayetin namus cinayeti olarak soruşturulmasını istemiyoruz. Çunkü her cinayette once aileyi suçlamaya başlama ihtimalleri var," diye özel itina gösterdiler. Komüniti karalanmasın istediler.

İlknur: Bu etnik komünitilerin kapalılığı bir sorun. Kol kırılır yen içinde kalır şeklinde duşünülebiliyor. Bu bizim kendi içimizin meselesidir diye. Burada çözülecek diye bir şey de var orada. Kapalı kaldığı zaman da tehlikesi var. Başka bir etkiye kapalı tutulduğu için. Hıç değişmeden taşınıp gitme tehlikesi var. Açılmasının hep yanındayım.

Şule: Ben Türkiye'den göç eden nüfusun yoğun olduğu Hackney Belediyesi'nde çalışıyorum ve orada yaptığımız kadın çalışmaları var.

Feride: 11 Eylul sonrası mesela, başı bağlı kadınlar için yani Müslüman olduğu belli olan kadınlar için daha özel bir durum oluştu. İnsanlar tacize uğradı. Bu toplulukların içinde demin dediğim gibi kadın hareketinin güçlü olmasının sebebi konularının çok öncelikli olması. Ev içindeki emeğin ücretlendirilmesine gelene kadar o kadar önemli konuları var ki. Kampanyalar yapmaları gerekiyor. Türkiye'de yıllardır töre cinayeti vardı. Türkiye'nin gündemine yeni giriyor. Burada gundeme sokmak çok daha zor

İlknur: İşte büyük bir izolasyon oluyor. Her topluluk için bu böyle. Türkiye'de Güldünya'nın kurtulma kararlığına rağmen kimse destek vermemiş. Burada bir komüniti içinde bir kadının bu kararlığı gösterip bir de yabancı polise gitmesi düşünün ne kadar zor. Çünkü burada bizler için aşiret yok belki ama komüniti sizi dışlayabilir ve o zaman geçecek başka bir toplum yok gibi bir şey.

Hepinize teşekkürler. Pazartesi'ye yazılarınızı bekliyoruz.

1. British: Britanyalı. Britanya'da aynı zamanda İrish: İrlandalı ve Scottish: İskoçyalılar da var. İngiltere'de Britanyalılar egemen milli topluluğu oluşturuyorlar.

2. Resident: Bir yerde oturan kimse, yerli.

3. Comunitty: Topluluk, cemaat, toplum. Britanya'da değişik ülkelerden göç edenlerin her biri bir topluluk içinde yer alıyor. Bunların dini olanları olduğu gibi, etnik veya ulusal kökenli olanları olabiliyor. Bugun Londra nüfusunun yarısını yabancılar oluşturuyor. Kelimenin karşılığı olmaya en yakın kelime cemaat. O da çok dinsel çağrışımlı olduğu için Türkiyeli birçok göçmen komüniti kelimesini Türkçe gibi kullanır hale gelmişler.

siz hâlâ çükünüze yazılan dergiyi mi okuyorsunuz?

Yanda alıntı yaptığım şarkıda geçen, daha çocuk yaşta bize botanik dünyanın pencerelerini aralayan güzel ağaçlar, artık eskisi gibi temiz, piknik hasreti yaratmaktan çok daha uzak bir anlamı taşımakta malumunuz. Kestane, kâse, kaide... Palamut, alet, delgeç... Ergenlik çağında, internet kafelerde, bilgisayarda birilerini öldürmekten sıkılan gençler için daha renkli uğraşlar sağlamak mümkün. Gelin görün ki, ergenlik çağını bir hayli geçmiş, hâlâ hayallerini ergen irisi kızlar susleyen ve buna çözüm olarak kendilerini, tekrar lisedeymiş gibi davranmak zorunda hisseden adamlar için, Boxer ve türdeşleri derin bir kelime haznesine sahip.

Bununla da bitmiyor, mesela Ekşi Sözlük'ün "kabına sığmaz" yazarı otisabi, Slav uyruklu kızlarla, İngiliz uyruklu kızları, artıları eksileriyle değerlendiriyor ve onları tavlamak için ufak tüyolar veriyor. Hani, gümüş taklidi metalin üstüne, pırlanta taklidi camlar gömülerek oluşturulmuş harflerin, deri taklıdı plastiğe dizilerek isimlerin yazıldığı bileklikler vardır. Diyenlerin yalancısıyım, güzide tatil beldelerinde artık onların yabancı isim dizilileri hazır satılıyormuş.

Otisabi'yi simaen tanımam, gizemli bir kişilik. Ama insan istiyor şöyle onun bileğinde de sıram sıram Ruth, Liz, Olga, Helga, Jeniffer şeklinde o bileklıklerden sıralansın, dirseğine kadar. Hak ediyor, çünkü engin bir birikimin eseri olmalı o yazılar. Ben nereden bilirim İngiliz asıllı kızların alkole dayanıklılığı 10 üzerinden 8 iken, Slavlarınkinin 6 olduğunu. Bir harf öğretene 40 yıl köle ol demişler ama peygamber sözü dinleyecek olsak...

Geçmişte dergiye kapak olmuş kızlar, soruları cevaplıyor. Zaten görebildiğim kadarıyla âlem bu kızlara, kızlar Boxer'a hasta. Örneğin, kırk yaşında olan bir Boxer okuyucusu, yirmi beş yaşındaki sevgilisinin masum gülüşüne, temiz tavırlarına vurulmuşken, yataktaki performansından memnun olamamaktan dem vuruyor. Adamın eli kolu bağlı gerçekten. Eski kapak kızlarından İpek Tanrıyar da, madem kızın masumluğuna vuruldun, yatakta ne işiniz var gibisinden yorumlarla adamı paylıyor... Dergi, "Haha, siz güzel kızları aynı zamanda aptal mı zannetmiştiniz, ne alakası var, akıllılar işte..." diye buyuruyor. Güzel kızların da zaten

> Kestane, gürgen, palamut...
> Altı yaprak üstü bulut...
> Gel sen burada derdi unut...
> Boxer ne güzel, ne güzel...

Boxer'ın kendilerine böyle zekâ testi yapmasına çok ihtıyacı var, bütün güzel kızlar dizilmiş, Boxer'dan yorum bekliyor. Boxer elinde bir liste (burada Boxer'ın, toplumsal cinsiyetin erkeklere bahşettiği role taparcasına sarılmış, sözgelimi Ahmet adında bir adam olduğunu varsayalım) "sen yeterince akıllı değilsin, sen soyunmuyorsun, sen güzel bile sayılmazsın," şeklinde yorumlar yapıyor, kızlar makûs talihlerine göz yumup eve dönüyor falan...

Zaten Boxer, güzel kız üzerine bir dergi; örneğin selülit hakkında öyle bilgiler var ki, adamlar bu işte (güzel kız işini kast ediyorum) uzmanlaşmış, hayatlarını bu işe adamış diyorsun. Bu durum bana, tıpkı Boxer'ın güzel ama akıllı olabilen kızlar tezi gibi, yakışıklı ama aptal, çirkin ama aptal, yamuk ama aptal, taş ama aptal gibi olunabildiği üzerine bir sürü tezi kanıtlıyor.

Normalde Vatan Gazetesi'nde Türkiye-Amerika ilişkileri, terörizm, dış borçlar gibi gayet ciddi konularda yazan Okay Gönensın bir anda, bu yoğun tempoya dayanamadığından olacak, ayda bir izin veriyor kendine ve hiç boşlamadan Boxer aracılığıyla "erkek dunyasından bir pencere" açıveriyor önümuze. Ki, o pencereden görunenler de hiç parlak değil; böyle boz bulanık bir deniz, içinde batıp çıkan, radyasyon yemiş çirkin ördekler (onlar asla kuğu olamayacaklar), pet şişelerin olduğu sahil, belki tatsız bir mangal kokusu, o kadar... "Nereden geliyor bu koku, dışarıdan herhalde, kapat camı geçer"... His dünyasının dalgalanmalarını dakika dakika yazılarından takip edebildiğimiz Haşmet Babaoğlu, aynı pencereden yine el sallıyor bize... Yine alabildiğine duygusal, okuyunca insan diyor ki, "Dergiyi çıkaran diğer öküzler bir yana, Haşmet diğer bir yana..."

Dergi, bir erkek dergisinin ulaştığı en yüksek tiraja sahip olmakla, bir seneyi devirmekle çok övünüyor. Her sayıda bir kadının "çok özel pozlarından" oluşmuş bir ek vermek dışında neredeyse hiç promosyon vermeden üstelik... Haksız sayılmazlar. Boxer ve benzeri FHM, Esquire gibi dergiler, soft porno, sokakta, vapurda, şık bir kafede arkadaşınızı beklerken okuyacak kadar meşrulaştırmış dergiler. Birçok kadın, düzenli, her ay bir porno dergiyi takip eden erkekleri, eli çükünde sapıklar olarak düşünürken, Boxer abonelerini, "libidosu yüksek yaramazlar", "çapkın ve eğlenceli adamlar" olarak görüyor. Bana göre ise pornocuların Boxercılardan tek farkı, nispeten daha tutumlu olmaları. Zira porno dergiler, o karanlık poşetlerin arkasından görebildiğimiz kadarıyla erkek dergilerinin yarı fiyatına.

Erkek dergisi okumak da yazmak da cinsiyetçiliktir. Erkek dergileri, gelip geçici bir eğlence, yazınsal bir hoşbeş, gülünç ama tatsız bir fıkra değildir. Erkek dergileri, patriarkanın sözcülerindendir, patriarkal ideolojinin bir parçasıdır.

Kadınları aşağılayan, hiç durmaksızın bir sürü ayrımcılığı ve heteroseksizmi destekleyen ve meşrulaştıran erkek dergilerini okumanın, erkek dergilerinde yazmanın mazur görülecek bir yanı yok. Erkek dergileri, dünyanın yarısını, kadınları eğlence malzemesi haline getiren, erkekliği tum kötü ve eksik yönleriyle kutsayan, büyuk basının "çapkın" oğlan çocuklarıdır.

Feministler, erkek dergilerini töre cinayetlerinden, gelin kaynana yarışmalarından, aile içi şiddetten, fuhuştan, güzellik yarışmalarından ayrı tutmuyor. Tavrımız açık, feministler erkek dergilerini sevmiyor.

arka sayfa güzeline alışmayacağız!

Ertuğrul Özkök geçenlerde; "Gazetelerde arka sayfa güzeli alışkanlığına kızanlara kötü bir haberim var. Bu yeni eğilim medyada kadının cinsel obje olarak yüceltilmesine içerleyenleri de yakından ilgilendiriyor." diye yazdı. Haber şu: Milano moda günlerinin ardından erkek giysilerindeki yeni eğilimlere bakan Hürriyet yayın kurulu artık erkeklerin de "birinci sayfa güzelleri" olabileceğini düşünmüş. Özkök, "Bu durum, bugüne kadar erkek gözüyle sadece bizde olduğunu sandığımız görsel şehvet duygusunu kadına da yayarak daha canlı ve adil bir cinsellik psikolojisi yaratacak," diyor.

Üçüncü sayfa güzellerinin otuz yıllık bir mazisi var. İngiltere'nin bulvar gazetesi Sun bu uygulamanın başladığı yer. Formül şu: Her gun aynı sütunda hiçbir haber değeri olmayan yarı çıplak kadın fotoğrafı bulundurmak. Önemli İngiliz gazeteleri böyle bir şey yapmıyorlar. Biz de başlayışı ise Özal sonrası olmalı. Bu gazete güzelleri aramızda yaşayan varlıklar değiller. Bir onlara bir de aynada kendimize ve yanımızdaki erkeklere bakınca arada benzerlik bulmak imkânsız. Ama işte bir formül öneriliyor biz kadınlara, sizinle beraber erkekleri de eşya yapalım. Tuhaf yarı açık gerçek dışı erkek beden görüntülerini Irak'ta bombalama, yeni yavrulayan panda, ölen asker fotoğrafının yanına koyalım. Hepsini karıştıralım "görsel şehvet" duygunuz gelişsin diyorlar. Böyle olur mu?

Kadınlar üç kutsal kitaptan da anladığımız kadarıyla çok uzun bir zamandır arzu uyandıran "güzel cins" olarak yaşıyorlar. Ama kadınların toplumsal olarak bakılıp seçilen güzeller olarak konumlanmaları hayırlara değil onların örtünüp gerıde tutulmalarına vesile olmuş. Özellikle Müslümanlığın egemen Sünni yorumları kadının bedeninin erkeklerin nefsini uyardığı için kapalı tutulmasını öngormüş. Aksini tehlike olarak tanımlamış. Kadınlar erkekleri günaha sokmamak için kapalı geziyorlar. Bu, büyük bir haksızlık. Kadınlar isteseler hem mumin olup hem de açık gezebilirler diye düşünenler de var. Bu tartışmada kadınların cinsel mutluluğu lehine ilerleme kaydedilmesine bu arsız "gazete güzellerinin" yararı olabilir mi?

> Medya beyleri insanları cinsel obje olarak gönlünce kullanmayı ifade özgürlüğü olarak yutturmaya çalışıyor. Biz kadınların bu tehdide karşı bir bakış açısı oluşturması gerekmiyor mu?

Avrupa Birliği meclisinin feminist milletvekili Anna Diamantopolou kadın ve erkeklerin seks objesi olarak gösterildikleri TV programlarını ve üçüncü sayfa güzellerini yasaklayacak bir yasa önerisini gündeme getirince İngiliz bulvar gazetesi Sun bunu, "manyakça bır plan olarak değerlendirmış" Hürriyet Gazetesi yazarı ve Basın Konseyi Başkanı. Oktay Ekşi ise feminist milletvekılının önerisiyle ilgili şöyle bir yorum yapmıştı: "Böyle bir öneri çok anlamsız. Bu öneriyi getiren kişinin iletişim özgurlüğü ve ifade özgürluğu konusunda pek fıkri yok sanırım. Anna Diamantopolou'ya once 'ıletişim özgürlüğünü' onun ardın dan da bunun bir parçası olan 'ifade özgürlüğünü' birilerinin anlatması lazım."

Oktay Ekşi'nin aklının köşesinde kadın ve erkeklerin seks objesi olmaları aleyhine hiçbir soru yok. Kadın vücudunun özgürluğü için toplumsal bir mücadele vermek gerekiyor. Ama şu anda egemen olan medya kıstaslarıyla ileri doğru bir adım atılabilir mi? Medya için ünlü bir kadının açılan bacağı, Feri Cansel'in çıplak cesedi, Hulya Avşar'ın selülitsizliği haber konusu olabilir. Dolayısıyla hiçbir vesile olmadan genç ve modaya uygun yarı çıplak, havalı, standart ölçülerde kadın fotoğraflarına ilave olarak erkek fotoğrafları da yayınlayabilirler. Eşyalaştırmanın sonu yok. Güzel bulduklarını açıp çirkin bulduklarını gizlemek zaten onların "ifade özgurlüğü"nden anladıkları. Bu ortamda insanlar özgür ve eşit bir erotik hayat için beslenecek bir şeyler bulabilirler mi?

Kadınların görsel şehvet duygusunun gelişmesi konusunda bence endişeye gerek yok. Türkiyeli kadınlar kendi arzu âlemlerinde rahat bırakıldıkları zaman gayet yaratıcı olabilirler. Onlara Mılano'dan, gelen tuhaf giysili subyan erkek fotoğrafları sunmanın âlemi yok. Birçok kadın terli bir enseden, duğmeleri açılmış bir gömlekten, sigara içerken dalan bir çift kara gözden başlatabiliyorlar aşkla dolu hayallerini. Bu hayallerine öpülmek arzusu kadar öpme arzusunun da katılması ihtiyaçları olan. Buna tek engel arzu duydukları için toplum tarafından ağır bir şekilde cezalandırılma korkusu. Malum iş cinayete kadar gidiyor. O arada erkekler de biraz güzelleşse ve eşlerini cinsel olarak mutlu etmeyi öğrenseler zaten daha eşit bir "erotizm psikolojisi" oluşmaz mı?

Ama ille de bu yolda kadınlar için bir çaba harcamak istiyorsa Özkök spor sayfalarında yeni köşeler açabilir. Oralarda "kadınlara kendinizi nasıl beğendirirsiniz" , "s..mekle sevişmek arasındaki farklar", "marifet kız götürmek değil mutlu etmek" gibi yazılar olsa çok iyi olur. . Ayrıca "neden arkalarından orospu diye hakaret edilen kadınları arzulayıp, eşlerimizi 'fıstıklar' olarak göremiyoruz?", "Karım çok güzelleşti acaba beni aldatıyor mu diye düşünmeden önce aynada kendine bak", "Korkmayın, hem iyi bir baba hem iyi bir âşık olabilirsiniz" gibi başlıkları işleyen psikoloji ağırlıklı 'erkek ekleri' yayınlanması da iyi olmaz mı?

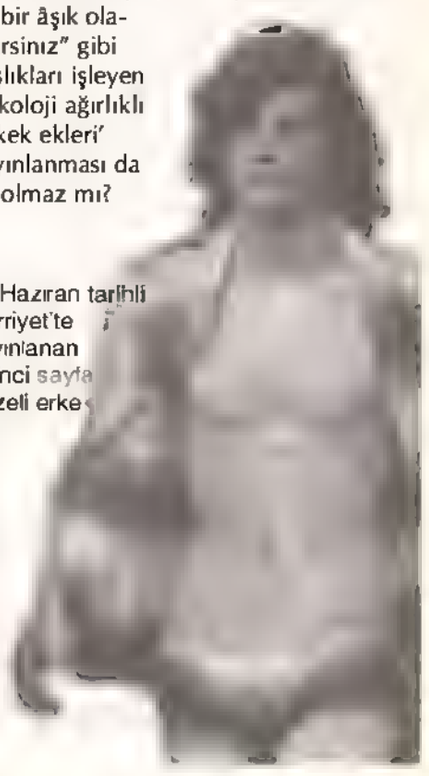

28 Haziran tarihli Hürriyet'te yayınlanan birinci sayfa güzeli erke

Yaza dair feminist okumalar

Hande Ünal

Kadını şeytanlaştırarak imha eden Ortaçağ ve Viktorya dönemini asla unutmadan, dönüp kendimize baktığımızda Tanzimat ve Cumhuriyet romanlarında, kadının neden hep okuduğunu, ne okuduğunu ve neden aşırı etkilendiğini sorulur. Ki bu, Batı korkusunun ikamesini kadının ulusal benlik kaybının simgesi olarak kullanılışına bağlanır. Babanın yasasının kılavuzluğuna ihtiyacı yoktur, okuyan kadının...

Okuma-yazma öğrenilen bir şeyse, ne okuyacağını seçmek de belirli bir bilgi gerektirir şüphesiz. Okumak için yaz ayları en uygun zamanlardır. Biz de küçük bir feminist okuma kılavuzu hazırladık sizler için...

Öyleyse feminist okumadan başlayalım, ilkin... Dil ötesi/öncesi bir alana hapsedilen, ataerkil ideolojinin nesnesi olmakla kalmayıp en korunası değerlerin işareti ve bu değerlere yönelik tehlikelerin adı olagelen kadını, erkek öznenin kuruluşunun araçları yapan dili ve dilin bir üst kurumu edebiyatı, on bir makalede sorgulayan Kadınlar Dile Düşünce (İletişim); feminist eleştirinin kuramsal arka planını irdelemenin yanı sıra, kadınlık ve erkeklik kurgularının oluşturulması, sergilenmesi ve değiştirilmesi yolunda edebiyatın yarattığı imkânları; yazar, okur, anlatıcı ve karakterlerin cinsiyeti üzerinden Türk ve Batı edebiyatından örnekler ile açımlıyor.

Feminizmin kutsal kitabı, kadın hareketinin eylem kılavuzu Josephine Donovan'ın Feminist Teori'si (İletişim), birinci ve ikinci dalganın kapsamlı bir değerlendirmesini yaparken; Sheila Rowbotham'ın Kadın Bilinci Erkek Dünyası (Payel), feminist bilinci, çağdaş kapitalist toplumsal süreçte irdeler.

Kadınlara Karşı Savaş (Metis) ve Kadınlara Mahsus'un (E Yayınları) yazarı Marilyn French, kadına karşı kurumları aktarıp kendimizi nasıl korumamız gerektiğine dair ipuçları sunar.

Kuramsal kitapların yanı sıra, kadın özgürleşmesini tema edinen romanlar arasında ilk planda elbette "Kadın olarak doğulmaz, kadın olunur," savsözünün mimarı Simone de Beauvoir'ın Kadınlığımın Hikâyesi, Bir Genç Kızın Anıları (Payel), Mandarinler ve İkinci Cins (Afa) okunduktan sonra patriarka ile ömrü boyunca savaşan feminist, sosyalist, lezbiyen yazar Anja Meulenbelt'e geçilmeli.

Utanç Bitti'de erkek egemen toplumun kendine dayattığı rollerden kurtulma hikâyesini; lezbiyen çevrenin tepkisini aldığı Gündelik Mutluluğa Alışma'da bir erkeğe olan aşkını; Hayranlık'da (Ayrıntı) ise iki kadına birden tutkusunu dile getirir, Meulenbelt. Fallık iktisadı parçalayıp eril merkeziyete aykırı bir dil kuran Meulenbelt kadar alenen yaşamasa da (yazdığı donem gereği) lezbiyenliği tema edinen bir başka yazar da Colette. Dilimize son kazandırılan, gücünü frapanlıktan alan bir kadının ironik hikâyesinin anlatıldığı Cicim'in (Cadde) yanı sıra, özgürlükçü bir kadının maceralarının dillendirildiği Avare Kadın (Can) ve yarı yaşamöyküsel kitabı O Zevkler'de (Can), kadın sevgililerini anlatır, Colette. O'na göre, yazarın zihni çifte cinsiyetli olmalıdır; hermafroditliği savunan Virginia Woolf gibi.

> Eli kalem tutan veya okuryazar kadın değil de "okuyan" kadın tehdit eder eril egemenliği. Hangi geleneksel erkek "kadınının" bir Simone de Beauvoir'ın, Virginia Woolf'un, Anais Nin'in, Sylvia Plath'ın kahramanlarından etkilenerek değişmesini, özgürlük nutukları atarak feminizme yakın durmasını ister ki...

Tüm romanları İletişim Yayınları tarafından yeniden basılan Woolf'un unutulmaz romanı Mrs. Dalloway, tek bir günde geçerken; sevgilisi Vita Sackville-West için yazdığı Orlando, hayatının yarısında cinsiyet geçiren ve tam dört yüzyıl yaşayan bir kahramanın öyküsüdür. Victoria Çağı'nda başlayıp Woolf'un büyük bunalımlarından birine denk gelerek sonlanan nehir roman Yıllar'da, üç nesil boyunca, Londralı Pargiter Ailesi'nin izi sürülür. Hitler faşizminin vahşice tırmanışa geçtiği dönemde yaşayan Woolf, bu romanında da antisemit fikirlerinden sıyrılamaz. Son aylarda sinemanın da etkisiyle Hitler'i elzemmiş gibi yeniden keşfetti Türk okuru. Sekreterı Traudl'un ön plana çıktığı Düşüş'ü bir yana bırakıp Auschwitz acısıyla birlikte lezbiyenliğin de günahını yaşayan Felice Schragenheim ile Lilly Wust'un gerçek hayat öyküsünü, tanıklıklar üzerinden aktaran Erica Fischer'in Aimee ile Jaguar'ına (Gendaş) dikkat edilmeli bencileyin. Katliam ortamında bile bir kadının kendini ve cinsellığini keşfetme serüvenidir anlatılan.

Cinsellik deyince... Feminist yazar Kate Millett anılmadan olmaz. Sokak Kadınları'nda (Payel), bedenlerini erkeklere satan kadınlara ilişkin röportajlarını yayımlar. Amacı, fahişelerin yaşam gerçeklerini -toplumbilimsel istatistiklerin kokuşmuş havasını, Playboy'un gözboyayıcılığını açığa çıkararak kamuoyunu aydınlatabilmektir. Kimliği meçhul bir

müşterinin seks öyküleri siparişi üzerine Venüs Üçgeni'ni (Afa) Anais Nin ise yeni bir kadın dili geliştirir. 1940-60 arası yazdığı İçsel Kentler (Everest) adlı beş serilik erotikasının yayımlanan ilk kitabı, Freudyen, mistik bir erotika olan Ateş Merdivenleri, duygusal ve cinsel gelişim dönemlerindeki bir grup kadının yaşamına, tutkularının esiri olan bir kadın ekseninde ayna tutar. Tutkulardan kurtulup kendi olabilme cesareti gösterir kimileri, kimileri de delirip intihar ederek alır gelenekten öcünü. Kadınlık, bitevîye yitirmek, kaybedilenin yerine yeni "birim"lerin kazanılmasıdır ki bu süreç vedayı gerektirir. Dörthe Binkert Melankoli Kadındır'da (Ayrıntı), kadınların tekrar tekrar yaşamak zorunda kaldığı vedalaşmalar nedeniyle melankolik bir ruh yapısına sahip olduğunu ortaya koyar. Melankolik bir tanrıçadır Sylvia Plath... Tek romanı Sırça Fanus'da (Can), delilik durumunun ilk sinyallerini verir. Nitekim romanın yayımlanışından bir ay sonra 31 yaşındayken intihar eder. Kocası Ted Hughes tarafından sansüre uğratılan Günce'sinde (Oğlak) ise onu bu sona sürükleyen yaşam öyküsüne dair notları, içimiz kırılarak okuruz.

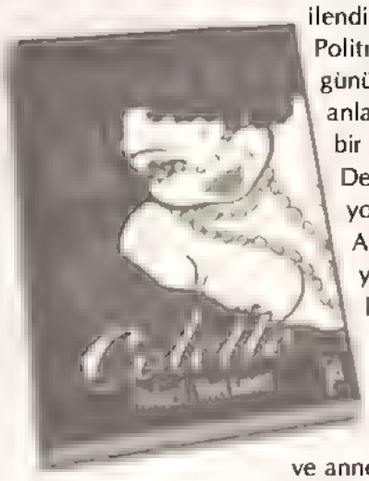

Kapatılmayı, deliliği anlatan ve normal olanın kendi otekisini nasıl yarattığını incelikle ören Kate Millet'ın Tımarhane Yolculuğu (Metis) belki de "sağlıklı"bir yaz okuması değil ama Gulag ve Nazi kamplarından Arjantın ve İrlanda'da uygulanan şiddetten kadınların nasıl etkilendiğini belgeleyen Zulum Politikaları (Metis), tam da günümüz çağdaş faşizmini anlamlandırabılmek için iyi bir referans.

Delilik ile siyaseti birlikte yorumlayan Doris Lessing'in Altın Defter'i (Can) de yukarıda andığım temaların kapsayıcı bir etüdü niteliğinde. 1950'lerde delireceğini düşünen yazar, yaşadıklarını dört defterde toplar. Cinsellik ve annelik de nasibini alır bu güncede. Annelik kutsal olduğu kadar kaotik ve problematiktir. Margaret Atwood, karanlık bir disütopya olan Damızlık Kızın Öyküsü'nde (Afa), totaliteryen bir toplumda, kısır kalan kadınların yerine çocuk doğurmaları için toplanarak özel olarak eğitilen damızlık kızları; Liz Jensen de Tufandan Sonra (İletişim Yayınları) adlı fantastik romanında, anne olma umudunu yitiren kadınların maymunları evlat edinişini anlatılır. Grotesk bir dünya yaratmakta usta olan Jensen'in, süper bebek projesi etrafında gezindiği ilk kitabı Yumurta Dansı (İletişim) da annelik, delilik, beden, teknoloji, din, patriyarka ve feminizm gibi izleklerle genetik bilimine karşı anarşist bir duruşu içerir. Estela V. Welldon, Anne: Melek mi, Yosma mı? (Ayrıntı) adlı kitabında çocuğunu taciz eden, hırpalayan, ensest ilişkiye giren, fuhşa yönelten annelerin sapkınlığını ileri sürüp iddialarına klinik deneyimlerinden kanıtlar getirirken Freud'un Oidipus masalını da ters yüz eder. Yann Queffelec'in Barbar Düğünler'i (İletişim) de anneliğin gücünü ve sapkınlığını yansıtır. Anne ile kızı sembiyotik ilişkinin uç boyutlarını, kuşatıcı ve bağımlı anneyi en iyi vurgulayan romanlardan biri de Nobel edebiyat ödüllü Elfriede Jelinek'in Piyanist'i (Everest). J. Carol Oates, Marya-Bir Hayat'da (Can) kızını sekiz yaşında terk eden bir anneyi ve sefil bir şiddet dünyasında geçen çocukluğu sırasında cinselliği de örselenen Marya'yı getirir karşımıza. Feminist, lezbiyen, fahişe, anne... Hepsi de kadınlara mahsus... Kadın doğasına ilişkin yalın, uygulanabilir ve doğal çözümler öneren bir kitap tavsiyesiyle bitirelim oyleyse. Clarissa P. Estes Kurtlarla Koşan Kadınlar'da (Ayrıntı), vahşi kadın arketipinden günümüz çağdaş kadınına uzanan süreci, mitler ve masallar yardımıyla açımlayarak kadın psişesinin derinliklerine iner. Yüzleşmekten korkmayanlar için...

Türban ve feminizm üzerine...

Firdevs Hoşer

Dergimizin Haziran 2005 sayısında, Mürüvvet Yılmaz imzalı, Ne Yaman Çelişki başlıklı yazıya olan itirazlarımı paylaşmak istiyorum

Öncelikle feminist birçok kadının türban tartışmasının neresinde oldukları konusunda bir kafa karışıklığı yaşadıkları görüşündeyim. "Kadınların yaşamlarında irade olmaları önündeki engellerle mücadele etmek, dayanışmak..." elbette feminizmin olmazsa olmaz koşullarındandır. Ama neyle ve kimle dayanıştığının önemi yok mudur? Benim bildiğim patriarkanın değirmenine en bol suyu taşıyan dere dindir. Ve örtünme kadının cinsel kimliğini kapatmak, cinselliğini örtmek için icat edilmiştir. En önemlisi de bizi, "birinin mülkü olduğumuz" için cinsiyetsizleştirip görünmez yapmak amacı taşımaz mı örtü? Bizim bu tartışmada duracağımız yer ve hiç bıkmadan söyleyeceğimiz söz, "üstümüzdeki örtüleri çekin," demek olmamalı mıdır? Üzerimizde tonlarca ağırlık oluşturan ana olma, eş olma, bacı olma, namus olma örtülerini atmak esas hedefimiz değil midir? Türbanlı kadınlar kamusal alandadır aslında ve diyebilirim ki onlardan bize fazla bir yer kalmadı. Her türlü söylemi kullanarak, en çok da "demokrasi" denilen ne mene bir şey olduğunu hâlâ kavramadığım kavrama da vurgu yaparak yerlerini perçinleştirdiler. Dergileri ve kitaplarını karıştırdığımda okuduğum dipnotun hep şu olduğunu gördüm: "kadınlar eğitim görsünler, kamusal alana çıksınlar ve iyi eş olup iyi Müslüman çocuk yetiştirsinler." Bilinçli Müslümanların sayısının çoğalmasının kadın hareketine ne gibi bir fayda getireceği benim zekâmın ve bilgimin sınırlarını aşar. Kaç tane Müslüman kadın, feminist mücadelenin kazanımlarından dolayı feministlerle dayanıştı? Liberalizmin ve popülizmin sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiği ise bilemediğim diğer bir konu. Ayrıca AKP'nin, AKP'li kadınlara neler yaptığını göstermek bizim işimiz mi? Bu kadınlar bunu görmüyorlar mı? Yoksa bilinçli tercihlerini mi kullanıyorlar? Şahsım adına ne türban için açılan imza kampanyalarına katıldım, ne de bu tartışmanın tarafı olduğumu düşündüm. Kemalistler ve İslamcılar arasındaki horoz dövüşü beni zerre kadar ilgilendirmedi. Kemalist kadınlar açık oturumlarda, "biz de Müslüman'ız, biz de Allah'a inanıyoruz,"diye bas bas bağırmadı mı? Sevgili Mürüvvet, onlar aslında taraf, dünyaya aynı taraftan bakıyorlar. SAĞDAN! Ben de tarafım, ezilenden, cinsel yönelimimden dolayı şiddet görenden, azınlıklardan, anadili kullanmak için mücadele edenlerden, dünyada yok sayılan diğer canlıların yaşama haklarından, savaşa karşı çıkanlardan, ama en çok da kadınların üzerindeki bütün örtüleri atma mücadelesi veren kızkardeşlerimden yana tarafım. Kısacası benim tercihim böyle sevgili Mürüvvet.

Dostlukla...

en önemli adım erken tanı

Geçtiğimiz sayı tartışmaya açtığımız mamografi konusuna devam ediyoruz. Bu sayımızda Gazi Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ayşegül Ozdemir, Orhan Akalın imzası taşıyan, mamografinin zararlı olup olmadığı konusunda kafamızda soru işaretleri yaratan metin üzerine sorularımızı yanıtladı.

Orhan Akalın, kansere yol açan etkenlerin hayatımızdan çıkarılmasını öngören "birincil önleme" çalışmaları hakkında toplumun özellikle bilgilendirilmediğini söylüyor... Her şeyden önce, meme kanserinin bütün nedenleri ortaya konabilmiş değil. Doğum, emzirme gibi nisbeten iyi bilinen faktörler aslında riski sanıldığı kadar çok etkilemiyor. En önemli risk, kadın olmak, sonrakiler ise genetik yapı ve yaş. Bunlar da değiştirilebilen faktörler değil. Tabii çevresel kirlenme ve yeme alışkanlıkları (alkolizm ve obesite) gibi faktörlerden sakınılabilir. Meme kanserinde "birincil önleyici tedbirlerden" bahsetmek şimdilik mümkün görünmüyor. Bu nedenle de "sekonder önleyici tedbirler" çok önem kazanıyor. Bu da erken tanıdan ibaret. Erken tanı yöntemleri arasında mamografi, meme muayenesi, ve bu konuda bilinçlendirme çalışmalarını sayabiliyoruz. Orhan Akalın'ın, bizim bilemediğimiz "birincil önleme çalışmaları" ile ilgili bilgilerini bizlerle paylaşmasını diliyorum.
Orhan Akalın, Avrupa'da mamografinin "menopoz öncesinde etkin bir teşhis yöntemi olmadığı" için yalnızca 50 yaş üstü kadınlara iki ya da üç yılda bir yapıldığını söyleyerek bizdeki (ve ABD'deki) uygulamalara karşı çıkıyor. Bu farklılıklara ışık tutmak için somut bilimsel verilerden bahsetmek gerekiyor.

Mamografik taramanın etkinliği nasıl gösterildi?

1960'lardaki yaygın görüş, meme kanserinin, tanı konmadan çok önce bütün vücudu etkileyen bir hastalık olduğu ve tedavi yöntemlerinin hastalığın seyrini değiştiremeyeceği şeklindeydi. Meme kanserlerinin %95'i hastanın kendisi tarafından fark edilirdi.
1963-1970 yılları arasında ABD'de yapılan ilk meme kanseri taraması (HIP- Health Insurance Plan of New York), erken tanı konan hastalarda hastalığın seyrinin değiştirilebileceğini gösterdi. Çünkü meme kanserine bağlı ölüm oranı, her yıl mamografi ve fizik muayene ile taranan kadınlarda kontrol grubuna göre %23 daha azdı. Bu çalışmada fizik muayenenin ve mamografinin etkinlikleri ayrı ayrı ölçülmemişti ancak yıllık kontrollerle meme kansere bağlı ölümlerin azaltılabileceğinin kanıtlanması çok önemli bir aşamaydı.
1977'de ABD'de, yılda bir aralıkla yapılacak daha büyük ikinci bir tarama başladı (BCDDP- Breast Cancer Detection Demonstration Project). Bu taramada teşhis konan kanserlerin %42'sinin fizik muayenede bulunamadığı halde mamografide bulunması, meme kanseri teşhisinde mamografinin fizik muayeneden daha duyarlı bir yöntem olduğunu kanıtladı.
Bunları İsveç'te, İngiltere'de ve Kanada'da, sonuçları tartışılan başka taramalar izledi. İsveç'te 1985'te yapılan tarama çalışması (Two-County Trial) ise mamografinin yararının kabul edilmesinde bir dönüm noktası oldu. Bu çalışma, tek başına mamografi taramasının meme kanserinden ölümleri %30 gibi çok anlamlı bir oranda azalttığını gösterdi. Muhtemelen, ilk mamografi taraması ile bunun arasında geçen yirmi yılda mamografi teknolojisinin gelişmesinin de etkisiyle, bu taramada erken evre kanserlerin tanı sıklığında bir patlama yaşandı. Bizde de son yıllarda çok sorulan "meme kanseri sıklığı arttı mı?" sorusunun yanıtı, büyük ölçüde, mamografi taramasının toplumda ve hekimler arasında yaygın kabul görmesi ve bu sayede çok erken evre meme kanserlerini yakalıyor olmamızdır. Böylece meme kanserinden ölüm oranını azalttığımıza inanıyorum.

50 yaşından önce mamografik tarama yapılmalı mı?

Bugünkü tartışmaların konusu olan "elli yaş" sınırı, biyolojik bir sınır değildir; sadece tesadüfidir. Memede elli yaşına gelindiğinde birdenbire değişen hiçbir şey yoktur.
Meme kanserinden ölüm oranının, 50 yaş ve üstü grupta taramanın ilk 2–3 yılı içinde belirgin şekilde azalması, buna karşın, 40–49 yaş grubunda ancak 5 yıldan sonra azalmaya başlaması, ikinci grupta mamografi taraması yapılmalı mı- yapılmamalı mı tartışmasının kaynağını oluşturmuştur. Periyodik taramadan beklenen yarar, hızlı büyüme potansiyeline sahip kanserlerden ziyade yavaş ve orta büyüme potansiyeline sahip kanserlerin teşhis edilmesidir. Çünkü taramanın etkinlik ölçütü hastalıktan ölüm oranındaki azalmadır ve erken teşhis, ancak yavaş ve orta hızda büyüyen kanserlerde ölüm oranını azaltabilmektedir. Bu etkinin de ölüm oranlarına yansıması hemen olmayacaktır. ABD'de bu konuyla ilgili tartışmalar yıllarca sürdü ve 1997'de, 40–49 yaş arasında mamografik taramanın ölüm oranında anlamlı azalmaya yol açtığının ispatıyla hemen hemen yatıştı. ABD'de sıkı tartışma sürecinden başarıyla geçmiş olmasına rağmen, 40–49 yaş grubunda mamografi taraması halen bazı Avrupa ülkelerinde gereksiz görülmektedir. Ilginç olarak bunların dayanak noktası, 1970'lerdeki taramaların yanıltıcı verileridir. Bu durumun tek nedeni ekonomiktir. Çünkü tarama programları devlet tarafından ücretsiz sunulmak zorundadır. Meme kanseri sıklığının yaşla arttığı

gerçeğine rağmen atmış dokuz yaş üstünün de tarama dışında bırakılmasının arkasında aynı neden vardır.

Neden yılda bir?

Meme kanseri genellikle östrojen hormonuna duyarlı bir kanserdir. Bu yüzden menopoz öncesinde daha hızlı büyür ve dolayısıyla daha kötü bir gidiş izler. Genellikle menopoz öncesine denk gelen 40–49 yaş grubunda yılda bir tarama bu nedenle çok önemlidir.
Menopoz sonrasında vücuttaki östrojen azalmasına bağlı olarak kanser genellikle daha yavaş büyüme eğilimi gösterir. Ancak yaşla birlikte kanser sıklığı arttığı için taramanın yılda bir yapılması bu grupta da en güvenli yaklaşımdır.
Mamografi ile ilgili tartışmaların geçmişi-Mamografinin zararlı etkileri
Sağlık alanında son kırk yıldaki tartışmaların en büyüklerinden birinin mamografik tarama ile ilgili olduğu söylenebilir. Bu konu, toplumsal aşırı duyarlılık nedeniyle hiçbir zaman tıp camiası içinde sınırlı kalmamıştır.

Mamografideki radyasyon dozlarında meme kanseri gelişir mi? Gelişirse anlaşılabilir mi?

Radyasyona bağlı ve kendi kendine gelişen meme kanserleri arasında hücresel düzeyde bir farklılık yoktur. Yani hangi kanserin radyasyona bağlı, hangisinin kendiliğinden geliştiğini bilmenin yolu yoktur. Radyasyon kanseri olasılığı teorik olarak mümkündür, ancak pratikte gösterilememiştir ve mamografiden beklenen yarardan kesinlikle daha küçüktur. Mamografik taramada maruz kalınan doz bir kadının yaşam boyu kanser riskini %9.09'dan sadece %9.14'e çıkarmaktadır. Radyasyona bağlı meme kanseri yaşa bağlıdır. Atom bombasından etkilenenler arasında bütün organ kanserleri beş yaşından atmış yaşına doğru giderek azalan bir sıklıkla görülmüşlerdir. Mamografik tarama yapılan yaş grubu radyasyona hassas bir grup değildir.

Türkiye'deki durum nedir?

Mamografide yüksek kontrast, düşük kontrastlı filmlere göre daha fazla radyasyon anlamına geldiği halde, tümörün saptanabilirliğini arttırdığı için daha çok tercih edilebilir. Bu tercih kullanıcının elindedir. Avrupa'da genel yaklaşımın, ABD'den farklı olarak, daha düşük doz (dolayısıyla daha düşük kontrast) olduğunu söyleyebiliriz. Dozu belirleyen çok sayıda faktör vardır. Bunların bir kısmı değiştirilebilir (cihazın teknolojik kapasitesi ve kullanıcının bilgi ve hassasiyeti ile ilgili olanlar); bir kısmı ise değiştirilemez (memenin yoğunluk ve kalınlığı ile ilgili olanlar). Türkiye'de doz ölçümü yapan bizimkinden başka bir klinik bilmiyorum ama cihazların kalite kontrolleri düzenli yapılıyorsa ve kullanıcılar bu konuda bilinçliyse en azından her bir mamografi için 3 mGy dozunun geçilmemesi gerekiyor.

Orhan Akalın, günümüz pratiğinde mamogramların her dört tümörden en az birini (%25'ini) atladığını söylüyor.

Mamografinin bazı hastalarda duyarlılığının düştüğü doğru. Bunun en önemli nedeni genellikle menopoz öncesinde rastlanan yoğun memeler. Böyle durumlarda mamografiye ultrasonografi (US) ekleyerek tanı hassasiyetimizi ciddi şekilde arttırabiliyoruz. Bizim kliniğimizde yoğun meme tipi olan, fizik muayenesi normal ve yakınması olmayan 4000'e yakın hasta US ile tarandı. Bunlar arasında dört yıl içinde yalnız US ile saptadığımız 10 kanser vakası oldu. Bunun toplamdaki oranı %02.5. Bu veri, bu tipte memelerde US'nın taramada yararlı olduğunu gösterir ama mamografinin yerini alacağını göstermez. Çünkü halen bazı tip lezyonlar (mikrokalsifikasyonlar) yalnız mamografi ile gösterilebiliyorlar. Yani bugün için mamografinin yerine alabilecek bir tanı yöntemi yok; yalnızca ona eklenebilecek olanlar var.

Orhan Akalın kalite ile ilgili endişelerini söylüyor...

Orhan Akalın'ın yazısında haklı olduğu tek nokta da bu. Yani Türkiye'de kalite kontrolü ve standardizasyonu ile ilgili ciddi sorun var. Ülkemizde mamografinin en sık gözlenen zararlı etkisi kalitesizliğidir. 1990- 2005 arasında Türkiye'de 700'e yakın mamografi cihazı kurulmuştur. Maalesef bunların çok önemli bir kısmında yeterli kalitede mamografiler elde edilememektedir. Bu da tanının gecikmesine ve gereksiz tekrarlar yüzünden maruz kalınan

radyasyon dozunun artmasına neden olmaktadır. Mamografide kalitesizliğin nedeni genellikle cihazların kendileri değildir; bunların doğru ve verimli kullanılamamasıdır. Bunun da başlıca nedeni kalitenin, uygulayıcıların vicdani sorumluluklarına bırakılmış olması, yani denetlenmemesidir. Türk Radyoloji Derneği bu yıl mamografi kalitesinin ülke çapında arttırılması, standardizasyonu ve akreditasyonu için gerekli çalışmalara başlamıştır.

Özetle;

1. Meme kanserinin erken evrede tanınması hastalığın seyrini değiştirir ve ölüm oranını anlamlı şekilde azaltır.
2. Meme kanserinin erken evrede tanınmasını sağlayan en güvenilir yöntem bugün için mamografidir.
3. Yalnız 50 yaş ve üstünde değil, 40–49 yaş arasında da mamografinin etkinliği kanıtlanmıştır.
4. Bütün yaş gruplarında mamografi yılda bir sıklıkla ve mutlaka iki yönlü yapılmalıdır.
5. Meme kanseri sıklığının yaşla arttığı unutulmamalıdır. 60 yaşından sonra da mamografik taramanın sürdürülmesi gerekir.
6. Mamografinin radyasyon riski, yararı ile karşılaştırılamayacak kadar küçüktür. Ancak yine de doz azaltıcı yeni yöntemler aranmaktadır.
7. Toplum, yeterli kalitede mamografi için gösterilen çabaların takipçisi olmalıdır.

Son olarak; medya, yaydığı görüşlerin sahiplerinin birikimlerini inceleme sorumluluğunu göz ardı etmemelidir. 'Sansasyon haberciliği" doğru bilgilendirme kaygısının önüne geçmemelidir. Orhan Akalın'a teşekkur etmek gerekiyor. Onun sansasyon yaratan elektronik postaları olmasaydı bilimsel tarafların görüşlerine belki hiç başvurulmayacaktı.

soyadımızı istiyoruz

AİHM, kendisi de avukat olan Ayten Ünal Tekeli'nin evlendikten sonra sadece kızlık soyadını kullanmak için açtığı davada kadınlar lehine bir karar verdi. Evli olmasına karşın sadece kızlık soyadını kullanmak istediğini belirten Ayten Ünal Tekeli, 1995'te Karşıyaka Asliye Hukuk Mahkemesi'nde açtığı davanın reddedilmesi üzerine, 1996'da AİHM'e gitti. Açtığı davada talebine gerekçe olarak da, kendisine kızlık soyadını kullanma hakkının verilmemesinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "özel hayatın ve ailenin korunması"nı garantiye alan 8. maddesine aykırı olduğunu gösterdi. AİHM, açıkladığı kararda, bu talebi ve gerekçeyi haklı bularak; Türkiye'nin sadece kızlık soyadını kullanmaya izin vermeyerek AİHS'nin ayrımcılığı yasaklayan 14. ve özel hayata ilişkin 8. maddelerini ihlal ettiğini belirtti. AİHM, Türkiye mahkemelerince verilen karar ile kadına sadece kendi soyadını kullanma hakkının tanınmamasını, "benzer durumlarda kişiler arasında cinsiyete dayalı farklı uygulama" olarak değerlendirdi. Bu kararla birlikte AİHM'nin anılan kararının bağlayıcı olabilmesi için, Türk Medeni Kanunu'nda değişiklik yapılması zorunludur. Türkiye'de evli kadınların kendi soyadlarını bağımsız biçimde kullanabilmeleri için, kadının kendi soyadının yanında mutlaka kocasının soyadını taşıma zorunluluğu getiren Medeni Yasa'nın 187. Maddesi'nin iptal edilmesi gerekiyor.

Soyadı Yasası: Bin yılların egemenliğinin temel hukuksal simgelerinden biri İnsan soyunun sadece erkek üzerinden gittiğini kabul eden ataerkil yaklaşımın bir yansıması olan Medeni Kanun'un 187. Maddesi, cinsiyetçilik; bireye müdahale, özel yaşama saldırı ve ayrımcılık gibi bir dizi olumsuzluk içeriyor. Bu yönüyle,

Faros Hac vel oğlu

> Tarihsel geçmişi, yapısı, işleyişi, sınıfsal karakteri ve özellikle Avrupa Birliği ile bağlantısı düşünüldüğünde etkinliği ve kararları ancak belli sınırlar çerçevesinde gezinen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), geçtiğimiz Kasım ayında genel olarak insan hakları ve temel özgürlükler, özel olarak ise kadın hakları konusunda görece olumlu sayılabilecek bir karara imza attı.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS), Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne (CEDAW) ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na aykırı. Evlenen kadının kocasının nüfusuna geçip onun soyuna dahil edilmesi, kadının bağımsız bir birey olarak varlığının hiçe sayılması ve aslında bin yıllardır artarak devam eden erkek egemen baskı ve ayrımcılığın hukuksal arenanın bir alanında tescili anlamına geliyor. Kadının kocasının soyadını taşımaya mecbur edilmesi kadını toplumsal olarak kimliksizleştirmenin, yok saymanın; kadına karşı psikolojik ve toplumsal şiddetin göstergelerinden biri olarak karşımıza çıkıyor. Bu çağdışı yaklaşıma göre, bütün çocuklar babaların, evlenen bütün kadınlar da kocalarınındır. Çocuklar arasında ise daha henüz doğumla birlikte bir eşitsizlik belirir, soyun devamının simgesi olan soyadını taşıma ve onu aktarma gücü ve yetkisiyle "donatılmış" erkek çocukları değerli, bu güç ve yetkiden yoksun kız çocukları ise değersiz sayılarak, erkek "üstünlüğü" ve baskısı ile kardeşler arasında bile bir hiyerarşi kurulur. Ataerkillığın temel taşlarından birini oluşturan soyun erkek üzerinden devamını sağlayan Soyadı Yasası eğer isteğimiz doğrultuda değişirse, bu değışıklikle kız çocukları da eğer "isterlerse" babalarının veya annelerinin soyadlarını devam ettirebilecekler. Bu durumda yüzyıllardır istenmeyen cins olan kız çocukları da aile erkeklerinin gözünde "kıymetlenecek" Yakın bir zamanda Adalet Bakanı Cemil Çiçek, "Medeni Kanun'un 187. maddesinin değiştirileceğini", Bakanlığın "evli kadınların kızlık soyadını taşımalarına itiraz etmeyeceğini" açıkladı. Bakan Çiçek, bu kararı "yürürlukteki yasaların uluslararası sözleşmelerle çelişmesi halinde, sözleşmenin uygulanmasını" öngören Anayasa maddesi ile gerekçelendirdi. Oysa biz kadınlar kendi adımıza, verdiğimiz uzun soluklu ve vurgulamakta fayda var ki sadece hukuksal alanla sınırlı olmayan kadın mücadelesinin bir parçası olarak, Medeni Kanun'un yasalaşması sırasında da itiraz ettiğimiz 187. Madde'nın değişmesi için yıllardır yoğun bir çalışma yürütüyoruz.

Soyadı Kanunu için öneriler: Tercih özgürlükten yana olmalı

Bu değişiklik, evlendikleri zaman babanın kütüğünden kocanın kütüğüne transfer olan, soyadı ile birlikte tüm kimlik kartları, belgeleri değişen, ayrılacak olursa yeniden baba kütüğüne donen, yeniden evlendiğinde her şeye baştan başlayan biz kadınlar için önemli bir adım olacak. Ancak daha önümüzde sadece hukuksal alanda bile Ceza Kanunu'ndan Miras Hukuku'na, Siyasi Partiler Yasası'na kadar kadınlar lehine tekrar ele alınarak, pozitif ayrımcılık temelinde yapılması gereken onlarca düzenleme var. Kadınlar olarak görece olumlu olan ve bir anlamda hukuksal mücadelenin önünü açacak olan bu değişikliği sağlayacak yasa tasarısına ve konuya ilişkin önerilerimiz şımdilik şunlar:

-Kadın ve erkek, ayrı ayrı evlilik öncesi soyadlarını kullanmak; her iki soyadını birlikte kullanmak; iki soyadından birini kullanmak ya da kadının/erkeğın soyadının dışında üçüncü bır soyadı seçmek haklarına sahip olmalı.

-Bu doğrultuda, talepte bulunan kişiler için, fazladan bir maddi yük getirmeksizin ilgili nüfus, tapu ve benzeri kayıtlar tekrar düzenlenmeli, gerekli evrak ve belgeler yenilenmeli.

- Medeni Kanun'un "Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin, evli değilse ananın soyadını taşır" diyen 321.Maddesi de değişmeli. Zira bu düzenleme annesinin soyadını taşıyan çocukların 'evlilik dışı' diye damgalanmasına neden oluyor. Ebeveyn evli olsa da olmasa da, çocuk tercihe göre annenin / babanın ya da her ikisinin birden aile adını alabilmeli.

hayat bir yolculuk

Maryann Krieglstein,

Önce biraz doğduğun yer ve ilk gençlik yıllarından bahsedelim mi?

Chicago doğumluyum. Ailem Katolik, şehirli, orta sınıftan ve gayet sıkı bir ortamda yetiştim. Aslında erkek çocuğu gibi yetiştim. Tam 68 kuşağıyım. Yani bildiğin hani şimdilerde 3. dalga feministlerin inceden tiye aldığı kızkardeşlik (sisterhood) nosyonuna ve devrime inanmış eski dinozorlardan. Hyde Park'a çok takılırdım. Partnerimle de orada tanıştım. Almanca'dı ve kazandığı doktora bursu dolayısıyla buradaydı. Bir yıl sonra evlenmiş ve beraberce Avrupa'da balayı niyetine otostop çekerek dolaşmaya başlamıştık bile. O yaz sonu Amerika'ya döndüğümde her şeye çok farklı gözle bakmaya başlamıştım. Mastırım bitmişti o arada ve sanırım bugün bile başkalarına radikal gelebilecek bir kararla iki yıllık bir yolculuğa çıktık.

İki yıllık mı? İyi ama nasıl geçindiniz, neler yaptınız?

Çocuk yaptık (kahkahalar). Yok yok yani hemen değil ama yolda yaptık sayılır. Avrupa'da sadece üç-dört ülke görebilmiştim. Çok iyi hatırlıyorum, yanımda sadece iki tişört, iki kot pantolon, bir de kazak vardı o kadar. Ne zaman dolapları boşaltıp eskilerimi ayıklasam aklıma o yıllar gelir. Orta boy bir sırt çantasıyla iki yıl geçirmek mümkün madem, biz neden saçma sapan tüketim yaparak ve bir dolu gereksiz şey alarak ömür tüketiyoruz. Bir yıl kadar Finlandiya'da yaşadık ve ben o yıl ilk oğlumuzu doğurdum. Sonra da yeniden yola düştük...

Parayı nasıl buluyordunuz?

Takas usulü ile. O zamanlar kot pantolonlar (levis vs.) hem Avrupa'da hem de Ortadoğu'da altın değerindeydi. Amerika'da ise Ortadoğu'da ucuza satılan

> Sizleri bu sayıda Amerika'da aile içi şiddete karşı sertifika aldığım dersin hocası ile tanıştırmak istiyorum. Maryann Krieglstein, ilk anda biraz mesafeli ve sert bir kadın izlenimi uyandırıyor ama çok sıcak ve renkli bir hayat öyküsüne sahip.

yüzlerce şey pek kıymetliydi. İşte deri kemerdi, kilimdi, halıydı, yerel incik boncukları vs. İşte böyle bir şeyler yaptık. Takası daha çok Ortadoğu'da yapardık. Sonra da toparladıklarımızı Amerika'ya yollardım. Ailem satar parasını bana yollardı. Hiç unutmuyorum Beyoğlu'nda bir satıcı tutturdu üzerimdeki kot pantolonu alacakmış. Yahu imkânsız sana olmaz bu, içine sığamazsın dedim. "Olur, olur ben bir şekilde uydururum," dedi. Hayır dedim ama baktım adam ne istersen veririm sana diyor dükkândan. Güzel bir halı gösterip ancak bununla takas ederim dedim. Adam olur demez mi! Eh haliyle aynen kotu çıkarıp üzerime kirli şortumu geçirdiğimi hatırlıyorum.

Çiftlikte dünya sorunlarından uzak kaldınız mı? Aile içi şiddet konusuna giriş nasıl oldu?

Çiftlikte izole olduğumu kim söyledi? Yaşadığımız yere çok yakın, latin kökenli azınlıkların yaşadığı, gecekondu bölgesine benzer yerleşim alanları vardı. Oradaki yaşam şartlarını görünce önce kiliselerine gidip kendimi tanıttım. Bir süre sonra da kadınların en temel sorunlarından birinin aile içi şiddet olduğu anlaşıldı ve bir grup kadın bu konuda çalışmalar ve eğitimler başlattık. Devamı geldi. Zaten aile içi şiddeti deşince altında o kadar çok sorun çıkar ki ezilirsiniz.

Ders vermeye ne zaman başladınız?

Uzun yıllar community college'larda (Amerika'da halka açık ve cüzi bir miktar karşılığı geniş ilgi alanlarına yönelik eğitim veren ve üniversitenin ilk iki yılına denk sayılan eğitim kurumları. Bizdeki meslek yüksek okullarına yakın bir yapıda) yarı-zamanlı öğretim görevlisi olarak ders verdim. Sosyal Hizmetler Bölümleri'ne bağlı olarak. Altı yedi sene kadar önce de beni nedense üniversitede ders verme hevesi sardı. Bir doktora programına yazıldım ve derecemi alıp Aurora Üniversitesi'ne öğretim görevlisi olarak girdim. O da ayrı bir deneyimdi.

Ders vermek dışında pek çok toplum merkezinde, tecavüze karşı kurulan acil telefon hatlarında gönüllü olarak çalışıyorsunuz. Bu kadar işi nasıl bir arada götürmektesiniz?

Ben hep böyleydim. Hayatının belli bir döneminde dünyayı kurtarmaya soyunmuş herkes bilir ki bu imkânsızdır ama birey olarak etrafınızda değişiklik yapabilirsiniz. O kadar çok sorun ve insan var ki acil çözüm bekleyen. Ama ailem ve dostlarım benim en büyük desteğim.

Çok teşekkürler. Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Madem aile içi şiddet konusu Türkiye'de giderek gündeme getirilmekte, ben de katkıda bulunmayı çok isterim. Belki Türkiye'de bir kurumla anlaşıp ortak bir konferans düzenlenebilir, ne dersin? Severek katılırım.

Sevgili nehrimiz, yengem Tuna'ya...

Nur Gönül

Geldik bu dünyaya, niçin geldiğimizi bilmeden ve şimdi neden gidiyoruz anlamadan, diyordu Ömer Hayyam. Bazı gelenler için, ben biliyorum artık, niçin geldiklerini... Hayata güzellik katmak, bir hoşluk yaratmak onun varlığıyla sevinecek, ona ihtiyacı olacak birileri için... Kendileri için bir şey istemeden üstelik... Kendi zarafetleriyle yarattıkları dünyalarına, kadın olmanın tüm onurunu katarak, tahammüllü, değerlerini kendi belirleyen çok güçlü, çok hassas olabilme sanatını her gün işleyerek, o güzel çiçeklerine bir kelebek takarak, bir tırtıl, bir rüzgar gülü, hiç umutsuzluğa kapılmadan, hep güzel kokarak yaşamak...

Sevgili yengem seni tanımak bir ödüldür bana, şu kaba, bir türlü anlaşamadığım dünyada...

Tatildeydik, bir gece sizin evlenme yıldönümünüzdü dayımla, annem bir konuşma yapmıştı, seni bize tanıtan, aramıza katan, hangi melek bilmiyorum ama ona teşekkür ederiz; çünkü sen varlığınla şenlendirdin bizi, ama şimdi yokluğunla büyük bir kedere boğdun. Sensizliğe nasıl alışacağız? Her gün senin olmadığını algılayarak başlıyorum sabaha, ne güzel bir kadınmışsın sen ve yokluğun ne büyük bir depremmiş... Maviler malikânesinde, bir mavi seni özler; hayatının perisini, annesini özler; siz iki mavi, anneannem ve sen, özel ve harika iki kadın, bütün çiçeklerinizi atıp bizi burada yapayalnız bıraktınız...

Yaş pastadan tuallere akan renkler

o tam bir alaylı

İlkokul 4. sınıfa kadar okuyabilen Suat Kanatlı, mesleği sorulduğunda, 'ev kadınıyım' diyor. Elinden bırakamadığı fırçası ise 'hobisi.' Kendisi ile Ressam Yusuf Altunay'ın atölyesindeki arkadaşları, Perihan Çapar, Şahnaz Yılmaz ve Firuzan Çopur ile birlikte açtıkları, karma resim sergisinde tanıştık. Yağlı boya tabloları seyrederken, laf olsun diye, 'Akademiden mi mezunsunuz?' dedim. Biraz mahcup, 'hayır' dedi.

Sonraki günlerde röportaj isteğimi duyunca, "Benim gibi bir ev kadını ile niye röportaj yapmak istiyorsunuz ki?" derken kendisini bir sanatçı olarak görmediği çok açıktı.

Fotoğraf makinemi alıp evine gittim. Mutfağın yarısını kaplayan atölyesinde sohbet etmeye başladık.

Suat, bize kısaca kendinden bahseder misiniz?

Anlatacak fazla bir şey yok aslında. Otuz iki yaşındayım. On iki yıllık evliyim ve iki çocuğum var. Altı çocuklu, çiftçi bir ailenin üçüncü çocuklarıyım. Ailecek tarlalarda, seralarda çalışıyorduk. Ben ilkokulda okurken, Mersin'deki bir serada çalışmak üzere, Antakya'dan ayrıldık. Böylece ben de ilkokul dördüncü sınıftan ayrılmış oldum. Evlenince dışardan ilkokul diplomamı aldım. Sonra da ehliyet aldım.

Resim yapmaya nasıl başladın?

Aslında kalem elimden düşmezdi. Bir de mutfakta değişik değişik yaş pasta yapmasını, onları her seferinde kafama estiği gibi süslemesini çok seviyordum. Heykel yapar gibi anlayacağınız. Çamur değil de, un, şeker, kakao, meyve ve krema kullanıyorum. Görenlerin biraz tuhafına gidiyordu ama ben hoşlanarak yapıyorum doğrusu.

İçinizde renkler kaynıyorsa tipik bir yaşam süremezsiniz Öncelikle fırçayı kendim için elime alıyorum. Boyuyorum ve hafifliyorum...

Sonra da tuvale mi geçtin?

Halkevi'ndeki karakalem kurslarına yazıldım. İlk orada başladım. Çok eğlenceliydi. Hocamız Hülya Sakallı'dan çok şey öğrendim. Kurs altı ay sürdü. Oradan ayrılınca, Ressam Yusuf Altunay'ın atölyesinde ders almaya başladım. Atölyede hepimiz kadındık. Arkadaşlarım oldu. Sonra sizin de gezdiğiniz o karma sergi çıktı. Hepimiz birer ikişer resim sattık. Bizim için olağanüstü güzeldi.

Sen de resim sattın mı?

Tabii! Bir tane de ben sattım. Aslında satmaya kıyamıyordum ama birilerinin beğenip, benim resmime müşteri olması da hoşuma gitti.

Kendini ev kadını olarak tanımlıyorsun. Ressam olduğumu kabul etmiyorum diyorsun.

Evet. Sence de öyle değil mi? Ressam olmak kolay olmasa gerek. Ben kendimde henüz o başarıyı göremiyorum.

Eşin bu konuda seni destekliyor mu?

Evet, en azından karışmıyor. Hatta cesaret verdiğini bile söyleyebilirim.

Eşin engel olsaydı nasıl olurdu? Yani yine böyle resim yapabilir miydin?

Bilmem... (Birkaç dakika düşünüyor) Şimdi engel olsa... Evet yapamazdım. Ama şimdi birileri çıkıp engel olmaya kalksa beni resimden koparamaz. Yani fırçamı kimse için elimden bırakamam.

Resim yaşamını nasıl değiştirdi?

Resim yapmadan önce kendimde hep bir eziklik hissederdim. Yani okuyamamış olmak, yoksul bir aileden gelmek... Bunlar benim için geçmişte de kalsa biraz hüzündü. Ama resim yapmaya başladıktan sonra kendime güvenim arttık. Psikolojim daha da iyi oldu. Kendimi enerjik ve hep dolu hissediyorum. Daha güçlüyüm. Sağlıklıyım. Yaşama karşı çok pozitif ve mutlu bakıyorum. Çevremdekileri zaten seviyordum, resim yapmaya başladıktan sonra onların sevgisini daha da derinden hissetmeye başladım. Hatta sevmediklerimi bile sevmeye başladım diyebilirim.

İlerde bir ressam olarak tanınmayı düşünüyor musun?

Bilmem.

Yani resim senin için sadece bir hobi mi?

Resim benim için bir tutku. Bir daha bırakabileceğimi sanmıyorum. Sürekli kafamda kompozisyonlar var. Ne görsem çizmek veya boyamak istiyorum. İçimde renkler kaynıyor. Tuvalin başından kalktığımda kendimi hafiflemiş hissediyorum. Fakat yine de resim benim için bir hobi diyorum, çünkü ressam olmak benim için çok iddialı bir şey.

Ne tür resimler yapıyorsunuz?

Ben bu işin eğitimini almadım. Dolayısıyla tarzım şu, duruşum bu diyemeyeceğim. Ancak kendimi bildim bileli hoşuma giden şeyleri yapıyorum.

Suat Kanatlı, Perihan Çapan, Şahnaz Yılmaz, Firuzan Çopur ve Cansever Bahçeci ile birlikte.

Feminist Ansiklopedi

Kadın Tedaviciler: Osmanlı Adet, Merasim ve Tabirleri kitabında(Tarih Vakfı Yurt Yayınları) Abdülaziz bey şöyle yazar. "İstanbul'da eskiden hastaları tedavi edenler arasında kadınlar birkaç sınıfa ayrılırlardı. Bunlar kırbacılar, alazcılar, kelci kadınlar, korku damarına basıcılar, kurşun dökücüler, parpacılar, karışmış faniler idi" diye yazmıştır. Kitaptan kısaltarak aktaracak olursak:

Kırbacı Kadınlar: Karnı şişen ve ishale tutulan çocuklara kırba olmuş denir, kırbacı kadınlardan birine götürülürdü. Bu kadınlar İstanbul'da Bozdoğan kemeri civarı ile Aksaray da bulunurlardı. Yanlarında bir makas, bir tarak, bir koyun çene kemiği, kül bir miktar da küçük kurt bulundururlardı. Çocuğun karnını açar, okuyarak külü azar azar döktükten sonra hastalığın cinsine göre malzemelerinden birini karında gezdirir, makası açıp kapayarak okur veya biraz kurt koyup çocuğun karnını bir bezle sarar sonra evine yollardı.

Alazcı Kadınlar: Bunlar da ekseriya çocukların yanaklarında görülen, kadınların alaz dedikleri bir çeşit egzama ile uğraşırlardı. Onların evlerini herkes bilirdi. Güneş doğmadan okuması gerektiğinden çok erken gidilir veya kendisi getirilirdi. Bu iş için çocuk sırt üstü yatırılır, yüzüne kırmızı renk çuka örtülür, üzerine yer yer pamuklar konulurdu. Sonra bir taraftan okur, bir taraftan çakmaktaşını çeliğe çarpar ateş çıkartır, pamukları çukanın üstünde yaktıktan sonra, okuyup alazlar sonra küllü suyla çocuğun yüzünü silerdi.

Kelci Kadınlar: İstanbul'da oturan Musevilerde eskiden yalnız şırlağan yağı yemelerinin etkisiyle kel hastalığı vardı. Kele yakalananlar kendilerince tecrübe edilmiş bir usulle başlarını yoldurarak tedavi olurlardı. Bu hastalığa tutulanlar Musevi kelcilere müracaat ederlerdi. Sonraları bu usulde tedavi yapan Müslüman kadınlar da ortaya çıkmıştı. Bu tedavi usulü çok acı vericiydi. Tedavide kil, zift, çamsakızı, yağ mumu, havacıva ilacı kullanılır, baş çöven otu suyuyla yıkanır, yeni saç çıkması için de bitotu dövülüp saça ekilirdi.

Korku Damarına Basıcılar: Hepsi yaşlı kadınlardı. Basılacak damarı ve nasıl basılacağını onlar bilirdi. Bir kadın veya çocuk bir şeyden korkarsa bu kadınlara gidilirdi. Geleni arkası üstü yatırır, iki elini başının altına koydurur, dizlerini büktürür kendi de sözüm ona basılacak yeri arar bulur ve oraya bir müddet hafif hafif basardı.

Hazırlayan: Handan Koç

"hormonlu domatesler" sahiplerini buldu!

Lambdaİstanbul, Eşcinsel Onur Haftası çerçevesinde düzenlediği etkinlikler arasına anlamlı bir ödül töreni de kattı. Bu yıl ilk defa gerçekleştirilen "Hormonlu Domates" Ödülleri, düzenlenen törenle sahiplerini buldu.

Geçen yıllarda olduğu gibi bu sene de pek çok kişi ve kurumun eşcinsellere karşı takındıkları düşmanca tavrı sürdürdüğünü ve eşcinsel düşmanı söylemler üretmeye devam ettiğini dile getiren Lambdalstanbul; yıl içinde kendilerine "sapık, hastalıklı, çürük, gülünç, teşhirci" diyenlere ya da bu doğrultuda kararlar alanlara, tumturaklı bir cevap verdi. "Biz eşcinseller olarak, sapık, hastalıklı, çürük, gülünç ya da teşhirci olmadığımızı tüm kamuoyuna haykırıyoruz!" diyen Lambdalstanbul, bu yılın eşcinsel düşmanlarına "Hormonlu Domates Eşcinsel Düşmalığı Ödüllerini" verdi. Endazesini kaçırmış laflarıyla "ödüle" layık görülenler arasında birçok ünlü var.

Hülya Avşar, Yılın En Homofobik (Eşcinsel Düşmanı) Oyuncusu seçildi. Eşcinselleri "üçüncü ırk" olarak tanımlayan Hülya Avşar, üçüncü ırkın kızı Zehra için tehlike oluşturduğunu ve durumdan endişelediğini söylemişti.

Yılın En Homofobik Sunucusu ise, şaşırtıcı olmayan bir şekilde Mehmet Ali Erbil'e gitti. Hormonlu tavuk yiyenlerin eşcinsel olacağı iddiasını ortaya atarak, eşcinselliği hormonlarla bulaşan bir hastalık olarak gösteren Erman Toroğlu, afiyetle yemesi kaydıyla, Yılın En Homofobik Spor Yorumcusu kategorisinde Hormonlu Domates'e layık görüldü.

Haydar Dümen, kitaplarında ve gazetedeki köşelerinde eşcinselliği hastalık, bozukluk, geçici bir süreç ve hatalı seçim olarak tanımladığı için, Yılın En Homofobik Psikiyatrı ünvanına hak kazandı. Travesti ve transseksüellere karşı şiddet çığırtkanlığı yaparak, "Bitsin Bu Rezalet" manşetli haberler yayınlayan Takvim Gazetesi, Yılın En Homofobik Gazetesi ünvanıyla, Hormonlu Domates'e layık görüldü. Gazetenin kin ve nefret dolu haberlerinin ardından, bir eşcinsel evinin önünde bıçaklanarak öldürülmüştü.

Yılın En Homofobik Kurumu Ödülü'ne ise, eşcinsel içerikli programların çocukların ruhsal gelişimini olumsuz etkilediği gerekçesiyle sansürlediği için RTÜK;

Eşcinselliği "ileri derecede psiko-seksüel bozukluk" olarak tanımladığı ve askere gitmek istemeyen eşcinsellerden ilişki sırasında çekilmiş görüntü istediği için Türk Silahlı Kuvvetleri;

Eşcinsellere uygulanan şiddete yönelik herhangi bir yasayı çıkarmayı gereksiz bulduğu için TBMM;

Yılın En Homofobik Kurumu ünvanın aldı ve Hormonlu Domatese layık görüldü.

Yaşam Boyu Homofobi Ödülü ise, görevde olduğu dönem boyunca travesti ve transsseksüelleri yok etme politikası izleyen Beyoğlu eski Emniyet Müdürlüğü Baş Komiseri "Hortum" lakaplı Süleyman Ulusoy'a verildi.

TRT'den Güldünya şarkısına yasak!

Canım abim vurma beni
bu dünyadan alma beni
dökülür mü kardeş kanı
bir karında yatmadık mı
bir anadan doğmadık mı
bir memeden doymadık mı
binbir yarayla tek bir kurşunla gitti Güldünya
kim farkında kimin umurunda
yandı bir dünya

seni gönderene söyle
köydeki büyük meclise söyle
daha çocuk yaşta üstüme çıkan herife
eğer böyle ölürsem iki elim yakanızda
hayaletim gezer düşer peşinize
binbir yarayla tek bir kurşunla gitti Güldünya
kim farkında kimin umurunda
yandı bir dünya

binbir yarayla tek bir kurşunla
gitti Güldünya
kim farkında kimin umrunda
söndü bir dünya

Aylin Aslım

Güldünya'yı unutmayacağız...